

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific magazine
“AUTHORITY AND SOCIETY

(History, Theory, Practice)“

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО
(История, Теория, Практика)“

№ 1 (17) 2011

ღია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

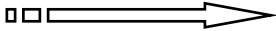
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ხ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქოჩორაძე

მთავარი რედაქტორის მოადგილე

ოთარ ბაღათურია

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ეგგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბაღათურია, ოთარ ბაღათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიციკი, ვახტანგ გურული, შოთა დოღონაძე, ელუნ დრაკე, ჰარალდ ვერტი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რინარდ მაასი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანიანი, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,
I სართული, ტელ. 36-45-14,
77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.
Tel. [+995 32] 364514
e-mail: office@odageorgia.ge

ვარეკანის გაფორმება: დავით ბაღათურია

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია გამოქვეყნებულია ვებგვერდებზე:

<http://www.odageorgia.ge/page=gamocemebi>

<http://www.gtu.edu.ge/katedrebi/kat124/>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი

მიწისძვრა იაპონიაში-მსოფლიო ტრაგედია -----4

თეორია

თამარ რევაზიშვილი
საჯარო მმართველობა ეკოლოგიის სფეროში-----12

მარინა ტაბატაძე
საარჩევნო სტრატეგია – სოციუმის პოლიტიკური
შეთავაზება-----23

ოთარ ქოჩორაძე, ნინო შამანაძე
საქმიანი ურთიერთობების ფსიქოლოგია-----30

ოთარ ქოჩორაძე, ნინო ჩიქობავა
სახელმწიფოებრიობა -----36

ისტორია

თენგიზ გრიგოლია, შალვა ნატყებია
ევროკავშირის აღმოსავლეთით პარტნიორობის
ინიციატივა და საქართველო-----44

ალექსანდრე ჩერკასოვი
სამოქალაქო ომი რუსეთში: შავი ზღვის გუბერნიის
გამანთავისუფლებელი კომიტეტისა და მისი შეიარაღებული
ძალების შექმნა (1919-1921 წწ.)-----50

ეკონომიკა

მაია გუნცაძე, ნინო ჯღამაძე
რისკების ტიპები და წყაროები-----63

მაია გუნცაძე
რისკის ღირებულების, ზღვარის განსაზღვრა
მართვა-----70

ნოდარ ცანავა
ადგილობრივი სოციალურ-ეკონომიკური დაგეგმვის და
მართვის პრობლემები-----75

ელა კუსიანი
არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მიზეზები
და პრევენცია-----85

საზოგადოება

ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე
ქართულ-აზერბაიჯანული ლექსიკური შეხვედრები
(მოი, მოი)-----96

東日本巨大地震

მიწისძვრა იაპონიაში. მსოფლიო ტრაგედია

უწინააღმდეგავი "ხელისუფლება და საზოგადოების" რედეკოლეგია გამოთქვამს უდრემეს მწუხარებას იაპონიაზე 11 მარტს თავსდამტყდარი დამანგრეველი მიწისძვრით გამოწვეული ტრაგედიის გამო და სამძიმარს უცხადებს იაპონიის მთელ მოსახლეობას. ჩვენ შეძრწუნებული ვართ იმ უბედურებით, რომლის წინაშეც აღმოჩნდა იაპონია.

შორეული იაპონია ახლობელია საქართველოსთვის. იაპონელთა თავდაუზოგავი შრომა, ნიჭიერება, უდიადესი კულტურა, ზნეობრივი სრულყოფილება, სულიერი სიმტკიცე, რომელიც განსაკუთრებით თვალსაჩინოდ გამოჩნდა ამ ტრაგიკულ დღეებში, საუკეთესო მაგალითია მისაბაძად ყველა იმ ადამიანისა თუ ქვეყნისთვის (მათ შორის საქართველოსთვის), ვინც მსოფლიო ცივილიზაციათა თანამეგობრობაში ღირსეული ადგილის დამკვიდრებისკენ მიისწრაფის.

ამ ტრაგიკულ დღეებშიც იაპონელები ჩუმი გმირობის აურაცხელ მაგალითს იძლევიან და ჩვეული ორგანიზებულობით, ხელისუფლებისა და საზოგადოების ურთიერთთანადგომით შეუპოვრად ებრძვიან ბრმა სტიქიის დაუნდობელ და უსაზღვრო ძალას და კვლავაც (მერამდენჯერ!) მთელ მსოფლიოს უჩვენებენ თუ როგორ ეგების "ჭირსა შიგან გამაგრება, ვით ქვიტკირსა".

ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ, რომ ამომავალი მზის ქვეყანა დაძლეეს ამ ტრაგედიის შედეგებს, მოიშუშებს საყვარელ ადამიანთა დაღუპვით გამოწვეულ ტკივილს და კიდევ უფრო უკეთეს ქვეყანას შექმნის, ქვეყანას, რომელიც კვლავაც დიდ სიხარულს მიანიჭებს არა მხოლოდ საკუთარ მოქალაქეებს, არამედ განაცვიფრებს მთელ მსოფლიოს.

EARTHQUAKE IN JAPAN. THE WORLD TRAGEDY

The editorial board of the magazine «Authority and Society» presents the deepest condolences concerning the tragedy which have brought down to Japan on March, 11th, caused destructive earthquake and sympathizes with all Japanese people. We are stunned by Japan's Grief.

Distant Japan is close to Georgia. Diligence, talent, great culture, moral perfection, spiritual firmness which was especially visually showed during these tragically days, are the best example for all people and the countries (including Georgia), which aspire to take a worthy place in the commonwealth of the World civilization.

These tragically days Japanese give set of examples of silent heroism and ordinary organization, peculiar to them, mutual support of the authority and the society, and persistently struggle against ruthless and huge force of blind Elements and again (which time!) show to the whole world as it is necessary to overcome an immense grief.

We are assured that the Country of the Rising Sun will overcome tragedy consequences, will heal pains caused destruction of beloved people and will create more magnificent country which, as well as is become to it, again will present huge pleasure not only to its citizens, but also to the whole world.

ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ В ЯПОНИИ. ВСЕМИРНАЯ ТРАГЕДИЯ

Редколлегия журнала «Власть и Общество» выражает глубочайшее соболезнование по поводу обрушившей на Японию трагедии 11 марта, вызванного разрушительным землетрясением и сочувствует всему японскому народу. Мы потрясены горем, перед которым оказалась Япония.

Далекая Япония близка Грузии. Трудолюбие, талантливость, великая культура, нравственное совершенство, духовная стойкость, которая особенно наглядно проявилась в эти трагические дни, наилучший пример для всех людей и стран (в том числе для Грузии), которые стремятся занять достойное место в содружестве мировой цивилизации.

В эти трагические дни японцы дают множество примеров тихого героизма и свойственной им обычной организованности, взаимной поддержкой власти и общества упорно борются против беспощадной и огромной силы слепой стихии и вновь (который раз!) показывают всему миру как нужно пересилить необъятное горе.

Мы уверены, что Страна Восходящего Солнца одолеет последствия трагедии, залечит боли вызвавшие гибелью любимых людей и создаст

еще более великолепную страну, которая, как и подобает ей, вновь подарит огромную радость не только своим гражданам, но и всему миру.

უკომენტაროდ:

12 მარტი, 2011

ძვირფასო სეინი,

ჩვენ ღრმად ვწუხვართ იაპონიაში მომხდარი ამბის გამო, ეს იყო ნამდვილად საშინელი ბუნებრივი კატასტროფა. ჩვენ განსაკუთრებით ველავთ, რადგანაც კატასტროფის ცენტრი სამწუხაროდ სენდაი იყო.

ჩვენ უკიდურესად ვნერვიულობთ თქვენზე და თქვენს მდგომარეობაზე, ველოდებით ინფორმაციას თქვენგან. ვიმედოვნებთ, რომ კარგად ხართ თქვენ, ადა და სხვა კოლეგები.

ვაჟა კიკნაძე

12 მარტი, 2011

მადლობა ვაჟა

სეინი და ადა

მადლობა, ეს ნამდვილად დიდი მიწისძვრა იყო, ყველაზე დიდი ჩვენს თანამედროვე ისტორიაში. ეს მე მაშინვე ვიგრძენი, როდესაც ყველაფერი ზანზარებდა, ხოლო შემდეგ გამოქვეყნდა ოფიციალური მონაცემებიც. მე მოველოდი, რომ დიდი მიწისძვრა უნდა მომხდარიყო, ასე, რომ მომარაგებული მქონდა 48 ლ მინერალური წყალი და წყლით სავსე აბაზანა.

დაკონსერვებული და მშრალი საჭმელები (აგრეთვე ორცხობილა), სამი 18 ლიტრიანი პლასტმასის ყუთით ნავთი (ისეთი, როგორითაც საქართველოში ღვინოს ყიდიან). მე ვხუმრობდი, რომ ჩვენ ვართ როგორც დაქირავებული ჯარისკაცი და ებრაელი გოგონა, რომლებსაც აქვთ ორცხობილა და ბევრი წყალი.

საბოლოო ჯამში ჩვენ არაგვიშავს, ნაკაწრის გარეშე გადავრჩით. მადლობა, ჩვენ ნამდვილად გავვიმართლა, აქ ასობით გარდაცვლილია ცუნამისაგან.

როგორც იცი, ჩვენ ვცხოვრობთ ქალაქის ცენტრში, ასე რომ ჩვენ ამ საღამოს უკვე ელექტროენერგიაც გვაქვს.

მადლობა ვაჟა ჩვენი მოკითხვისთვის.

12 მარტი, 2011
ძვირფასო სეირი,

მადლობა დეტალური ინფორმაციისთვის, მადლობა ღმერთს რომ შენ და ადა კარგად ხართ.

ნამდვილად, ჩვენი ოჯახის ყველა წევრი ძალიან ვნერვიულობდით და ვღელავდით თქვენი მდგომარეობის და ჯანმრთელობის გამო.

დღეს, მე და დათო ვიყავით იაპონიის საელჩოში ჩვენი მწუხარების გამოსახატად ამ ფაქტის გამო. საელჩოს მდივანმა მადლიერად მიიღო ჩვენი სამძიმარი.

მე გაეუგზავნე წერილი ბატონ ჰიროკი ოკასაც, მაგრამ უკან მომივიდა. როგორც ჩანს მან ელ-ფოსტის მისამართი შეცვალა.

საუკეთესო სურვილებით ვაჟა.

17 მარტი, 2011
ძვირფასო სეირი,

ჩვენ ვაკვირდებით მოვლენებს და კატასტროფის შედეგებს იაპონიაში და სენდაიში. ჩვენ ვღელავთ ატომური საფრთხის გამო რეგიონში, ამასთან ჩვენ არ გვაქვს რაიმე ახალი ინფორმაცია თქვენს შესახებ. შესაძლოა უსაფრთხო არაა თქვენი ჯანმრთელობისათვის რომ დარჩეთ სენდაიში. ამის გამო, ჩვენი ოჯახი მზად არის გარკვეული დროის მანძილზე გიმასპინძლოთ საქართველოში, ჩვენს საკუთარ ბინაში, თუ ეს მისაღებია თქვენთვის.

ჩვენ მოუთმენლად ველით ახალ ინფორმაციას თქვენგან და ვიმედოვნებთ, რომ კარგად ხართ თქვენ და ადა.

ვაჟა, ეთერი, გიორგი და დათო.

სეირი კიტაგავა, ქალაქ სენდაის, ტოჰოკუს უნივერსიტეტის პროფესორი, აღმოსავლეთმცოდნე და ქართველოლოგი. ჰყავს მეუღლე ადა.

ვაჟა კიკნაძე – სეირი კიტაგავას კოლეგა და მეგობარი. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი.

ეთერი – ვაჟა კიკნაძის მეუღლე.

გიორგი კიკნაძე – ვაჟა კიკნაძის შვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, ამჟამად საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს უფროსი ოფიცერი.

დავით კიკნაძე – ვაჟა კიკნაძის შვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის მაგისტრატურის II კურსის სტუდენტი, სახელმწიფო მართვის სპეციალობით.

No coment:

March 12 2011

Dear Seiichi,

We are deeply shocked by the news from Japan that was a real terrible natural disaster.

Especially we are shocked, because the center of the disaster unfortunately was in Sendai.

We worry extremely about you and your condition,

We are waiting some new information from you. We hope that everything is all right with you, Ada and Other colleagues.

Vazha Kiknadze

March 12 2011

Thank You, Vadzha!

Seichi & Ada

Thank You. It was Realy A Big One. Biggest in our modern History. I fet so when it was shaking and they published the mesured data.

But, I have been expected that a big one must hit us. So I got 48l of mineral water and water full of bathtub. Canned and dried food (or sukhari). 3 18 littled plastic boxes(that red one that they use to buy wine in Georgia) of kerosene. I funned that we are like a guerilla soldier and a Jewish girl who have sukhari for three years and much water.

Well, we are fine without even a scratch. Thank you. we are realy very lucky., there are hundreds of dead by tsunami.

As you know we live in the center of the city ,so this evening we have already electricity.

Thank you, Vadzha, for asking us.

March 12 2011

Dear Seiichi !

Thank you very much for detailed message! Thaks God you and Ada are OK ! Really, all members of my family and I were very nervous and confused about your conditions and health.

Today I and Dato visited Japan embassy to express our sorrow about the fact. Secretary of embassy got it thankfully. I sent the message to Mr. Hiroki Oka too, but it came back to me .So, it is evident that he changed his e-mail .

The best wishes---- Vazha

March 17 2011

Dear Seiichi,

We observe the events and outcomes of the disaster in Japan and Sendai.

We are really worried about the nuclear danger in the region, and at the same time we don't have any further information about you. May be it is not safe for your health to stay in the region, so our family is ready to host you for some time in Georgia, in our flat if it is acceptable for you.

We are looking forward to hear some more news from you, and we hope, that everything is ok with you and Ada.

Vazha, Eteri, Giorgi and Dato

Seichi Kitagava - professor of the Tohoku University in Sendai. He is an orientalist and Khartvelologist. He has a wife Ada.

Vazha Kiknadze - a colleague and a friend of Seichi Kitagava. He is a director of the Institute of History and Ethnology.

Eteri is a wife of Vazha Kiknadza,

George Kiknadze - Vazha Kiknadze's son, a graduate of Georgian Technical University, nowadays the senior officer of reveniue service of the Ministry of finance of Georgia

David Kiknadze - Vazha Kiknadze's son, a student of the master program of the Business engenierring faculty of the Georgian Technical University. Public Administration speciality.

Без комментариев:

12 Марта, 2011

Дорогой Сеййчи,

Мы сильно пережили те события, что произошли в Японии; это была настоящая природная катастрофа. Мы особенно обеспокоены, из за того что, к сожалению, центром катастрофы, был Сендай.

Мы очень волнуемся о Вас и о Вашем положении. Ждём информацию от Вас. Надеемся, что всё в порядке с Вами, с Адой и с другими коллегами.

Важа Кикнадзе

12 Марта, 2011

Спасибо Важа!

Сеййчи и Ада

Спасибо, да, это было по настоящему большое землетресение, самое сильное за нашу современную историю. Это я понял сразу, когда начало трясти, а потом, были обнародованы и официальные данные. Я знал, что должно было произойти большое землетресение, поэтому, запасся 48 литром минеральной воды, также наполнил бак с водой, приготовил также консервы и сухую еду (также сухари); в трёх 18 литровых пластмассовых ящиках, залил керосин (в таких канистрах в Грузии продают вино). Я шутил, что мы похожи на вояку – партизана и на еврейскую девочку, которая запалась сухарями и водой.

В конечном смысле, наше положение удовлетворительное. Мы обошлись без царапинки. Нам по настоящему повезло; Ведь здесь тысячи погибших от цунами.

Как ты знаешь, мы в центре города, так что в этот вечер, нам подали уже и электричество.

Спсибо Важа за то, что всромнил о нас.

12 Марта, 2011

Дорогой Сеййчи!

Спасибо за детальную информацию, слава Богу что Вы с Адой чувствуете себя хорошо. Реально, каждый член нашей семьй очень переживал и волновался за ваше состояние и здоровье. Сегодня я и Дато, посетили посольство Японии, чтобы выразить наше соболезнование по поводу случившегося в Японии. Секретарь посольства с благодарностью приняла соболезнование.

Я отправил эл. письмо также г-ну Хироки Ока, но оно вернулось обратно. Как видно, он поменял адрес эл. почты.

С наилучшими пожеланиями – Важа.

17 Марта, 2011

Дорогой Сейчи!

Мы наблюдаем за событиями и последствиями катастрофы в Японии и в Сендае. Обеспокоены опасностью атомной радиации в регионе, при этом, у нас нет новых данных о Вас. Возможно, это не безопасно для Вас, оставаться в Сендае. Учитывая это, мы готовы пригласить Вас в Грузию, чтобы некоторое время Вы провели бы у нас, в нашей квартире, если это приемлемо для Вас. Мы с нетерпением ждём новую информацию от Вас и надеемся, что с Вами и Адой, всё в порядке.

Важа, Этери, Георгий, Дато.

Сейчи Китагава, профессор университета Тогоку (г. Сендаи), востоковед и картвелолог. Ада – его супруга.

Важа Кикнадзе, друг и коллега Сейчи Китагава, директор института истории и этнологии Грузии.

Етери - супруга Важы Кикнадзе.

Георгий Кикнадзе - сын Важы Кикнадзе, выпускник Грузинского технического университета, старший офицер министерства финансов Грузии.

Давид Кикнадзе - сын Важы Кикнадзе, Магистрант факультета Бизнес-инжинеринга Грузинского технического университета по специальности государственное управление.

に悔みを述べる

თ ე ო რ ი ა

თამარ რევაზიშვილი საჯარო მმართველობა ეკოლოგიის სფეროში

საჯარო მმართველობა ბუნებათსარგებლობისა და გარემოს დაცვის დარგში ერთიანი საჯარო მმართველობის შემადგენელი ნაწილია. ამ სფეროში სახელმწიფო მართვის როლი გარემოსდაცვით მექანიზმში იმ კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების მნიშვნელობით განისაზღვრება, რომელთაც განსაკუთრებული სამართლებრივი და ადმინისტრაციული საშუალებები გააჩნიათ ეკოლოგიური კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების რეალიზებისათვის.

ისევე, როგორც მართვის ნებისმიერ მიმართულებაში, ეკოლოგიის სფეროში მართვის სუბიექტია ორგანო, დაწესებულება ან ორგანიზაცია, რომელიც ასრულებს სახელმწიფო დავალებებს ეკოლოგიის დარგში და აღჭურვილია შესაბამისი უფლებამოსილებებით. ხოლო მართვის ობიექტად გვევლინება მოქალაქეთა საქმიანობა ეკოლოგიის სფეროში, ანუ ბუნებრივი ობიექტების: მიწის, წიაღისეულის, ტყეების, წყლისა და ატმოსფერული ჰაერის დაცვისა და მოხმარების სფეროში.

სამართლებრივი რეგულირების ობიექტი არის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, ხოლო საჯარო მმართველობის ობიექტი კი – მოქალაქეთა ორგანიზაციული საქმიანობა კანონმდებლობის გათვალისწინებით. საჯარო მმართველობის შინაარსს შეადგენს სახელმწიფო აპარატისა და მისი ყველა ქვედანაყოფის საქმიანობა, რითაც განაპირობებულია ეკოლოგიის დარგში საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს ეფექტური ფუნქციონირება პრაქტიკაში მიღებული გარკვეული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ნორმების გათვალისწინებით. როგორც მსოფლიოს უმსხვილესი მეგაპოლისების გარემოსდაცვითი საქმიანობის გამოცდილებამ გვიჩვენა, წარმატების მიღწევა მხოლოდ ხელისუფლებისა და ეკოლოგიურად განათლებული მოსახლეობის კარმონიული მოქმედების შედეგადაა შესაძლებელი.

დღეს სახელმწიფოს ფუნქცია, რომელიც მიმართულია ბუნებრივი რესურსების რაციონალური მოხმარებისკენ, გარემოს დაცვისა და წარმოებაში ახალი უნარჩუნო ტექნოლოგიების დანერგვისაკენ, მრავალი მეცნიერის მიერ ზოგადსოციალურად

არის აღიარებული, რადგან სახელმწიფოს საქმიანობა ეკოლოგიის სფეროში ხორციელდება საზოგადოებისა და მომავალი თაობების ინტერესების შესაბამისად, ისე, როგორც ამას ითვალისწინებს მდგრადი განვითარება.

მდგრადი განვითარება სოციალური, გარემოსდაცვითი და ეკონომიკური ასპექტების დაბალანსებული ურთიერთქმედებაა და ნებისმიერი ქვეყნის სტაბილური განვითარების მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს. მას შემდეგ, რაც „მდგრადი განვითარება“ მსოფლიო საზოგადოების განვითარების წარმართველი პრინციპი გახდა, მრავალი ქვეყნისთვის ეკოლოგიური ასპექტების განხილვა ეკონომიკურ და სოციალურ ასპექტებთან კავშირში ერთ-ერთი მთავარი ინსტიტუციურ გამოწვევად იქცა. ამ მხრივ, არც საქართველოა გამონაკლისი.

სულ უფრო და უფრო ცხადი ხდება, რომ ჯანმრთელი გარემო სოციალური კეთილდღეობისა და ეკონომიკური განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა.

„ყველას აქვს უფლება ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული გარემოთი“, – ნათქვამია საქართველოს კონსტიტუციის 37-ე მუხლში. ამასთანავე, კონსტიტუცია თითოეულ მოქალაქეს ავალდებულებს „გაუფრთხილდეს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოს“. კონსტიტუციის ეს დებულება ქმნის გარემოს დაცვის პოლიტიკის შემუშავებისა და ბუნებრივი რესურსების (წყალი, ჰაერი, მინერალური რესურსები, ბიომრავალფეროვნება) დაცვის საფუძველს და ადგენს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სარგებლობის ზოგად წესებს. ასევე ზოგად სამართლებრივ ჩარჩოს ქმნის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მართვის სფეროში 1996 წელს მიღებული საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“. აღნიშნული კანონი ითვალისწინებს მდგრადი განვითარების ეროვნული სტრატეგიის მომზადებას და ამ პროცესში წამყვან როლს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ანიჭებს.

საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 12 ივნისის №50 დადგენილების საფუძველზე მიღებული დებულების მიხედვით საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო არის საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების სამთავრობო დაწესებულება, რომელიც უზრუნველყოფს საჯარო მმართველობას გარემოს დაცვისა და

ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენებისა და მოსახლეობის ეკოლოგიური უსაფრთხოების სფეროში. სამინისტროს საქმიანობას და ამოცანებს წარმოადგენს: გარემოსდაცვით ღონისძიებათა პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა და მათი განხორციელების ორგანიზება; ეკოლოგიური უსაფრთხოების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და მისი განხორციელება; ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების კონცეფციების, ინდიკატორული გეგმების პროექტებისა და სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამების შემუშავება; გარემოს მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ორგანიზება; გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სახელმწიფო მართვა (რეგულურება, ზედამხედველობა, აღრიცხვა, სალიცენზიო/სანებართვო მოწმობების გაცემა); საზღვარგარეთის ქვეყნების შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა; გარემოსდაცვითი განათლების ერთიანი სისტემის ორგანიზებაში მონაწილეობა; გარემოში ქიმიურ საშუალებებისა და ნარჩენების გამოყენების, იმპორტის, ექსპორტის, ტრანზიტის, ტრანსპორტირების, გადაამუშავების, გაუვნებლობისა და განთავსების სახელმწიფო მართვა; ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის კვლევების დადგენა; გარემოს დაცვის ნორმების შემუშავება და დამტკიცება; ეკოლოგიური ექსპერტიზის ორგანიზება; გარემოსდაცვითი აუდიტის განხორციელება; გარემოს დაცვის სფეროში სახელმწიფო კონტროლის განხორციელება და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა ამოცანათა შესრულება.

გარემოს დაცვის სფეროში საქართველოს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების, ავტონომიური რესპუბლიკების მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების გამიჯვნის კრიტერიუმებია: გარემოს დაცვის ღონისძიებათა წყაროები, ბუნებრივი რესურსების მნიშვნელობა, გარემოზე მანვე ზემოქმედების მასშტაბები და დაცული ტერიტორიების დაქვემდებარების დონე. ამ დარგში ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებებია: მიწის რესურსების მართვა და განკარგვა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით; მიწათსარგებლობის დაგეგმვა თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად, ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის და ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსების მართვა.

გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის მიზნით გრძელვადიანი სტრატეგიული გეგმის (მდგრადი განვითარების სტრატეგია) გარდა კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ ითვალისწინებს ყოველ 5 წელიწადში გარემოს დაცვის ეროვნული სამოქმედო გეგმების მომზადებას, რაც, ასევე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ფუნქციაა. მიუხედავად კანონით განსაზღვრული ასეთი ვალდებულებებისა, სამწუხაროდ, მდგრადი განვითარების სტრატეგია ქვეყანაში არ შემუშავებულა. თუმცა, მომზადდა და შესრულდა ასევე კანონით განსაზღვრული საქართველოს გარემოსდაცვით მოქმედებათა პირველი ეროვნული პროგრამა, რომელიც მოიცავდა 2000–2004 წლებს, მასში ასახული იყო იმ პერიოდის ეკოლოგიური პრობლემები, პრიორიტეტები და შესაბამისი ღონისძიებები. უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვანი ეკოლოგიური და გარემოსდაცვითი ღონისძიებები დონორი ქვეყნების ან საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მხარდაჭერით განხორციელდა. ხოლო, რაც შეეხება გარემოსდაცვით მოქმედებათა მეორე ეროვნულ პროგრამას, მისი პროექტი დასრულებულია. ამ ოფიციალურ დოკუმენტში, წარმოდგენილია საქართველოს გეგმები გარემოს დაცვის სფეროში 2011–2015 წლებისათვის.

საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნის შესაბამისად, საზოგადოებრიობის ინფორმირების მიზნით, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო სამ წელიწადში ერთხელ წარმოადგენს ეროვნულ მოხსენებას – ანაგარიშს გარემოს მდგომარეობის შესახებ, სადაც ასახულია ქვეყნის გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები, წარმოდგენილია ინფორმაცია გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობის, მიმდინარე გარემოსდაცვითი პროექტებისა და გარემოსდაცვითი საქმიანობის შესახებ. ბოლო ანგარიში გარემოს მდგომარეობის შესახებ შემუშავდა 2010 წელს და მოიცავს 2006–2009 წლებს. დოკუმენტში დეტალურად არის აღწერილი გარემოსდაცვითი პრობლემები და მათი მასშტაბები.

გარემოს დაცვის სფეროში ქვეყნის კანონმდებლობით დადგენილი ვალდებულებების გარდა, საჯარო მმართველობა ითვალისწინებს საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებასაც. დღეისთვის ამ სფეროში საქართველო 15 საერთაშორისო კონვენციასთან არის მიერთებული. ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესის გაღრმავების მიზნით,

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო აგრძელებს მუშაობას 10-ზე მეტ საერთაშორისო შეთანხმებაზე.

2000 წელს გაეროს ათასწლეულის დეკლარაციაზე ხელის მოწერით საქართველომ ვალდებულება აიღო განსახდვროს და 2015 წლისთვის განახორციელოს რვა მთავარი მიზანი ქვეყნის საჭიროებების გათვალისწინებით. ეს მიზნები ძირითადად ითვალისწინებს სიღარიბის დაძლევას, საყოველთაო დაწყებით განათლებას და ეკოლოგიური მდგრადობის უზრუნველყოფას და სხვა. თითოეული მიზნისთვის შემუშავებულია პრიორიტეტები და მაჩვენებლები.

ამჟამად მიმდინარეობს მუშაობა ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირებულ შეთანხმებაზე გარემოს დაცვის სფეროში, რაც მიზნად ისახავს თანამშრომლობის გაძლიერებას გარემოსდაცვით საკითხებში და მდგრადი განვითარებისა და „მწვანე“ ეკონომიკის ხელშეწყობას. ხელშეკრულების პროექტით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება ხელს შეუწყობს არა მარტო ადამიანისა და ეკოსისტემებისათვის შესაბამისი გარემო პირობების უზრუნველყოფას, არამედ გარემოსდაცვითი მმართველობისა და ეფექტიანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცედურების გაუმჯობესებას, რაც ესოდენ მნიშვნელოვანია როგორც ქვეყნის, ასევე რეგიონისა და, ზოგ შემთხვევებში, საერთაშორისო საზოგადოებისთვისაც.

საქართველო რომ დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებას, კარგად ჩანს საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის გამოსვლაში გაეროს კლიმატის ცვლილებების ჩარჩო კონვენციის მხარეთა ე-16 კონფერენციაზე მექსიკის ქალაქ კანკუნში 2010 წლის 8 დეკემბერს. მისი თქმით, ისეთ პატარა ქვეყანას, როგორც საქართველოა, შეუძლია კლიმატის წინააღმდეგ განახორციელოს მდგრადი განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებული ქმედებები და ამით სამოდელო ქვეყანა გახდეს. პრეზიდენტმა ჩამოთვალა ის კონკრეტული ნაბიჯები, რაც ჩვენ ქვეყანას აქვს გადადგმული კლიმატის ცვლილების წინააღმდეგ ბრძოლაში: ჩვენი დედაქალაქი, თბილისი მიუერთდა ევროკავშირის ინიციატივას „მერების შეთანხმებას“, რაც ითვალისწინებს 2020 წლისთვის სათბურის ეფექტის მქონე გაზების ემისიის მკვეთრად შემცირებას; საქართველო წარმატებით ავითარებს განახლებადი ელექტროენერჯის პროგრამას (ელექტროენერჯის წარმოების 80%-ზე მეტი

ენერჯის განახლებად წყაროებზე მოდის); რაც მთავარია, 2011 წლიდან საქართველოს ხელისუფლება იწყებს ტრადიციული მანქანების ელექტრომანქანებით ჩანაცვლებას ოფიციალური უწყებებისა და საზოგადოებრივ ტრანსპორტში.

გარემოს დაცვის სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკისა და პრაქტიკული პროგრამების წარმატებული განხორციელება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული მოსახლეობის მხარდაჭერაზე. ეს კი შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ადგილობრივ მოსახლეობას გათვითცნობიერებული აქვს თუ რას ითვალისწინებს, რა კომპონენტებს მოიცავს ეს პროგრამები და რა შედეგებია მოსალოდნელი მათი განხორციელების შემთხვევაში. ეკოლოგიური განათლება ესმარება ქვეყნის მოსახლეობას გარემოსდაცვითი და მასთან დაკავშირებული მდგრადი განვითარების პრობლემების გამოვლენაში, შესწავლაში და მათ აღმოფხვრაში.

ეკოლოგიური განათლების განსაკუთრებული მნიშვნელობა გარემოს დაცვისა და მდგრადი მენეჯმენტის საქმეში საყოველთაოდაა აღიარებული. ეს ხაზგასმით აღინიშნა 1992 წელს რიო დე ჟანეიროში გაეროს მიერ გამართულ გარემოსა და განვითარების კონფერენციაზე („დღის წესრიგი – 21“) და UNESCO-ს 1997 წლის დოკუმენტში „განათლება მდგრადი მომავლისათვის“.

საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულება №538-ით 2002 წლის 18 სექტემბერს მიღებულ „მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების სახელმწიფო პროგრამაში“ ნათქვამია, რომ: „ეკოლოგიური განათლება წარმოადგენს მულტიდისციპლინარულ სწავლებას, რომელიც აყალიბებს გარემოსდაცვით შეგნებას, ღირებულებებს და უნარ-ჩვევებს, რისი საშუალებითაც ადამიანი და მთლიანად საზოგადოება მონაწილეობს გარემოს შენარჩუნების და გაუმჯობესების საქმეში; იგი არის უმნიშვნელოვანესი სოციალური სტრატეგია, რომელიც საბოლოო მიზნად ისახავს ცოდნას საკუთარი საარსებო გარემოს შესახებ, აქვს შეფასების უნარი, ფლობს გარემოსთან ურთიერთობის პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს და გამომუშავებული აქვს ძირითადი განწყობა-დამოკიდებულებები“.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა. ეს უფლება განმტკიცებულია ორჰუსის კონვენციით – „კონვენცია

გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მონაწილეობისა და მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომობის შესახებ“. კონვენციის თანახმად გარემოსდაცვითი ინფორმაცია მოიცავს ინფორმაციას როგორც გარემოს ელემენტების შესახებ, ასევე იმ ფაქტორებზე, საქმიანობებსა და ღონისძიებებზე, რომლებიც მოქმედებენ ან შესაძლოა იმოქმედონ გარემოზე, ადამიანის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებაზე.

ორპუნქტის კონვენციის მე-4 და მე-5 მუხლები გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით სახელმწიფო სტრუქტურებს აკისრებს შემდეგ ვალდებულებებს:

- საჯარო დაწესებულებები უნდა ფლობდნენ და ანახლებდნენ მათ ფუნქციასთან დაკავშირებულ გარემოსდაცვით ინფორმაციას;

- ინფორმაციის მიწოდების პროცედურა უნდა იყოს გამჭვირვალე და ინფორმაცია ადვილად ხელმისაწვდომი;

- ინფორმაციის მიწოდება უნდა ხდებოდეს, როგორც მოთხოვნის საპასუხოდ, ისე აქტიური გავრცელების მიზნით.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა კონვენციის ორი დანარჩენი პუნქტის – გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის საფუძველია.

საქართველოს კანონმდებლობა ჯერ-ჯერობით მხოლოდ გარკვეულ სფეროებში ითვალისწინებს საზოგადოების მონაწილეობას საქმიანობათა გადაწყვეტილებების მიღებისას, კერძოდ, გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის პროცესში. საზოგადოებისთვის გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მათ მონაწილეობას და გარემოსდაცვითი განათლებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ღონისძიებების ხელშეწყობას უზრუნველყოფს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ძირითად ამოცანად კვლავ რჩება მდგრადი ბუნებათსარდებლობის პრინციპების დამკვიდრებისა და განვითარების ხელშეწყობა, გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება, საზოგადოების ჩართულობა, დაცული

ტერიტორიების განვითარება და საერთაშორისო ურთიერთობების გაღრმავება.

ლიტერატურა

References:

1. SaqarTvelos kostitucia. Gamomcemloba „raizi“, Tbilisi, 2005.
2. SaqarTvelos kanoni „garemos dacvis sesaxeb“.Tbilisi, saqarTvelos parlamentis uwyebani, 1997 weli - N1 – 2.
3. SaqarTvelos mTavrobis 2004 wlis 12 ivnisis №50 dadgenileba „SaqarTvelos garemos dacvisa da bunebrivi resursebis saministros debulebis damtkicebis sesaxeb“.
4. Gaeros klimatis cvlilebis carco konvenciis mxareta me-16 saertasoris konferenciis masalebi. Meqsika, Kankuni. 2010 wlis 8 dekemberi.
5. „Mosaxleobis ekologiuri ganatlebis saxelmwifo programis sesaxeb“. SaqarTvelos prezidentis brzanebuleba №538, 2002wlis 18 seqtemberi
6. Konvencia „garemosdacvit sakitxebtan dakavsirebuli informaciis xelmisawvdomobis, gadawyvetilebebis mirebis procesSi monawileobisa da am sferosi martlmsajulebis sakitxebze xelmisawvdomobis sesaxeb“. MinistrTa meotxe konferencia „garemo evropisatvis“. Orhusi, Dania, 1998 wlis 25 ivnisi. Ratificirebulia saqartvelos parlamentis mier 2000 wlis 11 tebervlis dadgenilebit (saqartvelos sakanonmdeblo macne, nawili III, №12, muxli 109).

Tamar Revazishvili

Public Administration for Ecology

Summary

Public administration for the area of nature management and environmental protection is the component part of the Single State Administration System. The role of Public administration in the mechanism of environmental protection is determined by importance of those competent state structures, which have special lawful and administrative means to realize the requirements in accordance with ecological legislation.

Many scientists suggest that today the function of the government, which is directed towards rational using of natural resources, environment protection and adoption of new waste-free technologies, has a social character, because state activities for ecology are realized according to the interests of the community and future generations as it determined by the conception of sustainable development.

For many countries, including Georgia, consideration of ecological and social problems have turned into the main institutional challenges since “sustainable development” became the leading principle of the world community development.

The Constitution of Georgia and the Georgian law “About Environment Protection”, which has been accepted in 1996, made the foundation for working out of the policy for environment protection and nature management and established the general rules of environment protection and using of natural resources.

According to the regulations accepted on the base of the resolution #50 of the 12th of June, 2004 of the government of Georgia. The Ministry of Environment Protection and Natural Resources of Georgia is a governmental institute of the executive authority of Georgia, which provides public administration in the sphere of environment protection, rational using of natural resources and ecology security of the population.

The legislation of Georgia foresees and pays a great attention to the international collaboration for the sphere of environment protection. Today Georgia is accessed to 15 international conventions and has to access to the 10 international treaty.

Implementation of a single state policy and practical programs of environment protection considerably depends on supporting of the population. The experience of nature management activities showed that the success is possible to achieve only in case of harmonic action of the State and ecologically educated population.

The main task of the Ministry of Environment Protection and Natural Resources of Georgia still is the supporting of principles of sustainable development of nature management, the rising of nature protection measures, participating of the community in this process, development of protected territories and international relations’ deepening.

Keywords – environment protection, nature management, state structure, ecological legislation, waste-free technologies, sustainable development, climate changing, ecological education, convention of Orhuss.

Reviewer: Professor Zizi Svanidze, Georgian Technical University

Ревазишвили Тамара Николаевна

Государственное управление в сфере экологии

Резюме

Государственное управление в области природопользования и защиты окружающей среды является составной частью единого Государственного управления. В этой сфере роль государственного управления в механизме защиты окружающей среды определяется значением тех компетентных государственных органов, которые имеют значительные правовые и административные средства для реализации требований в соответствии с экологическим законодательством.

На сегодняшний день государственная функция, направленная на рациональное применение природных ресурсов, на защиту окружающей среды и на внедрение в производство новых безотходных технологий, многими учеными признана как общесоциальная, ввиду того, что деятельность государства в сфере экологии осуществляется в соответствии с интересами общества и будущего потомства, в той степени как это предусматривает устойчивое развитие.

После того, как «устойчивое развитие» стало основным принципом развития мировой общественности, для многих стран рассмотрение экологических аспектов вместе с социальными аспектами стало одним из главнейших институциональных вызовов. С этой стороны Грузия тоже не является исключением.

Конституция Грузии и закон Грузии «О защите окружающей среды», принятый в 1996 году, создает основания для разработки политики по охране окружающей среды и защите природных ресурсов и устанавливает общие законы по их защите и использованию.

В соответствии с принятым на основании №50 постановления правительства Грузии от 12 июня 2004 года положением, Министерство по охране окружающей среды и природных ресурсов Грузии является государственным учреждением исполнительной власти Грузии, которое обеспечивает государственное управление в сфере защиты окружающей среды и рационального использования природных ресурсов и экологической безопасности населения.

Законодательство Грузии предусматривает и большое внимание уделяет международному сотрудничеству в сфере защиты окружающей среды. На сегодняшний день Грузия присоединена к 15 международным конвенциям, работа идет еще на присоединение к 10 договорам.

В области защиты окружающей среды успешное осуществление единой государственной политики и практических программ в значительной степени зависит от поддержки населения. Опыт деятельности по природоохранным мероприятиям показал, что достижение успеха возможно только в результате гармоничных действий государства и экологически просвещенного населения.

Основной задачей министерства Грузии по охране окружающей среды и природным ресурсам опять остается поддержка принципов устойчивого развития природопользования, повышение природозащитных мероприятий, включение общественности в этот процесс, развитие охраняемых территорий и углубление международных отношений.

Ключевые слова: защита окружающей среды, природопользование, государственный орган, экологическое законодательство, безотходные технологии, устойчивое развитие, экологическое просвещение, конвенция Орхуса.

Рецензент: профессор Сванидзе Зизи Самуиловна, Грузинский технический университет

მარინა ტაბატაძე
საარჩევნო სტრატეგია – სოციალური პოლიტიკური
შეთავაზება

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური რეალობა სისტემური კრიზისის ნიშნებს ატარებს, რაც საზოგადოების ძირითადი ნაწილის ხელისუფლებასთან დაპირისპირებაში და, შედეგად, მის მიმართ მოქალაქეთა გაუცხოებაში ვლინდება, მწვავედ სოციალური დაძაბულობა, ყალიბდება სპეციფიკური სოციალურ-ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, რომლისთვისაც დამახასიათებელია არსებული ვითარების ლატენტიური მიუღებლობა და ხელისუფლების გადაწყვეტილებებისადმი საწინააღმდეგო განწყობა მასებში, თუმცა, ასეთი დამოკიდებულება მუდამ არ გადაიზრდება კრიზისში, მოსახლეობის საპროტესტო განწყობა უპირობოდ არ ნიშნავს, რომ ასევე მაღალი იქნება პროტესტის რეალური დონეც. უკმაყოფილებასა და მის რეალიზაციას შორის არსებობს მნიშვნელოვანი ზღვარი, რაც აფერხებს სისტემური კრიზისის ჩამოყალიბებას. იმ ფაქტორებიდან. რომლებიც ანეიტრალებენ სოციალურ დაძაბულობას, აღსანიშნავია შემდეგი:

– შეინიშნება მოსახლეობის დაღლა ყოველგვარი რევოლუციური რყევების მიმართ, რადგან რადიკალური ცვლილებების ეფექტი უმნიშვნელოა, მოლოდინი – დაუკმაყოფილებელი, ნეგატიური შედეგები კი – საგრძნობი. ფართო მასებს ხელისუფლებისადმი ლოიალურად განწყობილს ხდის „მორჩილი უმრავლესობის“ სინდრომიც, მათ განწყობებში სოციალური პესიმიზმი ჭარბობს, ღარიბი მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა კი სკეპტიკური დამოკიდებულების გამო, არ აპირებს დახმარებისათვის სახელმწიფო სტრუქტურებისადმი მიმართვას;

– მნიშვნელოვანია დაძაბულ სოციალურ პირობებთან მოსახლეობის ადაპტაციის რეზერვები. ის თანდათან ეგუება კრიზისულ ვითარებას, სასიცოცხლო სტანდარტების დაქვეითებას. ცხოვრებისეული სიძნელეები და ამით გამოწვეული სოციალური დეპრესია, ერთმანეთს აშორებს ადამიანებს, რის გამოც საპროტესტო მოძრაობა არ გადადის აქტიურ ფაზაში, ასეთ გარემოში რეალური პროტესტი შეიძლება ჩამოყალიბდეს მხოლოდ გარკვეული პოლიტიკური

იდეის, კონკრეტული პოლიტიკური ორგანიზაციის ირგვლივ იმ პოლიტიკური სუბიექტების არსებობა, რომელთაც შეეძლებათ საპროტესტო მოძრაობის ხელმძღვანელობა, დეპრესიული სოციუმის გაერთიანება და სიტუაციის კონტროლირება, ქმნის საზოგადოების სოციალური გააქტიურების წინაპირობას, რაც დამატებით მოითხოვს განსაკუთრებულ ორგანიზებას და აქტიურ ქმედებას.

სოციალური აფეთქების საბაბი შეიძლება მოულოდნელად წარმოიშვას. ეს არის უმართავე პროცესი, რომელიც რევოლუციის სახეს იღებს, იგი აჩქარებს საზოგადოების და სახელმწიფოს შემდგომ დაშლას. ნებისმიერ რღვევას მოყვება ქაოსი სისტემის შემადგენელი ელემენტების ტრანსფორმაციისათვის საჭირო დროის შუალედური პერიოდით, მაგრამ დრო ამოწურვადი და დეფიციტური რესურსია, ადამიანებს არ სურთ ცხოვრება გაურკვეველი მომავლის მოლოდინში, ამიტომ სწრაფად უნდა მოიძებნოს ცივილიზებული გზები ღია კონფრონტაციის დასაძლევად. ამ პრინციპის რეალიზებას ემსახურება არჩევნების დემოკრატიული ფორმით ჩატარება სამართლიანი კონკურენციის მოთხოვნების და ადამიანთა კონსტიტუციური უფლებების სრული დაცვით, ამასთან, აუცილებელია თვით არჩევნების იდეის დევალვაციის მიზეზების გამოკვლევა და მათზე პოლიტიკური ელიტის სწორი რეაგირება, რადგანაც თავად პოლიტიკური ელიტაა ის დომინირებადი საზოგადოებრივი ჯგუფი, რომლის ხელშიც არის კონცენტრირებული ძალაუფლების აბსოლუტურად უდიდესი რესურსი და სახელმწიფო მმართველობის ორგანიზების ძირითადი ფუნქციები.

კონკურენტულ გარემოში მიმდინარე პოლიტიკური ბრძოლის დროს აუცილებელია მოქალაქეთა ქცევის გამსაზღვრელი საზოგადოებრივი მოთხოვნების შესწავლა. განსაკუთრებით აქტუალურია ამომრჩეველთა ინტერესების კვლევა. პოლიტიკური პარტიები კარგად უნდა იცნობდნენ მათ და უნდა შეეძლოთ მოქალაქეებზე ეფექტიანი ზემოქმედების მოხდება რეკლამის, აგიტაციის თუ პროპაგანდის გზით. ზემოქმედების ეს კომუნიკაციები მმართველობითი პოლიტიკის მექანიზმებია, რომელთა გავლენითაც პოლიტიკური მენეჯმენტის კონკრეტული ფორმები ყალიბდება.

ნებისმიერი სისტემის ოპტიმალური მოდელი პოლიტიკური ქცევის რაციონალურობის იდეას ემყარება. რაციონალიზმი პოლიტიკაში დღეს, სამწუხაროდ, არა იდეებისათვის ბრძოლას, არამედ, უპირატესად, მერკანტილურ მიდგომებს გულისხმობს. თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ სპექტრში სამოქალაქო თანხმობის მნიშვნელოვან დეფიციტს მისი სუბიექტების ინტერესთა რადიკალური დაპირისპირება განაპირობებს. კლასიკური გაგებით, პოლიტიკოსი საზოგადოებრივი შეკვეთების შესრულებას ემსახურება, სამოქალაქო პირები კი სიმდიდრეზე ორიენტირებული კერძო ინტერესებით ხელმძღვანელობენ. ასეთმა რადიკალიზმმა ეკონომიკური და პოლიტიკური სტრატეგიის გარკვეული დაპირისპირება შეიძლება გამოიწვიოს, რაც სისტემის დესტრუქციას იწვევს და ამძაფრებს დისპროპორციებს სოციალური ფენების საბაზრო პოზიციონირებაში.

პოლიტიკური წარმატება ენდოგენური ფაქტორია, რომლის მიღწევაც, არსებითად, ცალკეული პიროვნების გადაწყვეტილებაზეა დამოკიდებული. პოლიტიკური ქცევის რაციონალიზმი სუბიექტების ეგოცენტრული ბუნებიდან უნდა გამომდინარეობდეს და აუცილებლად ითვალისწინებდეს მას საარჩევნო პროცესებში. ადამიანში ყველაზე ძლიერი ფსიქოლოგიური კომფორტის მოთხოვნილებაა, მისი დაკმაყოფილება ცხოვრების დონის ზრდას და პოლიტიკური ვითარების სტაბილიზებაში არსებულ შესაძლებლობებს უკავშირდება, სწორედ ეს არის არჩევნებში ადამიანთა მონაწილეობის ძირითადი მოტივაცია. საარჩევნო კამპანია პოლიტიკოსთა მხრიდან აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდეს ამ საკითხების დარეგულირებას, რითაც შესაძლებელი გახდება სამოქალაქო თანხმობის მიღწევა და პოლიტიკური არასტაბილურობის პრევენცია.

საარჩევნო პროგრამა, რეალურად, კონკრეტული მიზნობრივი აუდიტორიისათვის უნიკალურ პოლიტიკურ შეთავაზებას წარმოადგენს, იგი უნდა ემყარებოდეს პრობლემათა რანჟირებას და მათ დივერსიფიკაციას მოსახლეობის სხვადასხვა კატეგორიისათვის. პოლიტიკური ნოვაცია უნდა ითვალისწინებდეს იმას, რომ ელექტორატის ქცევის განმსაზღვრელია არა კონკრეტული კანდიდატის

არჩევა, არამედ პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების შეცვლა. ამ მიზნების ჩართვა პარტიათა პროგრამებში, როგორც წესი, საზოგადოების მხრიდან, სულ მცირე, ლოიალურ დამოკიდებულებას მაინც იწვევს მათდამი, რაც ასუსტებს სოციალური დაძაბულობის მუხტს ქვეყანაში. ამომრჩევლისათვის მნიშვნელოვანია ადგილობრივი პრობლემატიკით დატვირთული თემატიკა, რომელთა შეფასებას და სავარაუდო შედეგების განსაზღვრას უნდა ახდენდნენ პოლიტიკური ბაზრის სუბიექტები.

„სოციალურ გარემოში შეთავაზებათა ადაპტირებისასთვის საჭიროა უკუკავშირის სისტემის ორგანიზება, ამით ხდება ამომრჩეველთა მოტივაცია, რაც ეხმარება მათ წარმოსახვაში კანდიდატის პოზიტიური იმიჯის შექმნასა და სასურველობის სიმბოლიზებულ აღქმაში“ [მაცაბერიძე მ.–საარჩევნო კამპანიის მენეჯმენტი, თბ. 2008]. სწორი საარჩევნო სტრატეგიის შემუშავება საზოგადოების მხრიდან აქტიური მხარდაჭერის და საბოლოო წარმატების არსებითი ფაქტორია.

როგორც ჩანს, ახალი ავტორიტეტული პოლიტიკური ელიტის გარეშე შეუძლებელია იქნება პოლიტიკური სისტემის სტაბილიზაცია, ეს საკითხი ყველაზე რთული და მნიშვნელოვანია პოლიტიკურ დაპირისპირებათა მართვის პროცესში. ელიტის სრულყოფას დიდად შეუწეობს ხელს პოლიტიკურ ცხოვრებაში იმ გამორჩენილი და ცნობადი ინტელექტუალების ჩართვა, რომელთა აზრი განსაკუთრებულ ღირებულება საზოგადოებისათვის. მეცნიერული სიახლეები პოლიტიკურ გადაწყვეტილებათა რანგში უნდა იყოს აყვანილი და სახელმწიფოებრივ დონისძიებათა სისტემა სწორეს მეცნიერულ კვლევებს უნდა დაემყაროს.

ამასთან, ყოველი საარჩევნო ნოვაცია აუცილებლად უნდა გამომდინარეობდეს ეროვნული ცნობიერებიდან, რომლის იგნორირებაც პოლიტიკურ იდეოლოგიის სისუსტეზე, მის არაადეკვატურობაზე და სოციალურ პრიორიტეტებთან შეუთავსებლობაზე მიუთითებს. პოლიტიკური სტაბილურობა ეკონომიკურ წონაწილობასა და ოდეოლოგიურ ჰარმონიზებას უნდა დაემყაროს. მხოლოდ ამ პრინციპებზე აგებული საარჩევნო სტრატეგია იქნება წარმატების გარატი, მათზე ორიენტირებული ხელისუფლება კი საზოგადოებისათვის მისაღები.

ლიტერატურა

References:

1. macaberiZe m._ saarCevno kampaniis menejmenti, Tb. 2008
2. tabataZe m. _ visac ekonomika uyvars, Tb. 2009

Marina Tabatadze

Election Strategy – New political offer to society

Summary

Modern Georgian political reality is characterized by systemic crisis, which is revealed in opposition between the government and the majority of the society. This intensifies social tension and creates specific social-physiological situation, with a latent refusal of existing circumstances. This environment can provoke a social explosion without any particular reason. The explosion can even fasten the social dissolution process. The best way to level the confrontation is to carry out democratic elections in fair competition. It is also important for the political elite to find out the reasons of devaluation of the elections idea and to react on it correctly.

A significant deficit of civil consensus in Georgian political spectrum is stipulated by radical opposition between the interests of its members. Classically speaking, politicians are supposed to serve the demands of a society. As for the civilians, they are oriented on personal interests, based on wealth creation. This theoretical ground is followed by some opposition between economic and political strategies in Georgia, which will become a reason of system's destruction and increase of social inequalities in terms of market positioning.

The strongest requirement of a society is one of the comfort. That is why politicians should take it into account during the election campaign and even base it on local, personalized problems. To adapt the offers to social environment and to motivate the voters, it is important for the members of the political market to organize loopback system. Only this strategy will be welcome by the civil society. At the same time, these offers should be base on national mentality as ideological harmonization is a basis for system stability and economic balance. Important role in managing political oppositions can be given to new political elite, composed by intellectuals who are accepted by the society. Their scientific innovations should be promoted onto political level. This will significantly serve to social-economic stability.

Keywords: Election strategy, systemic crisis, society, political reality, ideological harmonization.

Reviewer: Professor Nodar Tsanava, Georgian Technical University

Табагадзе Марина Петровна
Избирательная стратегия – политическое предложение социуму

Р е з ю м е

Современная грузинская политическая реальность характеризуется признаками системного кризиса, что проявляется в противостоянии основной части общества с правительством, обостряется социальное напряжение, создаётся специфическое социально-психологическое состояние, для которого характерна латентная неприемлимость существующего положения. В такой среде неожиданно может появиться повод социального взрыва, что ускорит последующий развал общества. Для погашения конфронтации лучшим путём является проведение выборов в условиях справедливой конкуренции, также необходимо выявление причин девальвации самой идеи выборов и правильное реагирование политической элиты на них.

Значительный дефицит гражданского согласия в грузинском политическом спектре обуславливается радикальным противостоянием интересов его субъектов. По классическому понятию, политик служит выполнению заказов общественности, а гражданские лица руководствуются частными интересами к богатству. Такой радикализм приводит к определённому дисбалансу экономических и политических стратегий, в итоге - системная деструкция и диспропорция в рыночном позиционировании социальных слоёв.

Для социума самое главное – потребность психологического комфорта, что обязательно должны предусматривать политики во время избирательной кампании и построить свою избирательную стратегию на локальной, персонифицированной проблематике. Для адаптации политических предложений в социальной среде и для мотивации избирателей, политические субъекты должны организовать систему обратной связи. Каждое политическое предложение должно исходить из национального сознания, поскольку системная стабильность помимо экономического равновесия, должна опираться и на идеологическую гармонизацию. В процессе управления политическим противостоянием существенную роль может сыграть

новая политическая элита популярных интеллектуалов. Их научные новизны надо возвести в политический ранг, что поможет идее стабилизации социально-экономической системы.

Ключевые слова: Избирательная стратегия , системного кризис, социум, политическая реальность, идеологическая гормонизация

Рецензент: профессор Цанава Нодар Иродионович, Грузинский технический университет

ოთარ ქორბაძე, ნინო შამანაზე საქმიანი ურთიერთობების უსიძლოობა

ადამიანთა ცხოვრებაში ურთიერთობას განსაკუთრებული როლი აკისრია. ურთიერთობა ყველა ცოცხალი არსებისთვისაა დამახასიათებელი, მაგრამ განსაკუთრებულ საფეხურს მან ადამიანთა შორის მიაღწია. კომუნიკაცია ეს არის ორმხრივი ურთიერთობისას სიგნალების გადაცემისა და მიღების პროცესი, რომლის დროსააც პროფესიონალი კომუნიკატორები (კომუნიკაციაში მონაწილე მთავარი მხარეები) იყენებენ ტექნოლოგიურ საშუალებებს, რათა გადასცენ შეტყობინება და მოახდინონ კონკრეტულ ინდივიდზე თუ აუდიტორიაზე კომუნიკაციური ზემოქმედება და მაქსიმალურად შესძლონ მიიღონ შესაბამისი რეაქცია უკუკავშირის საშუალებებით.

საქმიანი ურთიერთობა ადამიანის აუცილებელი შემადგენელი, სხვა ადამიანებთან ურთიერთობის მნიშვნელოვანი სახეა. ეს უპირველეს ყოვლისა არის კომუნიკაცია ე.წ. ინფორმაციის გაცვლა მოცემული ურთიერთობის მონაწილეებს შორის. საქმიანი ურთიერთობების სპეციფიკა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი წარმოიშობა გარკვეული საქმიანობის დროს, რომელიც დაკავშირებულია რაიმე პროდუქტის შექმნასთან ან ეფექტის მიღებასთან. საქმიანი ურთიერთობების მხარეები გამოდიან ოფიციალური (საქმიანი) სტატუსით, რომლებიც განაპირობებენ ადამიანთა ქცევის გარკვეულ ნორმებსა და სტანდარტებს. იმისთვის, რომ მოლაპარაკების პროცესი იყოს წარმატებული, აუცილებელია ცოლად მოლაპარაკების წარმართვის ტექნოლოგიები. მართალია მოლაპარაკების პროცესში ძირითადად მონაწილეობენ სხვადასხვა პროფესიის სპეციალისტები, მაგრამ თითოეული მათგანისგან მოითხოვება მაღალი კვალიფიკაცია და პროფესიონალიზმი. თავის მხრივ, საქმიანი ურთიერთობა შედგება რამდენიმე ეტაპისგან. განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა ურთიერთობის დაწყება, მხარეების შეხვედრა.

შეხვედრა.

მოლაპარაკების მხარეებს შორის შეხვედრას, დადებითი შედეგი რომ მოყვეს, უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია მონაწილე მეორე მხარის დაინტერესება ამ ურთიერთობით. აუცილებელია შეიქმნას გრძელვადიანი წარმატებული ურთიერთობის და სასურველი გადაწყვეტილების მიღების წინაპირობა. ამისათვის კი აუცილებელია, პირველ რიგში სიტუაციაში ორიენტირება, განსახილველი წინადადებების და

კითხვების წინასწარ შემუშავება, ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მისაღებად საკუთარი პოზიციის განსაზღვრა, კომუნიკაციიდან გამოსვლის სათანადო მეთოდების და გზების ცოდნა.

პლატონის თანახმად, “კარგი დასაწყისი საქმის ნახევარია,” თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ყველანაირი შეხვედრა თუ კონტაქტი აუცილებლად გადაიზრდება ურთიერთობაში. არაკორექტული და მიუღებელიცაა ახლაგაცნობილი ადამიანის იძულებითი ჩართვა ურთიერთობაში. ასეთი შეხვედრა უმჯობესია დასრულდეს სიტყვებით: “თუ თქვენ დაგაინტერესათ ჩემმა შემოთავაზებამ, შევხვდეთ და განვიხილოთ იგი თქვენთვის სასურველ დროსა და ადგილას.” ასეთ შემთხვევაში, მართალია შეხვედრა არ გაგრძელდება, მაგრამ აქვს თავისი დადებითი მხარე – არსებობს შანსი, რომ მოგვიანებით ეს კომუნიკაცია გადაიზრდება სასარგებლო ურთიერთობაში.

მნიშვნელოვან როლს ურთიერთობაში თამაშობს არავერბალური ე.წ. “უესტების ენა.” ის გამოხატავს ადამიანის ქვეცნობიერის იმპულსებს და რადგან შეუძლებელია ამ იმპულსების “გაყალბება” ისინი უფრო სანდოა, ვიდრე, ის რასაც პიროვნება ამბობს. შესაბამისად განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს ურთიერთობისას პიროვნების მანერაზე, პოზაზე, მიმიკაზე და ა.შ. მოკლედ განვიხილოთ ურთიერთობის არავერბალური მხარე.

არავერბალური ქცევა.

მხარეებს შორის ინფორმაციის გადაცემაში განსაკუთრებულ როლს თამაშობს უპირველეს ყოვლისა ადამიანის მიმიკა. გამოკვლევებმა ცხადყო, რომ სახის კუნთების უმოძრაობის დროს იკარგება გადასაცემი ინფორმაციის 10-15 %.

მიმიკასთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული პიროვნების გამოხედვა ე.წ. ვიზუალური კონტაქტი მხარეებს შორის. უნდა გვახსოვდეს, რომ როდესაც ადამიანი აწყობს აზრებს იგი ძირითადად იყურება სივრცეში, ხოლო მხოლოდ მას შემდეგ უყურებს მოსაუბრეს, როცა ჩამოაყალიბებს აზრს ბოლომდე. გამოხედვითვე გამოიხატება მოცემული ურთიერთობით დაინტერესება (ძირითადად მას თან ახლავს წარბების ოდნავი აწევა და ღიმილი) ან/და ეჭვი და უნდობლობა – ჩამოწეული წარბები, შეჭმუხვნილი შუბლი, ქვევით დაშვებული ტუჩის კუთხეები. თუ ურთიერთობის დროს მოსაუბრე დაუშვებს ქუთუთოებს, ეს ქვეცნობიერი უესტია და გულისხმობს თვალთახედვიდან პიროვნების “მოშორებას” ანუ ეს პიროვნება მისთვის უინტერესო გახდა.

პოზა ანუ ადამიანის სხეულის განლაგება, ამ კულტურის ძირითადი მახასიათებელია. თუ ადამიანი დაინტერესებულია ურთიერთობით იგი მთელი სხეულით გადახრილია მოსაუბრისკენ. თუმცა არ შეიძლება არავერბალური ქესტი ყოველთვის პირდაპირ გაიგო. მაგალითად, მსმენელის მიერ თავის ხშირი დაკვრა ყოველთვის არ ნიშნავს “თანხმობას.” ეს შეიძლება გამოხატავდეს საუბრის დაჩქარების მცდელობას, ან საუბრის სწრაფად დამთავრების მოთხოვნას. თუმცა თავის დაკვრა მოქმედებს მოსაუბრეზე და ძირითადად იგი ესაუბრება იმ პიროვნებას, რომელიც თავს უკრავს.

სხეულის პოზასთან მჭიდროდაა დაკავშირებული ქესტები – ხელების და თავის მრავალფეროვანი მოძრაობები, რომლის მეშვეობით ინფორმაციის 40% გადმოიცემა. არსებობს ყველა კულტურისათვის დამახასიათებელი უნივერსალური ქესტები:

- გამომსახველობითი – იგი ახლავს საუბრის კულმინაციურ ადგილებს.
- აღწერილობითი – გამოხატავენ გადასვლებს, მოძრაობებს.
- მიმართებითი – ყველაზე მარტივი ქესტებია.
- მიმბაძველობითი.

ქესტები უნდა იყოს ძალდაუტანებელი, უნდა გამოიყენებოდეს საჭიროების შემთხვევაში. არ უნდა ჩავახშოთ ქესტები, თორემ იქმნება შებოჭილობის, არაგულწრფელობის შთაბეჭდილება. ქესტიკულაცია უნდა იყოს მრავალფეროვანი, დამუშავებული და რაც, მთავარია არ უნდა იყოს გამუდმებული.

ვერბალური ურთიერთობა.

პლუტარქე ამბობდა, ისწავლე მოსმენა და სარგებელს მიიღებ იმისგანაც, ვინც სისულელეს ამბობს. ვერბალურ ურთიერთობაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება ხმის ინტენსივობას. არ არის სასურველი ურთიერთობის წამოწყება, როცა მოსაუბრე სხვა საქმითაა დაკავებული, არც ძალიან ბევრი ლაპარაკი, რადგან ეს მოსაუბრეზე ტოვებს არასაიმედო, არასანდო პიროვნების წარმოდგენას, ხოლო ძალიან დინჯი საუბარი მოსაუბრეში იწვევს გაღიზიანებას და უტოვებს შთაბეჭდილებას, რომ ამ პიროვნებას აქვს დაგვიანებული რეაქცია მოვლენებსა თუ ურთიერთობაში.

საუბარი არ უნდა გადაიტვირთოს მაღალფარდოვანი სიტყვებით, უმჯობესია გამოვიყენოთ სადა, ყველასათვის გასაგები ფრაზები. თუმცა, ამავე დროს, ეს სიტყვები ზუსტად უნდა გამოხატავდეს თქვენს აზრს.

სატელეფონო საუბარი

სატელეფონო ზარს არც თუ ისე იშვიათად უწოდებენ დაუპატიჟებელ სტუმარს, რომლის სტუმრობა დიდ დისკომფორტს იწვევს. იგი არღვევს მუშაობის ნორმალურ რეჟიმს, ხელს უშლის მნიშვნელოვანი საკითხების გადაწყვეტას და თქვენს კოლეგებს. თუმცა ტელეფონით საუბარს ერთი მნიშვნელოვანი უპირატესობაც გააჩნია, მონაწილეთა დაშორების მიუხედავად, იგი უწყვეტ და ორმხრივ ინფორმაციათა გაცვლას უზრუნველყოფს. საქმიანი სატელეფონო საუბარი შესაბამისი ნორმებით მოქმედებს და ამიტომ გულმოდგინე მომზადებას მოითხოვს.

ტელეფონზე საუბრისას მოსაუბრენი მოკლებულნი არიან არავერბალური ურთიერთობის ეხსტების ხილვას (მიმიკა, ექსტი, თვალების გამომეტყველება, პოზა და ა.შ.) სამაგიეროდ მკვეთრად გამოიხატება საუბრის ყველა ნაკლოვანება. ასეთ დროს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ხმა, ტონი, ტემპრი, ინტონაცია ყურადღება უნდა მიექცეს არა მხოლოდ იმას, თუ რას ამბობს მოსაუბრე, არამედ იმასაც თუ როგორ ამბობს, რათა გაიგოთ როგორ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაში იმყოფება იგი. სატელეფონო საუბრის წარმართვის ხელოვნებაც სწორედ ის არის, რომ მოკლედ და მკაფიოდ შევატყობინოთ პარტნიორს აუცილებელი ინფორმაცია და გარკვევით მივიღოთ მასზე პასუხი.

ურთიერთობის დასრულება

წარმატებული ურთიერთობის შენარჩუნებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა ურთიერთობის დასრულების ეტაპი. დასასრული უნდა იყოს მკაფიო, არგუმენტირებული და კორექტული. ყველა გაურკვეველობა უნდა გადაწყდეს განხილვის პროცესში. ყველა შეკითხვაზე უნდა იყოს კონკრეტული პასუხი გაცემული.

შეხვედრა მიუახლოვდა დასკვნით ფაზას თუ:

საუბარი მიმართულია სასურველი მიზნისკენ, მოყვანილია ძირითადი არგუმენტები მისაღები გადაწყვეტილების სასარგებლოდ, დამყარდა დადებითი ურთიერთობა მოსაუბრეებს შორის. ასეთ შემთხვევაში გამოიყენება ურთიერთობის დასრულები პირდაპირი და გადატანითი (ირიბი) დაჩქარების მეთოდები:

ა) პირდაპირი – გამოიყენება სიტყვები: “მაშ ასე, მოდით მივიღოთ გადაწყვეტილება,” ან “მოდით შევაფასოთ საუბარი.”

ბ) გადატანითი (ირიბი) – “მოსაუბრები მიდიან გადაწყვეტილების მიღებისკენ ეტაპობრივად.

დაკენის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ საქმიან ურთიერთობებში ადამიანი განსხვავდება ნაკლებად განვითარებულიდან არა მხოლოდ სხვადასხვაგვარ ადამიანებთან ურთიერთობის ნათლად გამოსატული მოთხოვნილებებით, არამედ მდიდარი შინაარსით, მრავალფეროვანი მიზნით და ურთიერთობის ხერხების ფართე არჩევანით. საქმიანი ურთიერთობის ხელოვნება, ფსიქოლოგიური თავისებურებების ცოდნა და ფსიქოლოგიური მეთოდების უნარიანად გამოყენება უკიდურესად აუცილებელია იმ სპეციალისტებისათვის, რომელთა საქმიანობა გულისხმობს მუდმივ კონტაქტს. საქმიან პარტნიორობთან კარგი კონტაქტების დამყარება, ნდობისა და პატივისცემის ატმოსფეროს შექმნა ნებისმიერი წამოწყების წარმატების საწინდარია.

ლიტერატურა:

Referenses:

1. V.I. Kroning. Teoria, praktika i iskustvo upravlenia. M., 2001
2. Morozov A.V. Delovaia psixologia. M., 2000

Otar Kochoradze, Nino Shamanadze

Psychology of business relations

Summary

Relations between people have special sense. Communication – it is two-way process, when communication participants use technological means to transfer information and can get corresponding reaction. The success of negotiation process greatly depends on knowledge of negotiation technologies, and their utilization. Special meaning has the beginning of communication, getting in touch with participant of negotiation, taking an interest in current relation. According to Platon, “good beginning is half done business.” Except this special meaning has transferring information by verbal and nonverbal ways. By gesture (I mean mimicry, eyes expression, posture and etc.) is transmitted 40% of information. Nonverbal side takes special meaning when communication is established by telephone. Important attention must be paid not only to what does interlocutor says, but also how does he say.

Success of business communication mainly depends on the ending of communication. Ending must be reasoned and corrective. Every question must be answered. Good relation with business partners, confidence and respect between participants is guarantee of success of any initiator.

Keywords: Business relations, communication, participants of business relation, verbal and nonverbal behaviour, gesture, telephone talks, end of communication.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University.

Кочорадза Отар Георгиевич, Шаманадзе Нино Бадриевна
Психология делового общения

Резюме

Деловое общение – это прежде всего коммуникация т.е. обмен информацией значимой для участников общения. Чтобы пруспеть в переговорах, надо в совершенстве владеть этим предметом. Для достижения успеха во время встречи необходимо побудить собеседника к общению, создать максимальное поле возможностей для дальнейшего делового общения и принятия решений.

Платон сказал, что “хорошее начало – это половина дела”. Важную роль в процессе общения играет вербальное и невербальное поведение собеседника. Первоначальную роль в передаче информации играет мимика (движение мышц лица). Исследования показали, что с помощью жестикуляции передается 40% информации. При разговоре по телефону вы лишаетесь невербальных средств общения (мимика, жесты, выражение глаз, поза и т.д.) зато обостряются все недостатки речи, особое значение приобретает тон, тембр голоса, интонация. Обращайте внимание не только на то, что говорит собеседник, но и на то, как он это говорит, чтобы понять, в каком психологическом состоянии он находится.

Для успеха беседы очень важен этап ее завершения. Заключительная часть должна быть аргументированной, конкретной. На все вопросы надо иметь конкретные ответы.

Хорошее отношение с деловыми партнерами, доверие и уважение между участниками гарантия успеха любых отношений.

Ключевые слова: Деловое общение, коммуникация, участники делового общения, вербальное и невербальное поведение, жестикуляция, разговор по телефону, завершение делового общения.

Рецензент: профессор Догонадзе Шота Акакиевич, Грузинский технический университет.

ოთარ ქონორაძე, ნინო ჩიქოვაძე სახელმწიფოებრიობა

სახელმწიფოებრიობა, როგორც ღირებულება, გულისხმობს პიროვნებისათვის საკუთარი ქვეყნის ერთიან მთლიანობად აღქმას და ამ მთლიანობის დაცვის ვალდებულებას; იგი ასევე გულისხმობს მოქალაქეების მიერ საკუთარი თავის მიკუთვნებას მოცემული ქვეყნისადმი. სახელმწიფოებრიობის ღირებულების გათავისება ნიშნავს, რომ პიროვნება საკუთარ ბედს უკავშირებს ქვეყნის ბედს, ითავისებს ქვეყნის კულტურას, მის ისტორიას და მომავალს – ხდება ქვეყნის მოქალაქე. ყოველივე ეს არის აუცილებელი პირობა ქვეყნის მოსახლეობის სამოქალაქო ერთად ჩამოსაყალიბებლად. [1] ჩვენი აზრით, ადამიანთა აზროვნებაში სახელმწიფოებრიობის განცდის ჩამოყალიბების უმნიშვნელოვანეს და უპირველეს ინსტრუმენტარიუმს წარმოადგენს გეოპოლიტიკური ცნობიერება.

გეოპოლიტიკური ცნობიერების ძირითად კატეგორიას წარმოადგენს სივრცეზე კონტროლი. იგი სწავლობს სახელმწიფოს და სახელმწიფოთა კავშირების (აგრეთვე სხვა პოლიტიკური ინსტიტუტების) მიერ სივრცეზე კონტროლის საფუძვლებს, შესაძლებლობებს, მექანიზმებს და ფორმებს.

გეოპოლიტიკური ცნობიერება, როგორც სტრატეგიული დაგეგმარების უმაღლესი სტადია, თავის თავში აერთიანებს პოლიტიკური ტაქტიკისა და მეცნიერული მეთოდოლოგიის ღირებულებებს.

გეოპოლიტიკურ ცნობიერებას გააჩნია შეცნობისა და კვლევის თავისი ობიექტი. დღემდე გრძელდება პაექრობა მისი საგნის განსაზღვრასთან დაკავშირებით. სხვადასხვა თვალსაზრისი გამოითქმის თვით ამ ცნების, საკვლევი პრობლემათა წრის, არეალის შემოფარგვლის საკითხებზე. არსებული ტერმინობრივი განსხვავებულობა უნდა აიხსნას მეცნიერული სკოლებისა და მიმართულების, ეროვნული ტრადიციებისა და კულტურის განვითარების დონის განსხვავებით.

ჩვენი აზრით, სივრცული ურთიერთობები გამომდინარეობს სახელმწიფოზე, სამართალზე, გარემოზე, რელიგიაზე, ომზე და ერზე არსებული ფილოსოფიური მოძღვრებებიდან.

გეოპოლიტიკური ცნობიერება არსებობს და ვითარდება მეცნიერების მთელ რიგ დარგებთან მჭიდრო კავშირში, მათი ურთიერთზემოქმედების პროცესში. წარმოუდგენელია სივრცული ცნობიერების არსებობა და განვითარება ისტორიასთან,

პოლიტიკურ მეცნიერებასთან, გეოგრაფიასთან, ეკონომიკასთან, ფილოსოფიასთან, ფსიქოლოგიასთან, მათემატიკასთან, ინფორმატიკასთან, ბიოლოგიასთან, ეთნოგრაფიასთან, დემოგრაფიასთან, იურიდიულ და სხვა მეცნიერებებთან უშუალო ურთიერთკავშირის გარეშე.

გეოპოლიტიკური ცნობიერების შემეცნებისათვის, მეცნიერული კვლევის, განზოგადებისა და დასკვნების გაკეთებისას ჩვენ გავითვალისწინებთ შემდეგ სამ საკვანძო ასპექტს:

- იდეალურს, პრობლემის გადაწყვეტის სასურველი სახეს;
- ალტერნატიულს, ანუ მისი გადაწყვეტის შესაძლებელ ვარიანტს;
- ოპტიმალურს, ანუ მოცემული საკითხების დამუშავებისა და რეალიზაციის რეალურ ვარიანტს.

სახელმწიფო არის გეოპოლიტიკური ცნობიერების ფორმირების ადგილი. სუვერენულმა სახელმწიფომ თვითონ უნდა უზრუნველყოს ქვეყნის ფიზიკური არსებობისა და სრულფასოვანი განვითარების ყველა პირობა. ამ ვალდებულებათა აღსრულება უპირველესად მოსახლეობაში სახელმწიფოებრივი ცნობიერების განვითარებას მოითხოვს. სახელმწიფოებრიობა კი, როგორც ღირებულება გულისხმობს პიროვნებისათვის საკუთარი ქვეყნის, ერთიან მთლიანობად აღქმას და ამ მთლიანობის დაცვის ვალდებულებას; იგი ასევე გულისხმობს მოსახლეობის ყოველი ჯგუფის მიერ საკუთარი თავის მიკუთვნებას ქვეყნისადმი, როგორც ერთიანი მთლიანისადმი; სახელმწიფოებრიობის ღირებულების გათავისება ნიშნავს, რომ პიროვნება საკუთარ ბედს უკავშირებს ქვეყნის ბედს, ითავისებს ქვეყნის კულტურას, მის ისტორიას და მომავალს – ხდება ქვეყნის მოქალაქე.

ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნება ყოველი სახელმწიფოსთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მატარებელი ინტერესია. ცხადია ამ უდავო ჭეშმარიტებიდან გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს, რადგან ჩვენი ქვეყნისგან ისტორიული მიწების ჩამოცილებით უდიდესი ზიანი ადგება მის სასიცოცხლო ინტერესებს, კეთილდღეობასა და განვითარებას. “სამშობლოს მოკლებული ერი ვერასოდეს ვერ გახდება საერთაშორისო სამართლის თვალში დამოუკიდებელ სოციალურ არსად.

ერი უსამშობლოდ, უტერიტორიოდ თითქოს სივრცის გარეშე მდგომია, ... უისტორიოდ ერი თითქოს დროის გარეშე სდგასო. ერის ისტორია – მისი შემოქმედებაა დროში, ერის სამშობლო – ნიადაგია ამ შემოქმედებისა სივრცეში; უმაგისოდ ან ერი არ არის, ან ყოვლად უბედურია... განსაზღვრული სივრციდან გაძევება ერისა მას დროშიაც არაისტორიულად ხდის, უსაბობს მომავალ ისტორიას...

ამგვარად ტერიტორიის მნიშვნელობა უბრალო სიტყვა არ არის. იგი დიდია და უპირველესი. არც ისტორიულ ტერიტორიას აქვს უაზრო მნიშვნელობა. ის ნაწილი ტერიტორიისა, რომელიც ოდნავ შეიძლება სხვა ელემენტით იყოს დასახლებული, მაინც თავის კანონიერ პატრონს ეკუთვნის მართალი სამართლის თვალთახედვით, თუ რასაკვირველია ეროვნული ელემენტი იქ სავსებით არ არის აღმოფხვრილი. თუ იგი ერის ტერიტორიის ორგანული ნაწილია, დარჩენილი არის ოდნავ მაინც მისი კულტურა და ისტორიული ნაშთი, თუ ერის გულში მეხსიერება ამ ახლო წარსულისა კიდევ ოდნავ ღვივის, – ერს უფლება აქვს მისი დაბრუნებისა და თავისი კულტურის აყვავებისა, თუმცა მისი მოვალეობაა იმ ელემენტთა უფლებათა პატივისცემა, რომელნიც მას დროთა ვითარებაში ჩამოეთესლებია“. [2]

“ცივი ომის“ დამთავრების შემდეგ კაცობრიობა შევიდა თავისი განვითარების ახალ ფაზაში, რომელიც ფრენის ფუკუიამამ „ისტორიის დასასრულის“ სახელით მოინათლა. ეს ოპტიმისტური განწყობა გულისხმობს, რომ კომუნიზმის კრახითა და საბჭოთა კავშირის დაშლით მოისპო უკანასკნელი დაპირისპირება ისტორიაში და დადგა ლიბერალ-დემოკრატიული იდეების საყოველთაო გავრცელების ეპოქა. რაკი ისტორია აქამდე მხოლოდ დაპირისპირებულთა ბრძოლა იყო, შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ისტორია დამთავრდა, რადგან დაპირისპირება აღარ არსებობს. შესაბამისად, იწყება ხალხთა დაახლოების, ეროვნული, ენობრივი, კულტურული თუ სოციალური განსხვავებების შემცირებისა და გაქრობის ეპოქა. [3]

გასული საუკუნის 90-იანმა წლებმა დაგვანახა, რომ აღნიშნული მსჯელობა უტოპია აღმოჩნდა. გაჩნდა დაპირისპირების ახალი არეალი. სეპარატისტული ნაციონალიზმი. იგი არმცთუ ქრება და სუსტდება, არამედ ხშირ შემთხვევაში უფრო ინტენსიურად და აგრესიული სახით იჩენს ხოლმე თავს. თანაც, როგორც წესი, 90-იანი წლების ნაციონალიზმი სპერატისტული, დამანგრეველი ნაციონალიზმია, რომელიც მიმართულია სახელმწიფოთა ტერიტორიული მთლიანობის

წინააღმდეგ და ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტების ფორმით ვლინდება.

იმის გამო, რომ თანამედროვე ნაციონალიზმი კონფლიქტების წყაროა, ზოგი ავტორი ცალსახად უარყოფითად აფასებს თანამედროვე ნაციონალიზმს და მკვეთრად განასხვავებს მას გამაერთიანებელი და ანტიკოლონიური ნაციონალიზმისაგან.

თავის მხრივ, სეპარატისტული ნაციონალიზმის ლიდერები სრულიადაც არ მიიჩნევენ თავს სეპარატისტებად და თავიანთ მოძრაობას ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობად თვლიან. მათი არგუმენტი მარტივია: საერთაშორისო სამართლის აღიარებული პრინციპია ხალხთა თანასწორუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის პრინციპი, რომლის მიხედვითაც ყოველ ხალხს აქვს თვითგამორკვევისა და საკუთარი პოლიტიკური სტატუსის განსაზღვრის უფლება.

როცა აღნიშნული პრინციპის ფორმულირება ხდებოდა (კერძოდ, 1960 წლის 14 დეკემბრის დეკლარაცია „კოლონიური ხალხებისა და ქვეყნებისათვის დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ“ და გენერალური ასამბლეის 1962 წლის 14 დეკემბრის რეზოლუცია), მსოფლიოს ხალხების მნიშვნელოვანი ნაწილი ჯერ კიდევ კოლონიურ დამოკიდებულებაში იყო. ამასთან, პრაქტიკულად ათასობით კილომეტრით იყვნენ დაშორებულნი. ამდენად, მათი დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი არანაირად არ დაარღვევდა მეტროპოლის ტერიტორიულ მთლიანობას.

დღეს სიტუაცია დიამეტრულად განსხვავებულია. ეგრეთ წოდებული „ზღვის გაღმა“ კოლონიები აღარ არსებობს. ის ხალხები, რომლებიც პოლიტიკური დამოუკიდებლობისათვის იბრძვიან, ამა თუ იმ სუვერენული და აღიარებული ქვეყნის ტერიტორიაზე არიან განსახლებულნი, ამიტომ მათი დამოუკიდებლობა გარდაუვლად გამოიწვევს არსებული სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევას; ამას კი არც ერთი სახელმწიფო არ დაუშვებს. ტერიტორიული მთლიანობისა და საზღვრების ურღვევობის პრინციპები, ასევე საერთაშორისო სამართლის ფუნდამენტური პრინციპია.

წინააღმდეგობა საერთაშორისო სამართლის ორ ძირითად პრინციპს – ტერიტორიულ მთლიანობასა და ხალხთა თვითგამორკვევის შორის, დღევანდელ პირობებში იწვევს მკვეთრ დაპირისპირებას და თანამედროვე საერთაშორისო სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ერთ-ერთი სერიოზული პრობლემას წარმოადგენს.

გეოპოლიტიკური ურთიერთობების მთავარ აქტორებს სახელმწიფოები წარმოადგენენ და ერთმანეთთან ურთიერთობებისას ვალდებულნი არიან დაიცვან სუვერენული თანასწორობის, ტერიტორიული მთლიანობისა თუ შინაგან საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპები. ამიტომ სეპარატისტულ მოძრაობას აშკარა მხარდაჭერა სხვა სახელმწიფოების მხრიდან, როგორც წესი, არა აქვს ხოლმე. მაგრამ ვერც ერთ სეპარატისტული მოძრაობა ვერ იარსებებს გარეგან მხარდაჭერის გარეშე. რაც ჩვეულებრივ ფარული ფორმებითა და მეთოდებით ხორციელდება. [4]

ლიტერატურა:

Referenses:

1. doRonaZe S. saxelmwifo marTvis srulyofis sakiTxebi (meToduri saxelmZRvanelo), Tb., 2000.
2. mixako wereTeli. eri da kacobrioba. Tbilisi. 1990
3. Francis Fukuyama. The End of History and the Last Man. 1992
4. qoCoraZe o. geopolitikis safuZvlebi. Tbilisis Tavisufuli univerasitetis ESM biznesis skola. Tbilisi. 2009.
4. jansuR kekelia. saqarTvelos teritoria da sazRvrebi. Tb; 1996.
5. zurab daviTaSvili. nacionalizmi da globalizacia. „mecniereba“, Tbilisi, 2003.

Otar Kochoradze, Nino Chikobava

The Statehood

Summary

The statehood, as value, means a person's perception of his country as comprehensive whole and duty of its integrity defense; it also means rating citizens themselves to the country. Adoption of the statehood value means that a person ties his fortune with the fortune of the country, assumes the culture of the country, its history and future – becomes a citizen of the country. All this is indispensable condition for forming the country's population into one people, and it goes without saying that it'll promote finding of its place on international scene.

Under governance we understand efficiency and control as well. The aim of governance is development for productivity and efficiency compulsory plans, rules and instructions, and then provide organizations, enterprises or achieve the aims of component authority, as soon as possible, with the least loss, safely and etc.

After the end of “cold war” the mankind has entered a new phase of its development, which was named “The end of history” by Francis Fukuyama. This optimistic mood means that after the crisis of communism and collapse of Soviet Union the last opposition has come to the end and era of worldwide spreading of liberal-democratic ideas begins. As far as history until now was only the fighting of contradictory parties, we can consider that history has ended, because the confrontation is over. Correspondingly era of nations’ rapprochement, reduction and disappearance of national, linguistic, cultural or social differences begins.

90th years of XX century have evidently shown that this notion has appeared a Utopia. Nationalism not only disappears or weakens but on the contrary it becomes more intense and aggressive. Besides as a rule nationalist of 90th is a separating, destruction nationalism, which is directed against the territorial integrity of states and it is shown in the form of ethno political conflicts.

Proceeding from the fact that nationalism is a source of conflicts, some authors unequivocally negatively estimates modern nationalism and precisely divides it from uniting and ant colonial nationalism.

In its turn leaders of separating nationalism don’t consider their selves as separatists and regard their movement as a peoples’ liberation movement. Their arguments are simple: the recognized principle of international law is the principle of right equality and self-determination, according to which every nation has the right of self-determination and determination of its own political status.

When this principle was formulated (particularly Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples of December 14, 1960 and the Resolution of December 14, 1962) most of World nations was still in colonial dependence. Besides they were remote from their mother countries by thousand of kilometers. So their independence and sovereignty has no influence on the territorial unity of their mother countries.

Today the situation is absolutely opposite. So called “transoceanic” colonies doesn’t exist. Those people, who are fighting for political independence, are placed on the territory of some sovereign and recognized country. That’s why their independence inevitably will cause the abolishment of territorial unity of given state, and any state didn’t admit it. Principles of territorial unity and indestructibility of borders also are the fundamental principles of international law.

The contradiction between two basic principles of international law – territorial unity and right of self-determination causes sharp antagonism and represents one of the most serious problems of international relations.

The main actors of spatial relations are the states and they are obliged to protect the principles of sovereign equality, territorial unity and non-intervention in the internal affairs. That's why as a rule separatist movements have no obvious support from the other states. But on the other hand any movement cannot exist without the external support. Such support usually is carried out by hidden forms and methods.

Keywords: The statehood, separating nationalism, ethno political conflicts, territorial unity, spatial relations.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University.

**Кочорадза Отар Георгиевич,
Чикобава Нино Ревазиевна
Государственность**

РЕЗЮМЕ

После окончания “холодной войны” человечество вошло в новое русло своего развития которое Френсис Фукуяма назвал “Концом Истории”. Данное оптимистическое предположение подразумевает что после распада коммунизма и СССР исчезло противостояние в истории и настала эпоха распространения либерально демократических идей, а поскольку до этого история была борьбой и противостоянием, можно считать что история окончена, поскольку оно прекратилось. Начинается эпоха сближения людей, устранение и уменьшение культурных, социальных, языковых различий.

Однако 90-ые годы, прошлого века показали что вышеуказанное суждение оказалось утопией: Появился новый ареал противостояний - сепаратистский национализм. Оно (противостояние) не исчезает а наоборот, во многих случаях интенсивно и агрессивно проявляет себя.

Как правило национализм 90-их годов направлен против целостности государства, и выступает формой этнических конфликтов. Со своей стороны, лидеры сепаратистского национализма не считают себя сепаратистами и свое движение называют национально-освободительными. Их аргументы просты: принцип равноправия и самоопределения является признанным международным правом, универсальным, по которому каждый народ обладает неотъемлемым правом определения своего политического статуса.

Но, когда формулировался обозначенный принцип (Декларации о предоставлении независимости колониальным странам и народам (принятой резолюцией № 1514 XV-ой Генеральной Ассамблеи ООН от 14 декабря 1960 г.) большая часть народов была в колониальной зависимости. Они были отделены от метрополии практически на тысячи километров, поэтому их независимость и суверенитет не влияли на единство метрополии.

На сегодняшний день ситуация диаметрально отличается. Так называемых “заморских” владений теперь не существует. Те народы которые борются за политическую независимость расположены на территории тех или иных государств, поэтому их независимость непременно вызовет крушение территориальной целостности существующих государств. А этого ни одно государство не допустит поскольку принцип территориальной целостности и нерушимости границ также является фундаментальным положением в международном праве.

Ключевые слова: Государственность, территориальная целость, пространственные отношения, сепаратистский национализм, этноконфликты.

Рецензент: профессор Багатурия Георгий Шотаевич, Грузинский технический университет.

ოსტორია

თენგიზ ბრიგოლია, შალვა ნაჭყვიაძე ვეროკავშირის აღმოსავლეთით პარტნიორობის ინიციატივა და საქართველო

XXI საუკუნის საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაცია საქართველოს საგარეო პოლიტიკის მთავრად მიმართულებას წარმოადგენს, რადგან იგი ქვეყნის მაქსიმალური უსაფრთხოების გარანტია.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საბჭოთა კავშირის დეზინტეგრაციის შედეგად ყოფილ საბჭოთა სივრცეში „ახლად წარმოაქმნილი დამოუკიდებელი ქვეყნების“ (Newly Independent states) ძირითადი მიმართულება და ორიენტაცია გამოიკვეთა საქართველომ ორიენტაცია ევროპისაკენ აიღო, სამხრეთ კავკასია ევროკავშირისათვის სტრატეგიული რეგიონი გახდა 1992 წლის 28 მარტიდან, როდესაც ევროკავშირისათვის ცნო საქართველო. ევროკავშირის შემდეგი ძირითადი ინტერესი აქვს სამხრეთ კავკასიაში, პირველი არასტაბილურობის შეკავება, მეორე კი, რაიმე კუთხით არ დაემუქროს აღმოსავლეთიდან დასავლეთისა კენ ენერგორესურსების გადაქაჩვა, ასევე ევროკავშირის ინტერესები იმასაც გულისხმობს, რომ განსაკუთრებული იყოს საქართველოს სტრატეგიული სუვერენიტეტი, მაგრამ რუსეთის აგრესიული პოლიტიკის მიმართ სამხრეთ კავკასიაში არ ხდება პროგრესი „გაყინული კონფლიქტების“ მოგვარებაში. ჯერ კიდევ 1994 წლიდან ბრიუსელში ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გამოიკვეთა ერთობლივი თანამშრომლობის ძირითადი ასპექტები. 1996 წელს ევროკომისიამ მოამზადა დოკუმენტი „ევროკავშირის სტრატეგია ამიერკავკასიის რესპუბლიკებთან ურთიერთობაში“. 1994 წელს დაიწყო ევროკავშირის დახმარების ტასისის „TACIS“ (ტექნიკური დახმარება დსთ-ს ქვეყნებისათვის) პროგრამებმა განხორციელება, [1:54] 2007 წელს ტასისის პროგრამამ შეწყვიტა თავისი არსებობა და იგი შეიცვალა ევროპის სამეზობლო პარტნიორობის ინსტრუმენტით (European Neighborhood Partnership Instrument, ENPI) საქართველოში კარგად მუშაობს ევროკავშირის ისეთი რეგიონალური პროგრამები, როგორცაა TRACECA (1993 წლიდან) 2005 წლის აპრილში TRACECA საერთაშორისო ორგანიზაციად გარდაიქმნა. ასევე

აღნიშვნის ღირსია ევროკავშირის პროგრამა INOGATE. იგი წარმოადგენს ევროპაში გაზისა და ნავთობის სახელმწიფოთაშორისო ტრანსპორტირების საერთაშორისო პროგრამა (1996 წლიდან) აღნიშნულ პროგრამებში ინტენსიურადაა ჩართული საქართველო. ევროკავშირის აღმოსავლეთით პარტნიორობის ინიციატივაში საქართველოს ჩასართავად განსაკუთრებული იყო ის სამართლებრივი და პოლიტიკური დოკუმენტები რომელიც ისტორიული იყო საქართველო ევროკავშირის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ურთიერთობებში. ასეთ დოკუმენტთა რიცხვს მიეკუთვნება 1996 წლის 28 აპრილს ლუქსემბურგში ხელმოწერილი შეთანხმება „ევროკავშირსა და საქართველოს შორის პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ“ სწორედ აღნიშნულმა შეთანხმებამ ევროკავშირს შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობისათვის პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შეთანხმება (PSL) ძალაში შევიდა 1999 წლის ზაფხულში [2:97]. დოკუმენტი არ არის მარტო შეთანხმება საქართველოსა და ევროკავშირს შორის, არამედ იგი არის შეთანხმება საქართველოსა და ევროკავშირის ცალკეულ სახელმწიფოებს შორის.

XXI საუკუნიდან ევროკავშირის სახელმწიფოებსა და სხვა ხალხებს შორის ურთიერთობის ახალმა მი---- დაიწყო მუშაობა. ევროკავშირი გლობალური მისიის მატარებელია, ევროკავშირში, როგორც რეგიონალურ ორგანიზაციაში ხდება მისი მოსაზღვრე რეგიონის ქვეყნების მოზიდვა და ტრანსფორმაცია მათთვის ----- პესრპექტივაში ორგანიზაციაში გაწევრიანება მნიშვნელოვანი შედეგის მატარებელია.

ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკა ლოგიკურ ი შედეგი იყო ევროკავშირის მეოთხე გაფართოება, რომელიც 2004 წლის მაისში. ევროკავშირის სამეზობლო არსი იმაში მდგომარეობდა, რომ იგი იყო ორგანიზაციის პოლიტიკური კურსი, რომლის თანახმად ევროპაში ახალი „გამყოფი შრეების“ ჩამოყალიბების სანაცვლოდ ევროკავშირსა და მის მეზობლებს შორის უნდა მომხდარიყო დაახლოების პროცესები. სამეზობლო პოლიტიკამ ხელი შეუწყო ინტეგრაციული პროცესების უფრო განვითარებას [5:16]. სამხრეთ კავკასიის სამ ქვეყანაზე სამეზობლო ინიციატივის გავრცელების ინიციატივა ევროკავშირმა 2004 წლის ივნისში მიიღო. ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკა სხვადასხვა ქვეყნების სპეციფიკურობის გამო დიფერენცირებულია. ევროკავშირთან სამეზობლო პოლიტიკის

დონე და დინამიკა დამოკიდებულია კონკრეტული მეზობელი ქვეყნის მიერ აღებული ვალდებულებების შესრულებაზე. ევროკავშირის სამეზობლო ინიციატივაში მონაწილეობამ საქართველოს მოკლევადიანი და გრძელვადიანი პერსპექტივები გაუჩინა, რომელთაგან ყველაზე მთავარი არის: ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური უსაფრთხოების გაძლიერება, ფინანსური დახმარება კონფლიქტების მოგვარება, ადამინების და კაპიტალის თავისუფალი მოძრაობა, სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო სტრუქტურებში სრული ინტეგრაცია.

2009 წლის მაისიდან სამეზობლო პოლიტიკაში მიღწეული შედეგების შესაბამისად, ევროკავშირმა სამეზობლო პოლიტიკაში ჩართულ ვეყნებს შესთავაზა პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმების შეცვლა ინტეგრაციის უფრო მაღალი დონის შეთანხმებით, ეს შეთანხმება გალდათ „აღმოსავლეთის პარტნიორობა“ რომლის დეკლარაციას 2009 წლის მაისში მოეწერა ხელი ჩეხეთის დედაქალაქ პრადაში. ევროკავშირის ლიდერებთან ერთად დოკუმენტს ხელი მოაწერეს საქართველოს, უკრაინის, სომხეთის, მოლდოვას და აზერბაიჯანის ლიდერებმა. აღმოსავლეთ პარტნიორობის მიზანია პოლიტიკური და სოციალ-ეკონომიკური რეფორმების მხარდაჭერა აღნიშნულ ქვეყნებში, პარტნიორობის ინტეგრაცია გულისხმობს ურყევ პოლიტიკურ ურთიერთობებს შემდეგი მიმართულებით: ახალი ასოცირების შესახებ შეთანხმების პერსპექტივა, ევროკავშირში, ინტეგრირება, თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ, გაადვილებული მოგზაურობა და ვიზების ლიბერალიზაცია, ენერგოუსაფრთხოება, გაზრდილი ფინანსური დახმარება 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს აგვისტოს ომის შემდეგ 2008 წლის ოქტომბერში საქართველოსთვის ბრიუსელში გამართულ დონორთა კონფერენციაზე ევროკავშირმა გააკეთა განაცხადი საქართველოში 500 მილიონ ევრომდე ფინანსური დახმარების გამოყოფის შესახებ, აღნიშნულმა დახმარებამ 2008-2010 წლები მოიცვა [3:16].

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის თანამშრომლობის ძირითადი ასპექტები და პრიორიტეტები შემდეგ ძირითად დოკუმენტებშია ჩამოყალიბებული, ეს დოკუმენტებია: სტრატეგიის განმსაზღვრელი დოკუმენტი CSP (2007-2013) და ეროვნული ინდიკატორული პროგრამა NIP (2007-2010) სტრატეგიული დოკუმენტი და ინდიკატორული პროგრამა ევროკავშირის მიერაა მომზადებული: პროგრამა და დოკუმენტი საქართველოს შესახებ შემდეგ პრიორიტეტულ სფეროებს

მოიცავს, ეს სფეროებია: კანონის უზენაესობა-ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება, ეკონომიკური განვითარება და სიღარიბის დაძლევა-თანამშრომლობა სამართლის, კანონიერების უსაფრთხოების და საზღვრის მართვის სფეროებში, რეგიონული თანამშრომლობა – რეგიონული კონფლიქტების მოგვარება, თანამშრომლობა საგარეო და უსაფრთხოების სფეროში – ტრანსპორტი და ენერჯეტიკა.

ეროვნულ ინდიკატორულ პროგრამაში შემდეგი პრიორიტეტებია გამოყოფილი: დემოკრატიული განვითარება, კანონის უზენაესობა და მმართველოა, ეკონომიკური განვითარება, სიღარიბის შემცირება და სოციალური რეფორმირება, საქართველოს შიდა კონფლიქტების მოგვარება.

ამრიგად საქართველო, აზერბაიჯანი და სომხეთი ევროპულ-სამეზობლო და აღმოსავლეთის პარტნიორობის პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ბენეფიციარი ქვეყნები გახდა.

ლიტერატურა

Referenses:

1. T. beruCaSvili, a. yaraulaSvili, v. mSvidobaZe, saqarTvelo da evrokavSiri, Tb., 2006;
2. nayofieri TanaSromloba samxreT kavkasia, Tb., 2002;
3. evrokavSiri da saqarTvelo _ axali perspeqtiva, biuleteni 118, 2001;
4. evrokavSiris institutebi da politika, seriidan `evrointegracia~, Tb., 2006;
5. T. grigolia, evrokavSiris istoria, politika da geografiuli konturebi, Tb., 2008;
6. evropis kavSiri, evrokavSiris warmomadgenloba saqarTveloSi #3(6), 2004.

Tengiz Grigolia,

Nachkebia Shalva

European Unions on eastern partnership policy and Georgia

Summary

The European Union is Community of 27 European States embracing more than 500 million inhabitants.

The European Union is preparing for further enlargement to include European Countries to the east.

From the early days of Georgia's independence the European Union has supported the development of a free market and open multiparty

democracy During 1991-2010 the EU has implemented major programs in Georgia, which has provide the total of Euro 480million in grant assistance of which funding for TACIS programs account for over 140 million euro.

The European Union and Georgia signed an agreement on partnership and cooperation, which entered into force o 1 July of 1999. The agreement covers all aspects of relation between the EU and Georgia.

TACIS was EU programme. Originally TACIS was an acronym for technical assistance to the CIS. TACIS is programme based on partnership, with activities approved jointly by the EU and Georgia. TA CIS in Georgia is widely known thanks to its two major interstate programs TRACECA and INOGATE (interstate oil and gas to Europe) where Georgia is a key partner. TRACECA (transport corridor Europe-Caucasus-Asia) aims at the development of transport corridor from Europe, across the Black Sea to Central Asia.

The inclusion of Georgia in the European neighborhood policy (ENP) sends an important message that the EU is fully committed to support the Southern Caucasian countries on there route towards building stable societies based on democratic values.

Keywords: Development, Asia, policy, oil, gas, rute.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University.

**Григолия Тенгиз Бондоевич,
Начкебия Шалва Роландович**

Политика расширения Европейского союза на восток и Грузин

РЕЗЮМЕ

Европейский Союз является сообществом 27 европейских государств и охватывает более 500 миллионов жителей.

Европейский союз готовится к дальнейшему расширению Европы на восток.

С первых дней независимости Грузии Европейский союз поддержал развитие свободного рынка и открытой многопартийной демократии. В 1991-2010 ЕС осуществляет крупные программы в Грузии, которые обеспечат в общей сложности 480 mio. евро безвозмездной помощи, а финансирование TACIS программ составляют более 140 млн. евро.

Европейский Союз и Грузия подписали соглашение о партнерстве и сотрудничестве, которое вступило в силу 1 июля 1999 года. Соглашение охватывает все аспекты отношений между ЕС и Грузией.

ТАСИС является программой, основанной на партнерстве, с мероприятиями, утвержденным совместно ЕС и Грузией. ТАСИС в Грузии широко известна благодаря своим двум основным межгосударственным программам ТРАСЕКА и INOGATE, где Грузия является ключевым партнером. ТРАСЕКА (транспортный коридор Европа-Кавказ-Азия) направлена на развитие транспортного коридора из Европы через Черное море в Центральную Азию.

Включение Грузии в европейскую политику соседства (ЕПС) посылает важное сообщение, что ЕС полностью привержен поддержке стран Южного Кавказа в направлении создания стабильного общества, основанного на демократических ценностях.

Ключевые слова: развитие, азия, политика, нефть, газ, маршрут.

Рецензент: профессор Догондзе Шота Акакиевич, Грузинский технический университет.

Черкасов Александр Арвелодович
Гражданская война в России: образование Комитета освобождения
Черноморской губернии и его вооруженных сил (1919–1920 гг.)

История России на протяжении всего ее тысячелетнего пути имела свою особую драматургию, определившуюся завоевательными войнами и вражескими нашествиями, периодами смут и восстаний, временем экономического роста и застоя, духовными исканиями и реакцией. Не преувеличим, если выделим в этом ряду XX в. как один из наиболее ярких и трагичных, когда многие потери и приобретения сошлись на ограниченном историческом пространстве.

Этот век вместил ряд экономических скачков, три революции, разные типы политического устройства, ряд крупных поражений и убедительных военных побед, а также, пожалуй, самую кровавую в мировой истории Гражданскую войну в России в 1917—1922 гг. Именно в Гражданской войне наиболее ярко проявилось российское общество. В ходе противостояния в бескомпромиссной схватке столкнулись теоретические концепции общественного развития и политические программы, различные модели переустройства российского и мирового сообщества, партии и общественные движения.

История Гражданской войны на Черноморье уникальна. Она наложила отпечаток на все многочисленные события и изменения политического строя Черноморского региона, в котором власть переходила от одной силы к другой несколько раз. Так, например, Сочинским и Туапсинским округами Черноморской губернии в течение 1917—1920 гг. владели (в хронологическом порядке) большевики, грузинские меньшевики, белогвардейцы, зеленоармейцы и вновь большевики. В данной статье мы хотели бы уделить внимание созданию эсеровского (зеленоармейского) Комитета освобождения Черноморской губернии и его вооруженных сил – Крестьянскому ополчению.

Формирование оппозиционных большевикам и белогвардейцам сил, на территории Черноморской губернии, началось весной 1918 г. Так, сочинские крестьяне приняли активное участие в ликвидации власти большевиков, а весной 1919 г. – в восстании против белогвардейцев. Получив постепенно опыт ведения партизанской войны, эсеры быстро распропагандировали свою идею третьей силы среди крестьянства Черноморья [1].

И уже 1 декабря 1919 г. (по нов. ст.) в Гаграх при участии Н.В. Вороновича состоялся съезд крестьян Черноморья, решением

которого был сформирован Комитет освобождения Черноморской губернии (КОЧГ) под председательством бывшего руководителя Уфимской директории В.Н. Самарина-Филипповского [2]. С самого начала тон политической деятельности КОЧГ задали эсеры и меньшевики, среди которых особо выделялись Я.Г. Цвангер, Ф.Д. Ковалев-Сорокин, И.И. Рябов (Бывший член Самарского правительства и член Учредительного собрания), В.А. Чайкин (Бывший комиссар Временного правительства в Туркестане, бывший член ЦК партии эсеров), Соколов и др. [3] Делегатами съезда была принята декларация, которая определила политическую платформу черноморских крестьян. В ней говорилось: «Мы вступили в борьбу с реакцией как самостоятельная третья сила — сила демократическая. Мы не сложим оружия до полной победы демократии. Мы отвергаем всякую диктатуру меньшинства над большинством, от кого бы эта диктатура ни исходила и какими бы конечными лозунгами она ни прикрывалась. Мы противопоставляем ей диктатуру демократии, то есть всего народа. Лишь в революционном сознании и воле трудового народа, в его самодетельности и инициативе мы видим путь спасения гибнущей революции. Всякая диктатура меньшинства есть насилие над народом и борьба с ним. Одновременно бороться с народом и звать его на борьбу преступно и бесполезно. И мы, делегатский съезд черноморского крестьянства, для того, чтобы придать нашей борьбе с реакцией организованные формы и общероссийское значение, впредь до воссоединения с Всероссийской федерацией, постановляем: поставить ближайшей целью борьбы образование Черноморской республики с установлением федеративной связи с другими демократическими государственными образованиями для совместной с ними борьбы против реакции и за конечные цели — Российскую Федеративную Республику, которую мы мыслим как свободный союз свободных народов. За народовластие и социальные завоевания революции. Выбрать Комитет освобождения Черноморской губернии, ответственный перед крестьянским съездом. Означенный Комитет осуществляет всю полноту власти на территории Черноморской губернии по мере ее освобождения впредь до созыва чрезвычайного съезда. При наступлении более благоприятных условий Комитет освобождения должен созвать чрезвычайный крестьянско-рабочий съезд, который окончательно решит судьбу черноморской демократии» [4].

Объявив себя правительством Черноморской губернии, КОЧГ обратился к демократической Европе с протестом против помощи

генералу Деникину и с предложением к большевикам отказаться от партийной диктатуры [5]. В процитированном документе хорошо представлена эсеро-меньшевистская позиция большинства крестьянства данного региона, в той или иной мере отвергающего радикализм как со стороны красных, так и со стороны белых.

Выступая с подобными обращениями, правительство КОЧГ осознавало, что никакая помощь армию Деникина уже спасти не сможет, а от диктатуры большевики ни при каких условиях не откажутся. Прекрасно понимая, что за Черноморье придется стоять с оружием в руках, КОЧГ создал свои вооруженные силы — Крестьянское ополчение (КО), которое возглавил ротмистр царской армии Николай Владимирович Воронович [6]. В штаб ополчения помощниками командующего вошли Г. Учадзе (капитан царской армии, руководитель зеленого движения в районе Сочи и Дагомыса, член КОЧГ) и Роценко (прапорщик артиллерии царской армии, руководитель крестьянского отряда селения Ахштырь, член КОЧГ), начальником штаба стал подъесаул Терского казачьего войска М.Д. Томашевский, его помощником — И.Б. Шевцов, начальником службы связи — поручик Михлин, командирами батальонов (дружин) — Дзидзигури, штабс-капитан Е.С. Казанский, подпоручик Скобелев, бывший офицер особого батальона Грузинской народной гвардии [7]. Знаменем Крестьянского ополчения стал красный флаг, перерезанный зеленым крестом [8], а государственной эмблемой — вензель из двух букв «КО», что означало Комитет освобождения.

В основу организации ополчения был положен проект народной милиции, т.е. воинских частей, укомплектованных по территориальному принципу.

Сочинский округ был разбит на двенадцать районов (волостей). В каждом районе на делегатском собрании представителей входящих в район селений был избран районный штаб Крестьянского ополчения из трех местных жителей, пользовавшихся безусловным авторитетом, по преимуществу бывших солдат. Функции районных штабов заключались в учете мужского населения от 20 до 45 лет, в учете лошадей, повозок, имевшегося на руках у крестьян оружия и патронов. После производства такого учета при каждом районном штабе было сформировано по две роты — первой и второй очереди. В первоочередную роту были зачислены крестьяне молодых возрастов, у которых имелось на руках огнестрельное оружие, во второочередную роту — пожилые и безоружные. Все районные штабы были подчинены Главному штабу Крестьянского

ополчения, от каждого района в него вошло по одному представителю. Главный штаб состоял из отделов: строевого (полевой — оперативный штаб), формирования, ведавшего комплектованием и обучением резервов, и снабжения (с интендантским и артиллерийским подотделами) [9].

В короткий срок Грузия предоставила ополчению вооружение, снабжение, питание и денежные средства [10]. Штабные должности были заняты бывшими офицерами царской армии, по тем или иным причинам оказавшимися на территории Грузинской демократической республики.

На начальном этапе, к концу 1919 г., в состав КО вошли отряд Рощенко, дружины Скобелева, Е.С. Казанского, Дзидзигури, айбгинский отряд, ахштырская рота, десантная группа [11] и охотничья команда Гвасалия (всего около 740 штыков при пяти пулеметах) [12]. Основу их составили ушедшие из Сочи в ходе апрельского восстания в Грузию ахштырцы, волковцы, пластунцы, а также перешедшие в КО 50 бывших красноармейцев и 70 грузинских меньшевиков. Ополченцы были экипированы в английскую униформу, и им были выданы английские винтовки. Помимо этого, по селам Сочинского округа было зарегистрировано до 2 тыс. бойцов-крестьян [13], что в целом составляло внушительную группировку восставших.

Однако слабой стороной восставших было их вооружение. Во всех частях Крестьянского ополчения насчитывалось всего 300 трехлинейных винтовок Мосина калибра 7,62 мм, 300 винтовок Бердана № 1 и 400 дробовых охотничьих ружей [14]. Таким образом, оружия хватало примерно на 40 % личного состава.

По своему национальному и социальному положению Крестьянское ополчение было таково: грузины (дружина Дзидзигури и охотники Гвасалия); русские крестьяне-середняки, укрывавшиеся от денкинских мобилизаций и возмездия в Грузии (отряд Рощенко, ахштырская рота и часть кудепстян-блехнинцев); русские, бывшие красноармейцы Северо-Кавказской Красной армии (дружина Казанского и часть дружины Скобелева); русские крестьяне-бедняки и военспецы (десантная группа и часть дружины Скобелева) [15]. Таким образом, в КО были представлены две основные национальности — русские и грузины. Состав ополчения отражает сложность завязавшегося в данном регионе узла переплетающихся социальных и национальных противоречий.

Подразделениям КО противостояла 52-я отдельная бригада Добровольческой армии (шесть батальонов при 8 орудиях и 20 пулеметах) [16], а также расквартированный в Сочи армянский

батальон и три комендантские роты [17]. При подобном соотношении сил успех мог быть гарантирован только при условии внезапного нападения, если бы не одно обстоятельство: передовые части бригады состояли почти исключительно из пленных красноармейцев и имели уже в прошлом (лето 1919 г.) мятеж с убийством офицеров и переходом к большевикам. Генерал Деникин отмечал: «Предполагалось, что на пассивном грузинском фронте эти части, приведенные в порядок, устоят» [18].

Информация о продвижении Крестьянского ополчения к Сочинскому округу была воспринята большей частью населения благоприятно. Так, например, в конце января 1920 г. крестьяне Кудепсты, Адлера, Хосты, руководимые меньшевиками и эсерами П.П. Блохным, Верхоярным и Васильевым, собрали на Широком покосе общее собрание крестьян, подлежащих мобилизации в деникинскую армию (примерно 300 человек). Решением собрания был сформирован сводный батальон, командиром которого был избран Васильев; командиром 1-й роты — П.П. Блохнин, командиром 2-й роты — Г.И. Громадский, бывший старшина волости; начальником штаба — Федулов, бывший управляющий имением; его помощником — Верхоярный [19].

Партизанский штаб, находившийся в то время в селении Каштаны, приказал двум ротам выступать в ночь на 28 января из селения Каштаны и одной роте — из Нижней Николаевки, чтобы общим ударом выбить деникинцев из Хосты. 1-я рота должна была захватить склад с оружием, находившийся у моста через реку Хоста; 2-я рота — разоружить пост белогвардейцев на бывшей даче Ляминой; 3-я рота — выполнить особую задачу. После освобождения Хосты от деникинцев намечалось нанести удар по Сочи.

Рота Блохнина состояла из кудепстан. В роту Г.И. Громадского вошли: 1-й взвод — Воронцовско-Хостинский партизанский отряд под командованием Н.М. Барибана; 2-й взвод — каштановцы под командованием Вихрова; 3-й взвод — все безоружные, командир — П. Овчаренко. Штабом сводного батальона были разработаны и утверждены планы общего январского восстания в Сочинском округе. Согласно этим разработкам партизанские отряды Красной Поляны и Медовесвки должны были захватить Адлер, воронцовцы, хостинцы и кудепстанцы — Хосту, а затем двинуться на Мацесту и Сочи, где их должны были поддержать пластунцы, навагинцы и ажековцы. Регулярные же части КОЧГ под командованием Г. Учадзе должны

были атаковать на р. Псоу передовые позиции белых, в то время как Рощенко с двумя ротами по плану должен был осуществить глубокий обход позиций белогвардейцев с целью выхода в тыл обороняющимся [20]. Десантной группе была поставлена задача морем достичь Адлера—Хосты и произвести в тылу белых как можно больше шума. Для достижения этой задачи группе из 13 человек были предоставлены на вооружение 1 пулемет Кольта, 14 винтовок, 2 револьвера, боеприпасы, ящик с пироксилином [21].

В ночь с 27 на 28 января началось восстание [22]. Перед рассветом партизанские отряды Зеленой армии практически вплотную подошли к деникинским гарнизонам и атаковали их. Эта почти одновременная атака партизан Адлера, Мацесты, Дагомыса, Мамайки и окраин города Сочи, а также нарушение связи между гарнизонами внесли панику в уже деморализованные части белогвардейцев и обеспечили партизанам победу с небольшими потерями. В Адлере, Хосте и Дагомысе, где стояли крупные гарнизоны войск, партизанами было взято значительное количество пленных, оружия, продовольствия и другого имущества. В бою за Агуру партизаны захватили артиллерийское орудие вместе с боеприпасами, развернули его в сторону отступающих и произвели несколько выстрелов, чем усилили панику среди белогвардейцев.

5 февраля 1920 г. тифлисская газета «Борьба» сообщала противоречивые сведения: «У восставших царит полнейший порядок. Восставшими захвачены 1 батарея, 20 пулеметов, огромное количество патронов, одежды и обоз» [23].

К утру 30 января 1920 г. партизанские отряды зеленоармейцев полностью овладели следующими населенными пунктами: Молдовкой, Адлером, Кудепстой, Хостой [24], Агурой, Лоо, Дагомысом и вплотную подошли к Сочи. На грузинском фронте Крестьянскому ополчению также сопутствовал успех. Столкнувшись с передовыми батальонами Добрармии, бывшие дезертиры, как и следовало ожидать, не оказали сильного сопротивления: две роты сразу же перешли на сторону Комитета, а остальные предпочли спастись бегством [25]. Так и продолжалось наступление КО на Сочи. Осознав, что сопротивление оказываться не будет, зеленоармейцы походными колоннами и с песнями стали углубляться в территорию Сочинского округа.

Днем следующего дня ополчение проследовало по Хосте, а уже к вечеру вступило в бой на реке Мацесте с армянским батальоном. С прибытием ополчения в Сочинский округ сводный партизанский батальон Васильева влился в состав Крестьянского

ополчения, его командир во время боев был убит по случайности самими же партизанами. Результатом первого широкомасштабного столкновения с белогвардейцами стал захват 600 пленных, 4 орудий, 12 пулеметов и 1 тыс. винтовок [26].

Тем не менее, не обошлось и без других потерь. На шоссе Адлер–Сочи разведка ополчения столкнулась с партизанской разведкой, в ходе перестрелки погиб один из партизан [27].

К 1 февраля КО подошло к селению Мацеста. Несмотря на пополнение, представленное двумя ротами хостинцев и неукомплектованной ротой перешедших на сторону ополчения белогвардейцев, в составе ополчения здесь насчитывалось всего 600 человек, т.к. первоочередные части, в том числе и обе роты Рощенко, находились на отдыхе. Противник же сосредоточил четыре батальона, сотню казаков и 4-орудийную горную батарею. В два часа дня 1 февраля начался усиленный обстрел позиций белогвардейцев, в то время как две роты хостинцев, произведя вновь обходной маневр в тыл, решили исход и этого боя. Бросив все орудия и несколько пулеметов, белогвардейцы отступили к Сочи [28].

В час ночи 3 февраля белые оставили и окружной центр — город Сочи был освобожден. Продвижение частей Крестьянского ополчения продолжалось, и в конце первой декады февраля ополчение, достигнув р. Шахе, приступило к завершающей операции по освобождению всего Сочинского округа. Белогвардейцы выступили с инициативой проведения переговоров с целью урегулирования создавшегося на Черноморье положения. Для этого они предложили выслать делегатов в Новороссийск для подписания мирного соглашения. На переговоры, не предупредив председателя КОЧГ, отправился главком Крестьянского ополчения Н.В. Воронович. По телеграфу эта информация быстро достигла председателя КОЧГ Самарина-Филипповского, и на внеочередном заседании Комитета освобождения Воронович был снят с должности заведующего военным отделом и начальника Главного штаба, а на его место был назначен Ф. Ковалев-Сорокин.

Вернувшись из Новороссийска в Сочи, Н.В. Воронович доложил о результатах своей поездки к белогвардейцам. Представитель генерала Деникина настаивал на безоговорочной капитуляции Крестьянского ополчения и давал срок для сдачи зеленоармейцев до утра 13 февраля. Обсудив доклад Н.В. Вороновича, Комитет освобождения вынес единогласное постановление о восстановлении тов. Вороновича во всех

должностях, занимаемых им до поездки, а именно в должности заведующего военным отделом и начальника Главного штаба [29].

Белогвардейцы на линии р. Шахе располагали значительными силами: офицерский батальон полковника Галкина, 10-й сводный полк, остатки 52-й пехотной бригады и армянский батальон полковника Чимишкианца. Общая численность белогвардейцев на р. Шахе составляла около 2 тыс. штыков и сабель при 7 орудиях, а командование этими частями осуществлял полковник Жуковский [30]. В свою очередь, фронтовые части Крестьянского ополчения насчитывали 1,3—1,4 тыс. человек, организационно сведенных в три батальона, при поддержке 1 орудия. Однако дисциплина добровольцев уже была далеко не прежней. Например, отдельная сотня кубанских казаков была доставлена на фронт насильно, под конвоем офицерской роты и пулеметной команды [31].

Командование КО решило нанести удар по противнику в тот момент, когда истечет срок белогвардейского ультиматума. Тактика, задуманная Главным штабом и неоднократно им осуществляемая (приграничная и маестинская операции), не изменилась, она предусматривала одновременный удар двух колонн с фронта и с тыла (или с фланга) по противнику. Для исполнения намеченного плана 12 февраля рота ополченцев вышла в тыл противнику, чтобы там взорвать железнодорожный и шоссейный мосты, перерезать телеграфную линию и в момент общего наступления войск ударить по белогвардейцам с тыла. В этот же день в 23 часа 1-й батальон Крестьянского ополчения выдвинулся в обход и к утру занял позиции на горном хребте, лежащем перпендикулярно к р. Шахе. Для атаки с фронта были задействованы 2-й и 3-й батальоны Крестьянского ополчения [32].

Утром 13 февраля началась операция на р. Шахе. В 11 часов 45 минут ополченцы с двух направлений предприняли одновременные атаки. Однако огонь заблаговременно высланного на левый берег реки офицерского взвода 10-го стрелкового сибирского полка белогвардейцев остановил обходную дружину ополченцев. Увидя тяжелое положение обходной дружины, фронтальные части ополчения немедленно предприняли лобовую атаку противника. 1-я рота им. Карла Маркса под командованием тов. Постоялкина бросилась через шоссейный мост и стремительно захватила артиллерийскую батарею из трех горных орудий со всей прислугой и ее командиром. Белогвардейцы отступили к селению Лазаревка, по дороге бросив обозы с военным имуществом [33]. Как отмечал «Бюллетень Комитета освобождения Черноморской губернии» от 15 февраля, «противник, сбитый фронтальной и фланговой атакой, в

панике бросился бежать, пытаюсь укрыться в лесу и по горам пробраться к Лазаревке. Пленных приблизительно насчитывалось около 200 казаков и солдат, много офицеров. Было взято 3 горных орудия в полной готовности, большой обоз, два вагона муки, много пулеметов.

Остальная добыча учету пока не поддается. Преследование разбежавшихся частей противника продолжается» [34].

Стремительный и хорошо организованный удар оказался настолько неожиданным для белогвардейцев, что они бросили свои позиции и поспешно отступили к Туапсе, оставив на поле боя 38 убитых солдат и 27 офицеров, потеряв 2 батареи, 12 пулеметов; 600 солдат и 45 офицеров попали в плен [35]. Офицерский батальон и часть 10-го сводного полка успели пробиться к линии железной дороги и отступить. Пластунская сотня подьесаула Базарова сдалась в полном составе, а армянский батальон, прижатый к скалам, был полностью разгромлен. Сводные части, как признавал впоследствии А.И. Деникин, не оказали почти никакого сопротивления: меньшая часть бежала, большая — выкинула флаг и перешла на сторону зеленоармейцев.

Общие потери КО в ходе операции составили 11 человек убитыми и ранеными [36]. Однако эта потеря была с лихвой компенсирована, т.к. в Крестьянское ополчение вступили почти все солдаты Сальянского и Ширванского полков, среди которых было много бывших красноармейцев, а также лиц, насильственно мобилизованных Добровольческой армией.

Всего в ходе боевых операций с 28 января по 13 февраля 1920 г. ополчением было захвачено с боями 8 орудий, 33 пулемета, около 2 тыс. винтовок, более 1 млн патронов, около 2,2 тыс. пленных, в т.ч. 100 офицеров, большие склады обмундирования и обозы 2-х полков и армянского батальона. Сразу же образованной специальной следственной комиссией были проверены все офицеры и чины полицейской стражи из числа пленных на предмет участия их в экспедиционных (карательных) операциях на территории округа. Общее число потерь КО за указанный период составило 15 убитых и 35 раненых, в число которых входили и обмороженные во время перехода по снежным перевалам в ходе приграничной операции [37].

В результате к 13 февраля 1920 г. войсками Крестьянского ополчения было завершено освобождение Сочинского округа от белогвардейцев. Комитет освобождения Черноморской губернии получил плацдарм для проведения своей внешней и внутренней политики, для организации уникального в период Гражданской войны

крестьянского государства.

Таким образом, мы можем констатировать, что на территории Черноморья на рубеже 1919—1920 гг. возникает попытка образования самостоятельного крестьянского государственного анклава, представленного высшими органами гражданской и военной власти — Крестьянско-рабочим съездом, Комитетом освобождения Черноморской губернии и Крестьянским ополчением. Эта форма спонтанной государственности возникла в условиях Гражданской войны, существенно повлиявшей на начальные этапы процесса складывания политической автономии на территории Черноморья. Из всего вышеизложенного ясно, что военные структуры — Крестьянское ополчение — оказались более необходимы в ходе текущего момента, более активны и действенны, нежели гражданские органы власти. Крестьянское ополчение, сразу же начав активные военные действия против белогвардейских частей, добилось значительных успехов, но в то же время его командование проявило тенденции к автономии главного штаба Крестьянского ополчения и его нежелание считаться с КОЧГ. Об этом свидетельствует самовольная попытка командира КО Вороновича осуществить переговоры и подписать соглашение с белогвардейским командованием в феврале 1920 г.

Ключевые слова: Черноморская губерния, гражданская война, Россия, Комитет освобождения, вооруженные силы, крестьянское ополчение.

Рецензент: Кринко Евгений Федорович, д-р ист. наук, вед. науч. сотр. Южного научного центра РАН (Ростов-на-Дону)

Примечания

Referenses:

1. Подробнее о деятельности Комитета освобождения см: Черкасов А.А. Сочи в войнах: историко-статистическое исследование // Былые годы. Черноморский исторический журнал. 2006. № 2. С. 3-7; Черкасов А.А. Политические организации Сочинского округа в период деятельности Комитета освобождения Черноморской губернии (1920 г.) // История и историки в контексте времени. 2005. №. 3. С. 18–30; Черкасов А.А. Финансовая политика Комитета освобождения Черноморской губернии в условиях Гражданской войны (1920 г.): исторический опыт // Вестник СГУТиКД. 2007. № 1–2. С. 179–182.
2. Архивный отдел администрации города Сочи (АОАГС). Ф. Р-282. Оп. 1. Д. 85. Л. 76.
3. АОАГС. Ф. Р-282. Оп. 1. Д. 7. Л. 47.

4. Крестьянская Черноморская газета. 1920. 6 февр.
5. Киров С.М. Статьи. Речи. Документы. М., 1936. Т. 1. С. 152.
6. Andreeva L.N., Solopy L.A. N.V. Voronovich historical portrait: from childhood to military service // European researcher. 2010. № 2. P. 128–133.
7. АОАГС. Ф. Р-282. Оп. 2. Д. 85. Л. 78—79.
8. Там же. Л. 25.
9. Воронович Н.В. Потонувший мир. Очерки прошлого 1891—1920. М., 2001. С. 301.
10. Подробнее см.: Багатурия Г.Ш., Хахуташили Т.Г. Система государственного управления Грузии в 1918–1921 г. Успехи и крах // Научный журнал Власть и общество (История, теория, практика). 2010. № 3. С. 27–41.
11. Группа численностью в 13 чел. (АОАГС. Ф. Р-282. Оп. 2. Д. 85. Л. 78).
12. Воронович Н.В. Меж двух огней. М., 1991. С. 326—327.
13. Центр документации новейшей истории Краснодарского края (ЦДНИКК). Ф. 1774-р. Оп. 2. Д. 782. Л. 6.
14. Воронович Н.В. Указ. соч. С. 303.
15. АОАГС. Ф. Р-282. Оп. 2. Д. 85. Л. 78—79.
16. Воронович Н.В. Потонувший мир. Очерки прошлого 1891—1920. М., 2001. С. 305.
17. Черкасов А.А. Крестьянское движение на Черноморье в период революции и Гражданской войны. Краснодар, 2003. С. 176.
18. Деникин А.И. Очерки русской смуты // Вопросы истории. 1995. № 2. С. 115.
19. АОАГС. Ф. Р-282. Оп. 1. Д. 7. Л. 50.
20. Архивный отдел администрации города Новороссийска (АОАГН). Ф. Р-132. Оп. 1. Д. 8. Л. 24.
21. Шевцов И. Особое задание // Молодая гвардия. 1958. № 2. С. 174—175.
22. Зверев К. Адлер: Историко-географический очерк. Краснодар, 1973. С. 34.
23. Красильникова К.К. Партизанское движение на Кубани и Черноморье. Краснодар, 1957. С. 73.
24. Хосту захватили части П.П. Блохина (Заря Черноморья (Сочи). 1920. 25 марта).
25. Козлов А.И. Борьба трудящихся Черноморья за власть Советов (1917—1920 гг.). Ростов н/Д, 1972. С. 129.
26. Воронович Н.В. Потонувший мир. Очерки прошлого 1891—1920. М., 2001. С. 309.
27. АОАГН. Ф. Р-132. Оп. 1. Д. 8. Л. 25.

28. Воронович Н.В. Указ соч. С. 311.
29. Бюллетень Комитета освобождения Черноморской губернии (Сочи). 1920. 15 февр.
30. Воронович Н.В. Потонувший мир. Очерки прошлого 1891—1920. М., 2001. С. 330.
31. Бюллетень Комитета освобождения Черноморской губернии (Сочи). 1920. 25 февр.
32. Воронович Н.В. Указ. соч. С. 331.
33. Бюллетень Комитета освобождения Черноморской губернии (Сочи). 1920. 19 февр.
34. Там же. 15 февр.
35. Козлов А.И. Борьба трудящихся Черноморья за власть Советов (1917—1920 гг.). Ростов н/Д, 1972. С. 130.
36. Воронович Н.В. Потонувший мир. Очерки прошлого 1891—1920. М., 2001. С. 332.
37. Шевцов И.Б. Особое задание. М., 1965. С. 51; Известия ВЦИК. 1920. 3 марта.

აღმსახურებელი ჩემბასოვი

სამოქალაქო ომი რუსეთში: შავი ზღვის გუბერნიის განმანთავისუფლებელი კომიტეტისა და მისი შეიარაღებული ძალების შექმნა (1919-1920 წწ.)

რეზიუმე

სტატია ეძღვნება სამოქალაქო ომის დროს „მესამე ძალის“ მოქმედებას შავი ზღვის გუბერნიის ტერიტორიაზე (1917-1922 წწ.) ყურადღება აქვს დათმობილი შავი ზღვის გუბერნიის განმანთავისუფლებელი კომიტეტის შექმნის პროცესსა და მის ხელმძღვანელობას.

დეტალიზებულია განმანთავისუფლებელი კომიტეტის შეიარაღებული ძალების – გლეხთა სახალხო რაზმის მართვის სისტემა, განხილულია მისი შეიარაღების მდგომარეობისა და პირადი შემადგენლობის დაკომპლექტების თავისებურებანი. ამასთან ერთად, წარმოდგენილი და გაანალიზებულია გლეხთა სახალხო რაზმის საომარი მოქმედებები თეთრგვარდიელების წინააღმდეგ სოჭის ოლქის ტერიტორიაზე.

საკვანძო სიტყვები: შავი ზღვის გუბერნია, სამოქალაქო ომი, რუსეთი, განმანთავისუფლებელი კომიტეტი, შეიარაღებული

ძაღები, გლეხთა სახალხო რაზმი.

რეცენზენტი: ევგენი კრინკო, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის სამხრეთის სამეცნიერო ცენტრის წამყვანი მეცნიერ მუშაკი (დონის როსტოვი)

Alexander Cherkasov

Civil war in Russia: creation of Committee of deliverance of the Black Sea Province and its armed forces (1919-1920)

Summary

The article concerns Third Force activities within Black Sea Province during Civil War in Russia (1917–1922). Special attention is attached to establishment of Committee of Black Sea Province Liberation and its leaders.

The article details the command system of Committee of Liberation armed forces – Peasants’ volunteer corps, examines level of fitting with weapon and contingent completing features, presents and analyses Peasants’ volunteer corps fights against White Guards within Sochi Okrug.

Keywords: Black Sea Province; Civil War; Russia; Committee of Liberation armed forces; Peasants’ volunteer corps.

Reviewer: E. F. Krinko, Doctor of Historical Sciences, acting Deputy of Institute of Social, Economic and Humanitarian Research of SSC RAS (Rostov-on-Don)

ე კ ო ნ ო მ ი კ ა

მანია გუნცაძე, ნინო ჯღამაძე რისკების ტიპები და წყაროები

რისკების მართვა და გადაწყვეტილების ძიების ანალიზი თანამედროვე საქმიანი ურთიერთობების უმნიშვნელოვანესი საკითხია. ყველა პროცესს და ორგანიზაციულ სტრუქტურას ესაჭიროება გაიაზროს რისკი როგორც მოვლენა და გაატაროს ღონისძიებები მისი პრევენციის მიზნით. რისკი რთული სტრუქტურული მოვლენაა და მრავალ ფაქტორს ეფუძნება.

რისკების ტიპები იყოფა ხასიათის და წყაროების მიხედვით: ფინანსური რისკი, საოპერაციო რისკები, იურიდიული რისკები, გარემო რისკები, პოლიტიკური რისკები, კატასტროფების/სტიქიების რისკები, სისტემური რისკები, ბიზნეს რისკები

ფინანსური რისკი არის დაშვება, რომ გაუთვალისწინებელ ფინანსურ შემთხვევას ექნება მომავალში ადგილი, რაც გამოიწვევს ზარალს. ის მოიცავს რისკებს, რომლებიც წარმოიშობა საპროცენტო განაკვეთის, ვალუტის გაცვლითი კურსის, აქციისა და სასაქონლო ფასის, პარტნიორის ვალის გასტუმრებისა და კრედიტუნარიანობის მერყეობის, ლიკვიდურობის ნაკლებობის შედეგად და რომლებიც ზემოქმედებენ ბიზნეს საქმიანობაზე.

საოპერაციო რისკი არის დანაკარგის რისკი, რომელიც გამოწვეულია შეუსაბამო ან წარუმატებელი შიდა პროცესებისგან, ადამიანებისგან და გარე სისტემური შემთხვევებისგან (საინფორმაციო ტექნოლოგიების სისტემის მოშლა, ადამიანური შეცდომა, თაღლითობა).

იურიდიული რისკი არის დაშვება, რომ დანაკარგი გამოწვეული იქნება სხვადასხვა ფაქტორებისგან, რომლებიც პირდაპირ კავშირში არიან კანონებთან (სამართალთან). ის მოიცავს: იურიდიული ძალის არ ქონა მინიჭებული უფლების დასაცავად; მესამე მხარის(მონაწილის) ფინანსურ ანაზღაურებას; ბიზნესის მასშტაბების შემცირებას საჩივრების შედეგად შერყეული რეპუტაციის მიზეზით; საკანონმდებლო ცვლილებებს.

გარემო რისკები სხვადასხვა ადამიანისათვის სხვადასხვა მნიშვნელობისაა. ბიზნეს მენეჯერებისათვის გარემო რისკები ნიშნავს რისკებს, რომლის წინაშეც შეიძლება იდგეს

ორგანიზაცია ან გამომდინარეობდეს მისი საქმიანობისაგან, აგრეთვე სოციალური გარემო ფაქტორების რისკები. მარეგულირებლებისა და გარემოს დაცვის აქტივისტებისათვის გარემო რისკები ნიშნავს, ადამიანური ფაქტორით გამოწვეულ ზიანს მიყენებულს ეკოსისტემისა ან საზოგადოების ჯანმრთელობისათვის.

პოლიტიკური რისკები ისეთი რისკებია, რომლებიც წარმოიქმნება სამთავრობო თუ არასამთავრობო სექტორის მიერ ძალაუფლების დემონსტრირების შედეგად. ამის უამრავი მაგალითია არსებობს: ექსპროპრიაცია და საბოტაჟი; სოციალური არეულობა და პოლიტიკური ძალადობა; ბიზნესის დაკარგვა/გაკოტრება რეპუტაციის შელახვის გამო, თუ კი იგი ემსახურება ისეთ სფეროს, რომელიც წარმოადგენს არასამთავრობო სექტორის კრიტიკის საგანს (გარემოსდაცვა, ადამიანის უფლებები)

კატასტროფების/სტიქიების რისკები გამოწვეულია ბუნებრივი კატასტროფებით ისეთებით როგორცაა მიწისძვრები, წყალდიდობები, ქარიშხლები და ა.შ. არაპროგნოზირებადი და რთულადკონტროლირებადია.

სისტემური რისკები არის საფინანსო თუ სადაზღვევო ბაზრების ფართომასშტაბიანი მოშლა ან დისფუნქცია მრავალჯერადი დავალიანებების, ლიკვიდურობის დარღვევისა და დომინოს ეფექტით გამოხატული.

ბიზნეს რისკებს წარმოადგენენ ძირითადად ის რისკები, რომლებზეც ორგანიზაცია შეგნებულად მიდის, რათა აამაღლოს საკუთარი კონკურენტუნარიანობა და გააძლიეროს მენაბრეები. ეს რისკი დაკავშირებულია პროდუქციის ბაზართან რომელზეც მუშაობს კომპანია და ის მოიცავს ტექნოლოგიებს, ღირებულებებს და გაყიდვებს. ძირითადად კორპორაციებს უხდიან იმისათვის რათა ისინი წავიდნენ ბიზნეს რისკებზე.

ხშირად ისმის კითხვა : ცუდია თუ არა რისკი? საქმიანი ურთიერთობები წარმოუდგენელია რისკების გარეშე. კონკურენტუნარიან გარემოში მხოლოდ მათ შეიძლება ჰქონდეთ დიდი მოგების შანსი, ვისაც სურვილი აქვს წავიდეს რისკზე, გაანალიზოს და მიიღოს რიკები როგორც პროცესის აუცილებელი ნაწილი. არსებობს თუ არა ამის საწინააღმდეგო მაგალითები არაკონკურენტუნარიან გარემოში? კი და არა. არასავალდებულო რისკი ცუდია, რამდენადაც მას მივყავართ ისეთი დანაკარგებამდე, რისი არიდებაც შესაძლებელი

იქნებოდა. გარკვეული დოზით რისკი აუცილებელია, თუ კი გვაქვს სურვილი მივიღოთ მოგება.

რისკის მართვის სისტემის ერთ-ერთი კომპონენტი მისაღები რისკის კრიტერიუმის განსაზღვრაა, რომელიც მართვადი იქნება ორგანიზაციისათვის მისი საქმიანობისა და მოგების მიზნებიდან გამომდინარე. რისკსა და მოგებას შორის უპირატესობა არის პროექტების, კომპანიების წარმატების ქვაკუთხედი. რისკების შემცირების სურვილი რაციონალურია. ასევე რაციონალურია მცდელობა გაზარდო მოგება. კონკურენტუნარიან გარემოში ეს ორი მიზანი ურთიერთგამომრიცხავია (მეტი მოგების მოლოდინში გვიხდება უფრო დიდ რისკზე წასვლა).

რისკის მართვის სტრატეგიების წარმატებულობისათვის მნიშვნელოვანია მივიღოთ რისკი, როგორც საქმის წარმოების ნაწილი. ეგრეთ წოდებული თავის დაზღვევა და პროცესის დასარეგულირებლად გადაიდგას ნაბიჯები რისკის აღბათობისა და შედეგების შესამცირებლად (მაგ. შიდა-რეგულაციები სისტემა), განახორციელო ტრანსფერი: დაიქირავეო და სხვა პირზე გადაიტანო ძირითადი რისკები (მაგ. დაზღვევა, ჰეჯირება ფინანსურ ბაზარზე)

რისკთა მართვის მეთოდები მრავალფეროვანია, ძირითადად შეიძლება გამოყვით: შეცნობა, რაოდენობის დადგენა, რისკების დაშვების ანალიზი, წესების განსაზღვრა, დაზღვევა/დაცვის სისტემები, დივერსიფიკაცია.

რისკის მართვის პირველ ეტაპს წარმოადგენს რისკის შეცნობის აუცილებლობა, ვინაიდან რაც არ იცი იმან, შეიძლება ზიანი მოგაყენოს. სავალდებულოა რისკის მართვის კულტურის ფორმირება, სადაც რისკების განსაზღვრა და იდენტიფიკაცია განხორციელდება. მენეჯერებმა, შესაძლო მოსალოდნელი რისკების გათვალისწინებით, უნდა მიიღონ გადაწყვეტილებები. რისკი არის მთავარი ინტერესი პროექტების, კომპანიების თუ კორპორაციებისთვის. აღმასრულებელმა მენაჯმენტმა უნდა აღიაროს ეს ფაქტი და განახორციელოს ღონისძიებები რისკების განსაზღვრად. ზოგიერთი რისკი შესაძლოა გაიზომოს, გაკონტროლდეს ან შემცირდეს. ზოგიერთი რისკი კი შესაძლოა გაკონტროლდეს ან შემცირდეს, თუმცა მისი ზუსტი გაზომვა შეუძლებელია (მაგ: პოლიტიკური რისკი). პრაქტიკასა თუ თეორიაში რისკის მართვისა და გაზომვის მრავალი ხერხი არსებობს. ასევე არსებობს მენეჯერთა დაცვის ხერხები. როგორც წარმატებული

მეთოდების უმრავლესობა ისინი გამოყენებულ უნდა იქნას შეგნებულად და არ შეიძლება მათზე ბრმად მინდობა. მეთოდის ყველა მექანიზმი უნდა გამოიცადოს და შესწავლილ იქნას მენეჯერების მიერ. პროექტებში ხშირად აქვს ადგილი გუნდის მიერ საკუთარ შესაძლებლობებში ეჭვის შეტანის ფაქტს მენეჯერები თანდათან ანვითარებენ რწმენას მომავალი საქმიანობების მიმართ. კითხვა რომელიც აუცილებლად უნდა დაისვას არის: „რა მოხდება თუ ჩვენ დავეშვებით შეცდომას?“ რისკის ორგანიზაციული ხედვა უნდა ჩამოყალიბდეს, განისაზღვროს მანამ, სანამ პროექტის დაუცველი პორტფელი ეფექტურად იქნება გამოყენებული. ინდივიდუალური რისკების აღმოსაფხვრელად პასუხისმგებლობათა გადანაწილება ორგანიზაციაში რისკების მენეჯერის ძირითადი მოვალეობაა.

რისკების მენეჯერი ან რისკების კომიტეტი ახდენს კოორდინირებას რისკთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებზე, რისკებს განალაგებს პრიორიტეტულობის მიხედვით და დააკავშირებს აღმასრულებელ რეოლთან, როგორც რისკების მართვის პოლიტიკის განსახორციელებელ დამხმარე მექანიზმს.

რისკების მართვის სტრატეგიის მნიშვნელოვანი ეტაპია რისკის რაოდენობის დადგენა ანუ მცდელობა ორგანიზაციის წინაშე მდგარი რისკების ზუსტი განსაზღვრის. ამ შემთხვევაში გამოიყენება კარგად განვითარებული მათემატიკური ხერხები. შესაბამისობაში მოდის ფინანსურ, სტატისტიკურ და ლოგიკურ მეთოდებთან. ზედმეტად ღრმა ნდობამ მათემატიკური ხერხებისადმი, შესაძლოა მიგვიყვანოს სერიოზულ სისტემურ რისკებამდე. რაოდენობის დადგენა მტკიცედ ეყრდნობა მონაცემთა შეგვანასა და მათემატიკურ მოდელს. რაოდენობრივ მონაცემთა განსაზღვრის ხარისხთან დაკავშირებული გაფრთხილებები გასათვალისწინებელია ამ შემთხვევაშიც. კარგი გამოსაყენებელი მეთოდია, თუმცა ბრმად მასზე დაყრდნობა არაა მიზანშეწონილი (შესაძლოა იყოს საშიში).

რისკების მართვის შემდეგი მეთოდია რისკის დაშვების/აღბათობის ანალიზი ანუ განსაზღვრო მომავლის საქმიანობები და რა გავლენას იქონიებს თითოეული მათგანი ორგანიზაციაზე? რა ზომებს უნდა მივმართოთ მომავლის პოტენციური სიტუაციების წარმოსახვის, გადაწყვეტილებების ძიებისა და ანალიზის დროს. გამოიყენება წარმოსახვითი სიტუაციის ანალიზები. მენეჯერები ყოველთვის ვერ “ვიწინასწარმეტყველებთ” ამა თუ იმ შედეგის დადგომის შესაძლებლობას, თუმცა სამოქმედო გეგმა მაინც უნდა

არსებობდეს. პოტენციური სიტუაციების წარმოსახვა-ანალიზი პოზიტიურ შედეგად შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ის შესაძლებლობას მისცემს მენეჯმენტს სწრაფად იმოქმედოს იმ შემთხვევაში თუ ის მართლა დადგება.

რისკების მართვის გავრცელებული მეთოდია წესების/რეგულაციების განსაზღვრა. კომპანიებს კანონი ავალდებულებს მიიღონ გარკვეული ზომები რისკების შესამცირებლად. იგი გამოიყენება, როგორც მცდელობა საქმიანობასთან დაკავშირებული ნეგატიური გარეფაქტორების თავიდან აცილებისა.

რისკების დაზღვევა/დაცვის სისტემები რისკების მართვის ძალიან გავრცელებული ფორმაა. დაზღვევა იოლად გასაგები და მარტივი მექანიზმია რისკების სამართავად. მათი დაცვა, დაზღვევა ანუ “ჰეჯირებაა” სავალდებულო. ჰეჯირება ეს არის ინვესტირება ისეთ ქონებაში ან ქონების პაკეტში, რომლის მომგებიანობა აღემატება გარკვეული ტიპის რისკების ფაქტორს; ან უნდა იქნა დაზღვეული ან უნდა შეიცვალოს ბიზნეს გეგმა, რათა მოხდეს მათი თავიდან აცილება ან გაიზარდოს რისკის ღირებულება. რისკის დაზღვევა შესაძლებელია, როგორც საწყის ეტაპზე ასევე პროექტის მიმდინარეობის განმავლობაში რისკების დაზღვევა-გადაზღვევა, სადაც კომპანია გადავიხდით კომპენსაციას იმ შემთხვევაში თუ კი დაზარალებული გაფორმებული ხელშეკრულების შესაბამისად. რისკის მართვა დაზღვევით დაკავშირებულია ხარჯთან (პრემიები), და იმისათვის რომ ხარჯი არ იყოს არარეალურად გაზრდილი მენეჯმენტმა სწორედ უნდა განსაზღვროს დაზღვევის საჭიროება და კონტრაქტის პირობები.

რისკების მართვის სტრატეგიებიდან აღსანიშნავია რისკის დივერსიფიკაციის მეთოდი, რაც სხვადასხვა ტიპის რისკის გაწვევას და რისკის ჩაშლას გულისხმობს. ძირითადი პრინციპია “არ ჩადოთ ყველა კვერცხი ერთ კალათაში”. პროექტებმა და კომპანიებმა საკუთარი დანახოვის ინვესტიციას უნდა განახორციელონ დივერსიფიცირებული სახით, ტექნოლოგიური, მწარმოებლური, ფინანსური სააქციო კაპიტალის ან/და სხვა სახით. რომელიმე კომპონენტის გაკოტრება ამ შემთხვევაში საერთო წარუმატებლობას არ გამოიწვევს და პროექტიც მეტად დაცულია.

რისკი უდრის ბუნდოვანებას, გაუთვალისწინებელ, არაპროგნოზირებად ცვლილებებს. შეიძლება კი დაისვას კითხვა თუ პროექტებმა რატომ უნდა მართონ თავიანთი რისკები? ეს

არის უდაოდ საუკეთესო საშუალება რათა მაქსიმალურად გაზარდოს წარმატების შანსები, მოგება და ფასეულობები, რადგან ამით ისინი თავიდან აიცილებენ გაზრდილ ხარჯებს, რომლებიც კავშირშია გაკოტრების დიდ ალბათობასთან. რისკი არის დაშვება ზარალის და დანაკარგის. რისკების მართვა არის მნიშვნელოვანი ნებისმიერი ორგანიზაციული ერთეულისთვის, საქმიანობისა და ერთეული პიროვნებებისთვის. კონკურენტულ გარემოში ხდება რისკსა და მოგებას შორის კომპრომისი. რისკის მართვის ერთადერთ მიზანს არ წარმოადგენს რისკების შემცირება. მთავარია მივადწიოთ ოპტიმალურ თანხვედრას რისკსა და მოგებას შორის.

ინვესტორები თავს არიდებენ რისკს და სარისკო ინვესტიციების განსახორციელებლად, მოითხოვენ რისკის პრემიუმის ანუ რისკის მაქსიმალური ოდენობის წინასწარ განსაზღვრას. არსებობს სისტემური და არასისტემური რისკები. შესაძლებელია არასისტემური რისკები დივერსიფიცირება. სისტემური რისკები არის მართვადი. რისკის მოშიში ინვესტორები ანგარიშს უწევენ მხოლოდ არასარისკო ან სპეკულატორულ ინვესტიციებს ანუ ისეთ ინვესტიციებს, რომლის პრემია საკმარისია იმისათვის რათა დააბალანსოს რისკი. რისკის შეფასება სამომხმარებლო ფუნქციების მატარებელია, საჭიროა შემუშავდეს ინვესტიციების “ინდექსი” მათი რისკის პრემიისა და მათთან დაკავშირებული რისკების საფუძველზე.

ლიტერატურა:

Referenses:

1. Crouhy, Michel; Galai, Dan; Mark, Robert (2001). *The Essentials of Risk Management*. McGraw-Hill. ISBN 978-0071429665.
2. S.A. Zenios, *Practical Financial Optimization: Decision making for financial engineers*, Blackwell Publishing, Oxford, 2009.

Maia Guntsadze, Nino Jgamadze

Types and Sources of Risks

Summary

In modern business relationships Risk Management has a significant role. Risk is the possibility of loss or, they may prevent projects, corporations and other organizational structures to achieve objectives set.

Various types of risk management standards were developed in the world based on the economic science and management theories of project management institute, that was resulted in the formation of professional risk management, control system and personnel responsible for risk results. The method evaluates risks, providing their security systems, based on the severity and not through mechanisms and concrete calculations.

Keywords: Risks, Risk Types (financial, operational, legal, environmental, political), strategy, methods, hedging.

Reviewer: Professor Evgeni Baratashvili , Georgian Technical University.

Гунцадзе Маиа Михайловна, Джгмадзе Нино Отаровна
Типы и источники рисков

Резюме

В современных деловых отношениях управление рисками играет особую роль. Риск является возможным допущением потери или ущерба, в результате которого проекты, корпорации и другие организационные образования, возможно, не смогут достичь поставленных целей.

Во всем мире образовалось несколько разных стандартов управления рисков на базе института менеджмента, науки экономики и теорий управления, результатом которого является формирование управления профессионального риска, стоимости, системы контроля и кадров. Метод оценивает риск, обеспечивает их систему безопасности исходя из сложности и с помощью не механизма и конкретных калькуляций.

Ключевые слова: риск, типы рисков (финансовый, операционный, юридический, внешний, политический), стратегии, методы, хеджирование.

Рецензент: профессор Бараташвили Евгений Шалвович, Грузинский технический университет.

მანია ბუნცაძე

რისკის ღირებულების, ზღვარის განსაზღვრა და მართვა

რისკის ღირებულებას, ზღვარს საფინანსო სფეროში გააჩნია ხუთი ძირითადი გამოყენება:

- რისკების მართვა
- რისკების გაზომვა
- ფინანსური კონტროლი
- ფინანსური ანგარიშგება
- მარეგულირებელი კაპიტალის გამოთვლის ფუნქცია

რისკის ზღვარის დადგენა ზოგჯერ გამოიყენება არასაფინანსო სფეროშიც. საკითხთან ურთიერთკავშირშია შემდეგი მნიშვნელოვანი საკითხები: ეკონომიკური კაპიტალი, პროცესების უკუტესტირება, სტრესს ტესტები და მოსალოდენელი დეფიციტი.

დანაკარგსა და ზარალს, რომელიც აჭარბებს რისკის ღირებულების ბარიერს ეწოდება - რისკის ღირებულებითი ზარალი.

რისკის ღირებულების განმარტება არაკონსტრუქციულია, ის განსაზღვრავს იმ თვისებებს, რომლებიც რისკის ღირებულებას უნდა ჰქონდეს, მაგრამ არა იმას, თუ როგორ უნდა იქნას გამოთვლილი ეს ღირებულება. უფრო მეტიც, განსაზღვრებაში დიდი ადგილია ინტერპრეტაციისათვის. მას მიეყვართ რისკის ღირებულების ორ ფართე ტიპთან: ერთი, რომელიც უპირველესად გამოიყენება რისკების მართვაში და მეორე - რისკების გაზომვისათვის. მათ შორის განსხვავება არც ისე მკვეთრია, თუმცა ჰიბრიდული ვერსიები გამოიყენება ფინანსურ კონტროლში, ფინანსურ ანგარიშგებაში მარეგულირებელი კაპიტალის გამოთვლის დროს.

რისკების მენეჯერისათვის რისკის ღირებულება წარმოადგენს სისტემას და არა ციფრს. სისტემა პერიოდული თანმიმდევრობით იმართება და გამოქვეყნებული ციფრები დარდება ფასთა გამოთვლილ ცვალებადობასთან მიმართებაში, დროის გარკვეულ მონაკვეთში. არ არსებობს რაიმე სათანადო შემდგომი რეგულაცია რისკის ღირებულებაში და არ არსებობს მკაფიო განსხვავება რისკის ღირებულების წყვეტაში, რომელიც გამოწვეული შეიძლება იყოს პროცესში დაშვებული შეცდომებით, მათ შორის: საინფორმაციო ტექნოლოგიური ვრდნით, მოტყუებით, გაყალბებით და სხვა. აგრეთვე,

შეცდომებით რისკის ღირებულების არადროულ დაანგარიშებაში და საბაზრო ცვლილებებით.

სისშირული ანალიტიკოსები აცხადებენ, რომ რისკის ღირებულების გრძელვადიანი სისშირული წყვეტები შესაძლოა უდრიდეს კონკრეტულ ალბათობას, შემთხვევითი შერჩევის შეცდომების ფარგლებში და რომ, რისკის ღირებულების ალბათობა დამოუკიდებელია დროისა და რისკის ღირებულების დონისაგან. ეს განაცხადი დასტურდება უკუტესტირების მეშვეობით, როდესაც ხდება შედარება გამოქვეყნებულ რისკის ღირებულებასა და რეალურ ფასთა ცვალებადობას შორის. ამ ინტერპრეტაციით ბევრ სხვადასხვა სისტემას შეუძლია გამოითვალოს რისკის ღირებულება უკუტესტირების მეშვეობით, თუმცა დიდია აზრთა სხვადასხვაობა რისკის ღირებულების ყოველდღიურ შეფასებებზე.

რისკების შეფასებისათვის კი საჭიროა ციფრები და არა სისტემა. არსებობს ბაიზის ალბათობის თეორია, რომლის თანახმადაც დროის მოცემულ მომენტში არსებული ინფორმაცია და შეხედულებები წარმოადგენს კონკრეტული დონის სიბიექტურ ალბათობას რისკის ღირებულების ვარდნის შემთხვევაში. რისკის ღირებულების მიმართვა დანაკარგებისა და გაანგარიშებების შეცდომების შესასწორებლად ხდება მას შემდეგ, რაც ფაქტი მოხდა და არა იმ ინფორმაციის შერწყმის შემდეგ, რომელიც არ იყო ხელმისაწვდომი გამოთვლის მომენტში. ამ კონტექსტში უკუტესტებს სხვა დატვირთვა აქვთ. ნაცვლად იმისა, რომ მოხდეს შედარება გამოქვეყნებული, მოსალოდნელი რისკის ღირებულებისა საბაზრო ცვლილებებთან დროის იმ მონაკვეთზე, როცა სისტემა მოქმედებდა, რისკის ღირებულება ითვლება რეტროაქტიულად-უკუტევით იმ მონაცემების მიხედვით, რომლებიც ჩანიშნული იყო იმ დროის მონაკვეთში, როცა ეს მონაცემები აქტუალური იყო ან ითვლებოდა ღირებულად. რისკის ღირებულების გამოსათვლელად გამოიყენება ის მონაცემები და განფასების მოდელები, რომლებიც განსაზღვრავენ ფასთა ცვალებადობას.

თუმცა, ზემოაღნიშნულ წყაროთაგან ზოგიერთი რისკის ღირებულების მხოლოდ გარკვეულ სახეობას მიიხნევს სწორად – მათგან ყველაზე უფრო თანამედროვენი მიიხნევენ, რომ რისკის ღირებულება უადრესად გამოყენებადია მოკლევადიანი ტაქტიკური გადაწყვეტილებების მისაღებად მაშინ, როცა რისკების მართვის რისკის ღირებულება გამოყენებულ უნდა იქნას წარსული მოვლენების გასაანალიზებლად და

შუალედური სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მისაღებად მომავალში.

იმ შემთხვევაში თუ რისკის ღირებულება გამოიყენება ფინანსური კონტროლის ან ფინანსური ანგარიშგებისათვის ის უნდა აერთიანებდეს ორივე ამ ელემენტს. მაგალითად თუ კი კომერცია, ვაჭრობა ეყრდნობა რისკის ღირებულების ლიმიტს, რომელიც წარმოადგენს როგორც რისკების მართვის (თუ რა დასაშვები რისკები არსებობს დღეისათვის), აგრეთვე საანგარიშგებო პერიოდში ვაჭრობის რისკებზე მორგებული მოგების რისკების გამოთვლის წესს.

რისკის ღირებულების მართვა

რისკის ღირებულებაზე დაფუძნებული რისკების მართვის მეთოდის მიმდევრები, ნლობას უცხადებენ რისკის ღირებულების გამოთვლის მეთოდის გაუმჯობესებას და ხედავენ მასში ფართო შესაძლებლობებს, რამაც შესაძლოა გააუმჯობესოს სისტემა და თვლიან, რომ ის გამოყენებული უნდა იქნას, როგორც საუკეთესო ინსტიტუციური მოდელი.

რისკის ღირებულების უდიდესი სარგებელი მდგომარეობს მის გამოყენებაში რისკების კრიტიკულად გასაანალიზებლად. კომპანიები, რომლებიც გაივლიან რისკის ღირებულების გამოთვლის პროცესს, იძულებულნი ხდებიან შეეწინააღმდეგონ მათ წინაშე მდგარ ფინანსურ რისკებს და შექმნან ძლიერი რისკების მართვის სისტემა. **ამდენად რისკის ღირებულების გამოთვლის პროცესი ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც მისი საბოლოო მნიშვნელობა.**

ყოველდღიური ციფრის დროული გამოქვეყნება შესაბამისი სტატისტიკური მაჩვენებლებით, ხელს უწყობს ორგანიზაციის მიახლოებას უმაღლეს სტანდარტებთან. უნდა შეიქმნას ალტერნატიული დაცვითი სისტემები და მოხდეს სავარაუდო რისკების გასაზღვრა. გაუქმდეს ის პოზიციები, რომლებიც არასწორად არის შეფასებული და დაგეგმილი, ისევე, როგორც წაიშალოს არასწორი, დაგვიანებული და უსარგებლო მონაცემები. ყველაფერი, რაც არ არის ასახული ანგარიშებში და გაველენას ახდენს მოგება-ზარალზე თავს იჩენს ან რისკის ღირებულების ინფლაციაში ან გადაჭარბებული რისკის ღირებულების ვარდნაში.

“ორგანიზაციული წარმონაქმნი, რომელიც შეგნებულად არ ანგარიშობს რისკის ღირებულებას/ზღვარს შეუძლია თავიდან აიცილოს კატასტროფა, ხოლო ის, რომელსაც ეს არ შეუძლია ვერ აიცილებს მას”.

რისკის ღირებულების მეორე სარგებლობა არის ის, რომ იგი რისკების ორ რეჟიმს გამოყოფს. რისკის ღირებულების შიგნით ტრადიციული სტატისტიკური მეთოდებიც წარმოადგენენ საიმედო წყაროს. შედარებით მოკლევადიანი სპეციფიური მონაცემები შესაძლოა გამოყენებულ იქნას ანალიზის პროცესში. ალბათობის შეფასებას აქვს აზრი, რადგანაც არსებობს საკმარისი მასალა მათ გადასამოწმებლად. გარკვეულწილად არც არსებობს რისკი, რამდენადაც თანამედროვე კომპანიების ხელთაა ბევრი დამოუკიდებელი დაკვირვების შედეგი. მაგალითად კაზინოსთვის არა აქვს მნიშვნელობა რა ფერის ქვები ამოვა შემდეგ ჯერზე.

რისკის მენეჯერები ხელს უწყობენ მსგავს რეჟიმში პროდუქტიულ რისკებზე წასვლას, რადგანაც მათი რეალური ღირებულება ძალიან დაბალია. როგორც წესი, მსგავს რისკებზე ადამიანები ძალიან ბევრს ფიქრობენ, რადგან ეს რისკები ხშირია, მაგრამ არ ფიქრობენ საკმარისად იმაზე, თუ რა შეიძლება მოხდეს უარეს შემთხვევაში.

რისკის ზღვარის ჩარჩოებს მიღმა ყველა აზრი უძღურია. რისკების ანალიზი უნდა მოხდეს მიზანმიმართული სტრეს ტესტების მეშვეობით გრძლევადიანი და ფართომასშტაბიანი საბაზრო მონაცემების საფუძველზე. ალბათობა ამ შემთხვევაში აზრს მოკლებულია. რისკების მენეჯერმა უნდა მოახდინოს კონცენტრირება სწორი გეგმის ჩამოყალიბებაზე, რათა შეამციროს ზარალი ან უკიდურეს შემთხვევაში გადაარჩინოს კომპანია თუ კი ზარალის აცილება ვერ ხერხდება. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე რისკების მართვა, მისი ღირებულების დადგენა და ზღვარის კონტროლი თანამედროვე მენეჯმენტის უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს, რომლის წარმატებული დაგეგმვა-განხორციელება საქმიანობის წარმატებულობის პირდაპირპროპორციულია.

ლიტერატურა:

References:

1. Jorion, Philippe (2006). *Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk* (3rd ed.). McGraw-Hill. ISBN 978-0071464956.
2. S.A. Zenios and W.T. Ziemba (editors), *Handbook of Asset and Liability Management*, Volume 1 in Series of Handbooks in Finance, Elsevier Science B.V., 2006.

Maia Guntsadze

Definition and Management of Value at Risk

Summary

In Financial Mathematics and Financial Risk Management the Value at Risk (VAR) is a widely used unit to measure risks of the loss of portfolio of concrete financial assets.

Value of Risk is defined as a marginal unit, acting above which creates and increases the risk of bankruptcy and/or failure. Probability of Value at Risk is defined by the time horizon over the portfolio and reevaluates market price, being calculated irrespective to trade within the portfolio under normal market, by determining the Value of Loss at the level of given probability.

Keywords: Risks, Risk Types (financial, operational, legal, environmental, political), strategy, methods, hedging.

Reviewer: Professor Evgeni Baratashvili, Georgian Technical University.

Гунцадзе Маиа Михайловна

Определение и управление грани и стоимости риска

Резюме

В менеджменте финансовой математики и финансового риска оценка/грань риска (**VaR – Value at risk**) широко использована с целью определения величины рисков проигрыша портфеля единиц определенных финансовых активов.

Оценка риска определяется, как такая ограниченная единица, выше которой деятельность создает и увеличивает риски банкротства и/или безуспешности. Стоимость риска определяется вероятностью с учетом горизонта времени на портфель и осуществляет переоценку рыночной стоимости, считается в нормальных рыночных условиях без учета текущей торговли в портфеле, установлением стоимости убытка на уровне данной вероятности.

Ключевые слова:: стоимость/грань риска, потери, ущерб, управление, типы рисков (финансовый, операционный, юридический, внешний, политический), стратегии, методы, хеджирование.

Рецензент: профессор Бараташвили Евгений Шалвович , Грузинский технический университет.

ნოღარ ცანავა
ადგილობრივი სოციალურ-ეკონომიკური
დაბაგმვის და მართვის პრობლემები

თანამედროვე ეტაპზე ქვეყანაში მეტად აქტუალურია და საჯაროდ განიხილება სხვადასხვა დონეზე ადგილობრივი თვითმმართველობის რეფორმის სახელმწიფო სტრატეგიის პროექტი, რომელიც მხარდაჭერილია გაეროს განვითარების პროგრამის, ტერიტორიული მოწყობის რეფორმის ცენტრის და რამდენიმე სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ.

ჩვენი დაინტერესების საგანი გახდა პროექტის მიერ წარმოდგენილი, ფისკალური დეცენტრალიზაციის ერთერთი ისეთი, მეტად აქტუალური მიმართულება, როგორცაა ადგილობრივი თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაგეგმვისა და მართვის მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული ასპექტების სიღრმისეული შესწავლისა და შესაბამისი სრულყოფილი რეკომენდაციების მომზადების პრობლემები. აღნიშნულთან დაკავშირებით ადგილობრივი თვითმმართველობის რეფორმის სახელმწიფო სტრატეგიის მიზნებიდან გამომდინარე იკვეთება, რომ დღეისათვის ჯერ კიდევ მეტად დაბალია თვითმმართველი ერთეულების ფაქტობრივი საფინანსო-ეკონომიკური დამოუკიდებლობა, რომელიც ეჭვის ქვეშ აყენებს თვით თვითმმართველობის იდეის რეალობას. ამ მიმართებით უპირველეს ყოვლისა ყურადღება უნდა გამახვილდეს არსებული პრაქტიკის შემდეგ ნაკლოვანებებზე [1]:

ა) ჯერ კიდევ ძალზე მცირეა თვითმმართველი ერთეულის საბიუჯეტო შემოსავლები;

ბ) მეტად უმნიშვნელოა საკუთარი შემოსავლების წილი საბიუჯეტო შემოსავლებში (საქართველოში თვითმმართველი ერთეულის საბიუჯეტო შემოსავლების ხვედრითი წილი კონსოლიდირებულ ბიუჯეტში არ აღემატება 15 პროცენტს, ხოლო ქ.თბილისის გამოკლებით—4 პროცენტს. ევროპულ ქვეყნებში ეს მაჩვენებელი შეადგენს 25-60 პროცენტს);

გ) შეზღუდულია თვითმმართველი ერთეულების კომპენტენციები ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღების და მათი განკარგვის განსახდურის სფეროში. (ერთად ერთ ადგილობრივ გადასახადს დღეისათვის წარმოადგენს ქონების გადასახადი, რაც მთელი რიგი რეგიონების მიხედვით, რომელთა საწარმოო პოტენციალი შედარებით დაბალია, დღეისათვის უმნიშვნელოა. რაც შეეხება

სათამაშო ბიზნესის გადასახადს, როგორც ადგილობრივი ბიუჯეტის ყოფილ შემოსავალს, ის დღეისათვის გაუქმებულია.)

დ) არადეკვატური პროპორციით არის განაწილებული საბიუჯეტო შემოსავლები საჯარო ხელისუფლების ცენტრალურ, რეგიონულ და ადგილობრივ დონეებს შორის;

ე) ადგილობრივი ბიუჯეტის შედგენის პროცესი დღეისათვის არ წარმართება ერთიან (დახვეწილ) სოციალურ-ეკონომიკური გეგმებზე დაყრდნობით და სხვა [2].

ამ უკანასკნელ ნაკლოვანებასთან დაკავშირებით აღნიშნულია, რომ საჭიროა გაფართოვდეს გუბერნატორების უფლებამოსილებათა წრე (რომელთაც დღეს არ გააჩნიათ შესაბამისი საკანონმდებლო უზრუნველყოფა) და მათ მომავალში მიენიჭოთ დამატებითი კომპენტენციები, უწინარეს ყოვლისა რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაგეგმვის სფეროში. რაც გახდება ადგილობრივი ბიუჯეტის შემუშავების საფუძველი, რომლის განკარგვაზე პასუხისმგებლობას აიღებს სწორედ სახელმწიფო რწმუნებულები-გუბერნატორები. შემდგომ დონისძიებათა ნაწილში უფრო კონკრეტულად არის მითითებული, იმის თაობაზე რომ 2011 წლამდე უნდა ჩამოყალიბდეს ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის განვითარების გრძელვადიანი ხედვა, რომელიც აისახება შესაბამის კონცეპტუალურ დოკუმენტში.

ნიშანდობლივია, რომ ჩვენს მიერ განხორციელებული კვლევების შედეგების მიხედვითაც ადგილობრივი თვითმმართველობებთან მიმართებაში დაფიქსირდა ანალოგიური პრობლემები და შესაბამისად შემუშავებულ იქნა წინადადებები ადგილობრივი თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმების ერთიანი მეთოდოლოგიით შედგენის აუცილებლობასთან დაკავშირებით. ჩვენის აზრით სასარგებლო და მისაღები იქნება ჩვენი წინადადებები აღნიშნული გეგმების შედგენის მეთოდოლოგიის განსაზღვრის, შესაბამისი ინდიკატორების დამუშავებისა და მონაცემთა ბაზის შექმნის სამუშაოებში [2].

კერძოდ, როგორც კვლევის შედეგებმა გვიჩვენა, ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანეს სფეროს სწორედ მუნიციპალური ერთეულის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების პრობლემების შესწავლა და მის საფუძველზე შესაბამისი ეკონომიკური სტრატეგიის შემუშავება წარმოადგენს, რომელიც განსაზღვრავს

თვითმმართველი ერთეულის ეკონომიკური განვითარების კონკრეტულ მიზნებსა და ამოცანებს.

ამ მიმართულებით, როგორც ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის ანალიზი ცხადყოფს, ადგილობრივი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული პროგრამების შემუშავებასა და გამოყენებასთან დაკავშირებით დღეისათვის **საკმაოდ ბუნდოვანი და გაურკვეველი ვითარებაა**. ძალადაკარგულად ითვლება საქართველოს კანონი „ინდიკატური დაგეგმვის შესახებ“, აქედან გამომდინარე, ბოლო წლებში, ბუნებრივია, არ მუშავდება ასეთი გეგმების რეგიონული მანუვრებლები. ამასთან, ადგილობრივ თვითმმართველობებს მოდელური აქტებით, რომლებიც ემყარება ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ორგანული კანონის, საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის №703 ბრძანებულების „ქალაქის, რომელიც არ შედის რაიონის შემადგენლობაში, ადგილობრივი მმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს – მერიის დებულების შესახებ“ 49 მუხლის მოთხოვნებს, მერიებს ევალებათ, შეიმუშაონ თვითმმართველი ერთეულების ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ყოველწლიური სტრატეგიული პროგრამები, რომელთა საფუძველზეც შემდგომში უნდა შედგეს ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტი.

ადგილობრივი ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გეგმა-პროგრამა უნდა შედგებოდეს სამი ძირითადი ნაწილისაგან: 1) ადგილობრივი თვითმმართველობის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების არსებული დონის ანალიზი; 2) ძირითადი პრიორიტეტების განსაზღვრა; და 3) შერჩეული პრიორიტეტების მიხედვით შესაბამისი ღარგების კონკრეტული სამოქმედო გეგმების შემუშავება (რესურსული, ორგანიზაციული და სხვა სახის უზრუნველყოფის გათვალისწინებით). კანონის ამ მოთხოვნების მიუხედავად, **საქართველოს რეგიონებში როგორც სამხარეო, ისე მუნიციპალურ დონეებზე ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ასეთი პროგრამები არ მუშავდება ორგანიზებულად და სისტემურად, ამასთავე, მკვეთრად განსხვავებულია რეგიონების მიხედვით მათი შემუშავებისადმი მეთოდიკური მიდგომებიც.**

ქვემოთ, თვალსაჩინოებისთვის ვთავაზობთ რეგიონის სოციალ-ეკონომიკური განვითარების კომპლექსური გეგმა-პროგრამის ჩვენეულ, შეჯერებულ ხედვას, შემდეგი

შინაარსობრივი და ფუნქციური მახასიათებლებით. გეგმა-პროგრამა შესდგება ათი ძირითადი ნაწილისაგან:

ნაწილი I. რეგიონში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზი და შეფასება. იგი მოიცავს რეგიონის სოციალ-ეკონომიკური მდგომარეობის აღწერას და ძირითად შედეგებს, გამოიყოფა აგრეთვე პრიორიტეტული პრობლემები, რომლებიც ექვემდებარება პროგრამულ გადაწყვეტას;

ნაწილი II. ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვის მდგომარეობის შეფასება. მასში განიხილება რეგიონში არსებული სხვადასხვა ბუნებრივი რესურსების (მიწა, წყალი, ტყე, სანედლეულო, მინერალური, სათბობ-ენერგეტიკული და სხვა) რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შემადგენლობა, გამოყენების შესაძლებლობები, ასევე რეგიონის ეკონომიკური მდგომარეობის გაჯანსაღების ღონისძიებები.

ნაწილი III. რეგიონში დემოგრაფიული მდგომარეობა და შრომის ბაზარი. ამ ნაწილში დახასიათებულია შრომის ბაზარზე არსებული მდგომარეობა და პერსპექტივები.

ნაწილი IV. რეგიონის საციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეფცია. ზემოთ დასახელებულ ნაწილებში შესრულებული ანალიზი წარმოადგენს გეგმლევს რეგიონის თანამედროვე მასშტაბსა და სამეურნეო სტრუქტურაზე, მის ტერიტორიულ-სამეურნეო ბაზასა და ეკონომიკაში გამოვლენილ დისპროპორციებზე, ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის გამოყენების შესაძლებლობებზე და ა.შ. რაც თავის მხრივ, საფუძვლად უნდა დაედოს რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეფციის შემუშავებას, სამეურნეო კომპლექსის ჩამოყალიბების ეფექტიანი გზების განსაზღვრას;

ნაწილი V. ძირითადი მიზნობრივი პროგრამები. ამ განყოფილებაში გამოიყოფა რეგიონისათვის საჭირო ძირითადი მიზნობრივი ქვეპროგრამები, რომლებიც შეიძლება ჩამოყალიბდეს დარგობრივი, ფუნქციური და პრობლემური ნიშნებით. კერძოდ მათ განეკუთვნება: სამრეწველო აგროსამრეწველო, საკურორტო-რეკრეაციული, სათბობ-ენერგეტიკული, სამშენებლო, სოციალური, სატრანსპორტო და სხვა ქვეპროგრამები, რომელთა საფუძველზე განისაზღვრება შესაბამისი მიზნები, ამოცანები, საბოლოო შედეგები;

ნაწილი VI. პროგრამის განხორციელების მექანიზმი. ამ ნაწილში გადმოიკვამა ურთიერთდაკავშირებულ ღონისძიებათა კომპლექსი, ეკონომიკური მექანიზმები, რომლებიც

უზრუნველყოფენ პრობლემების გადაწყვეტას. ეს მექანიზმები განისაზღვრება ალტერნატიული ვარტიანტების განხილვისა და შეპირისპირების საფუძველზე, შესაბამისი პროგნოზული მოდელების გამოყენებით;

ნაწილი VII. პროგრამის რესურსული უზრუნველყოფა. მოიცავს ფინანსურ რესურსებს (მიღების წყაროების გამოყოფით), მატერიალურ რესურსებს (პროდუქციის სახეობების მიხედვით), შრომით რესურსებს (პროფესიულ-კვალიფიციური ჯგუფების მიხედვით) და ინფორმაციულ რესურსებს (დროის მიხედვით). რესურსების საერთო მოცულობიდან ცალკე გამოიყოფა საკუთარი წყაროების გამოყენებით მიღებული რესურსები.

ნაწილი VIII. პროგრამულ დონისძიებათა კოორდინაცია. ამ ნაწილში განისაზღვრება პროგრამის მონაწილე ორგანიზაციების შეთანხმებული ქმედების უზრუნველყოფის დონისძიებები;

ნაწილი IX. პროგრამის განხორციელების ეფექტიანობის მაჩვენებელთა გაანგარიშება და შეფასება;

ნაწილი X. პროგრამის მართვის ორგანიზაცია, ფორმები და მეთოდები. ამ ნაწილში განისაზღვრება ორგანიზაციულ-ფუნქციური მართვის სტრუქტურა, რეგიონის და პროგრამის თავისებურებების გათვალისწინებით;

წარმოდგენილი გეგმა-პროგრამის ეს ნაწილები მოიცავს საჭირო დასაბუთებასა და განმარტებებს. პროგრამა ფასდება ხარისხობრივ და რაოდენობრივ მაჩვენებელთა სისტემით, რომელთაგან გამოიყოფა შემდეგი:

1. საბოლოო შედეგების ეფექტიანობის შეფასების ეკონომიკური, სოციალური, სამეცნიერო-ტექნიკური, ეკოლოგიური და სხვა მაჩვენებლები

2. ეფექტიანობის არაპირდაპირი, და შეფარდებითი მაჩვენებლები;

3. სპეციფიკური მაჩვენებლები, რომლებიც გაიანგარიშება პროგრამის თავისებურებებიდან და ხასიათიდან გამომდინარე;

4. პროგრამის ფარგლებში სამუშაოთა შესრულების მაჩვენებლები;

5. პროგრამის მომხმარებელთა (კლიენტთა) შეფასების პარამეტრები;

6. პროგრამის ამოცანათა შესრულებისათვის საჭირო ფინანსური, ბუნებრივი, შრომითი, მატერიალურ-ტექნიკური, საინფორმაციო და სხვა რესურსების დანახარჯთა მაჩვენებლები.

პროგრამა, როგორც წესი, სტანდარტულად ფორმდება. სატიტულო ფურცლებზე მითითებული უნდა იყოს მხარის, ქალაქის, ადმინისტრაციის დასახელება; გამოცემის თარიღი; შეთანხმების ფურცელზე მიენიშნოს უწყებები და ორგანიზაციები, რომელთა თანხმობა აუცილებელია.

გეგმა-პროგრამის მომზადების პროცესში ანალიტიკური მეთოდის გამოყენებით შემუშავდება კონცეფცია და პროგნოზები. მუშაობის დამთავრების შემდეგ, მიმდინარეობს სამინისტროებისა და უწყებების დაფინანსების წყაროების ტერიტორიული ერთეულების ხელისუფლების ორგანოებთან, სამეწარმეო სტრუქტურებთან შეთანხმება; ასევე წარმოებს პროექტის ექსპერტიზა. მსხვილი რეგიონული პროგრამის პროექტის კომპლექსურ ექსპერტიზას ახორციელებს საექსპერტო საბჭო და ამტკიცებს უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანო.

პრინციპული მნიშვნელობა აქვს გეგმა-პროგრამის შემუშავებისა და მიღების პროცესების კავშირს საბიუჯეტო პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებასთან. აუცილებელია ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებული ყველა პროგრამის პრიორიტეტების, შესრულების ვადების, რესურსული წყაროებით უზრუნველყოფის გათვალისწინება. სახელმწიფოს მიერ დამტკიცებული პროგრამები დაფინანსება ხდება სახელმწიფო, აგრეთვე, ტერიტორიულ ერთეულთა ბიუჯეტებიდან, ამასთანავე, აქტიურად გამოიყენება არასაბიუჯეტო წყაროებიც. რეგიონული პროგრამები მოიხიდავენ, აგრეთვე, პროგრამის მონაწილეთა შენატანებს, საწარმოს მოგებიდან მიზნობრივ ანარიცხებს, საბანკო კრედიტს, უცხოურ ინვესტიციებს და ა.შ. შესაძლებელია სპეციალური ფინანსური ფონდის შექმნაც და სხვა.

ლიტერატურა

References:

1. adgilobrivi TviTmmarTvelobis reformis saxelmwifo strategia, gamocemuli gaeros ganviTarebis programis (UNDA) mxardaWeriT, sagazeTo publikaciebi 2009.U

2. adgilobrivi TviTmmarTvelobis subieqtების socialur-ekonomikuri ganviTarebis strategia. avtorTa koleqtivi,rusTavelis fondis sagramto proeqtis (GNSF/ST 06/2-095) publikacia, 1-li etapi, proeqtis xelmZRvaneli prof. Nn.canava, gam. “universalii,” Tbilisi. 2007.
3. adgilobrivi TviTmmarTvelobis subieqtების socialur-ekonomikuri ganviTarebis strategia. avtorTa koleqtivi,rusTavelis fondis sagramto proeqtis (GNSF/ST 06/2-095) publikacia, me-2 etapi, proeqtis xelmZRvaneli prof. Nn.canava, gam. “universalii”, Tbilisi. 2008.

Nodar Tsanava

Problems of Local Social-Economic Planning and Control

Summary

The article is about one of the most important directions of fiscal decentralization such as the problems of profound studying of methodological and practical aspects of planning and control of social-economic development of local self-government bodies and preparation of proper perfect recommendations. In connection with the above mentioned, according to the purposes of state strategy of the local self-government reform, it is clear that nowadays factual financial-economic independence of self-governing units is still low. As the result of this, the reality of the ideal of self-government itself is doubted. In this connection, first of all, the following defects of the existing practice should be highlighted:

- a) Budgetary incomes of a self-governing unit are still too little;
- b) The share of self incomes in budgetary incomes is extremely insignificant (in Georgia specific share of budgetary incomes of a self-governing unit in the consolidated budget does not exceed 15 per cent, and 4 per cent excluding Tbilisi. In European countries this index equals to 26-60 per cent).
- c) Competences of self-governing units in the sphere of introduction of local taxes and tariffs and defining their disposal is limited. (Nowadays one of the local taxes is property tax which is insignificant at present according to a number of regions the industrial potential of which is comparatively low. As for tax of gambling industry as the former income of local budget, it is cancelled at present).
- d) Budgetary incomes are distributed with inadequate proportion between the central, regional and local levels of the government;
- e) Nowadays the process of drawing up the local budget is not being carried out on the basis of (perfect) social-economic plans, etc.

It worth noting that even according to the results of the research carried out by us the same problems have been discovered in relation to local self-government bodies and offers have been elaborated, accordingly, in connection with the necessity of drawing up plans of social-economic development of local self-government bodies with joint methods. In our opinion our offers will be useful and acceptable to define the methodology of drawing up the mentioned plans, to process the appropriate indicators and to create a database.

The article offers the project of a complex plan-program of social-economic development of the region which contains ten major parts:

I. Analysis and Assessment of the Current Social-Economic Situation in the Region.

II. Assessment of the Natural Resources and Environmental Protection.

III. Demographic Situation and Labor Market in the Region.

IV. Concept of Social-Economic Development of the Region.

V. Main Target Programs.

VI. Mechanism of Program Implementation.

VII. Providing the Program with Resources.

VIII. Coordination of Program Events.

IX. Calculation and Assessment of Indices of Effectiveness of Program Implementation.

X. Organization, Forms and Methods of Control of the Program.

Each part of the presented plan-program is well-grounded and includes explanations.

The connection of processes of elaboration and approval of the plan-program with formation and implementation of budgetary policy is essentially important.

Keywords: fiscal decentralization, social-economic development, self-government, budgetary incomes.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

Цанава Нодар Иродионович
Проблемы местного социально-экономического планирования и управления

Резюме

Статья касается одного из наиболее актуальных направлений фискальной децентрализации, а именно, проблем глубинного изучения методологических и практических аспектов планирования и управления социально-экономического развития местного самоуправления и подготовки соответствующих полноценных рекомендаций. В связи с указанным, исходя из целей государственной стратегии реформы местного самоуправления, выясняется, что в настоящее время все ещё достаточно низкой является фактическая финансово-экономическая самостоятельность единиц самоуправления, которая ставит под сомнение реальность самой идеи самоуправления. В связи с этим, в первую очередь необходимо заострить внимание на следующих недостатках существующей практики.

а) все ещё очень низкими являются бюджетные доходы единиц самоуправления;

б) весьма незначительна в бюджетных доходах доля собственных доходов (в Грузии удельный вес бюджетных доходов единиц самоуправления в консолидированный бюджет не превышает 15 процентов, а исключая г. Тбилиси – 4 процента. Данный показатель в европейских странах составляет 25-60 процентов).

в) ограничены компетенции единиц самоуправления в сфере определения введения местных налогов и сборов и распоряжения ими (единственным местным налогом в настоящее время является налог на имущество, что согласно ряду регионов, чей производственный потенциал сравнительно низок, на сегодня незначителен. Что касается налога на игорный бизнес, как бывшего дохода местного бюджета, то сегодня он отменен).

г) в неадекватной пропорции распределены бюджетные доходы между центральными, региональными и местными уровнями публичной власти;

д) сегодня процесс составления местного бюджета не опирается на единый (усовершенствованный) социально-экономический план и др.

Примечательно, что аналогичные проблемы в отношении местного самоуправления также зафиксированы согласно результатам осуществленных нами исследований и, соответственно, были

выработаны предложения в связи с необходимостью составления планов социально-экономического развития по единой методике. По нашему мнению, будут полезны и приемлемы наши предложения по определению методики составления указанных планов, разработке соответствующих индикаторов и работы по созданию базы данных.

В статье представлен проект комплексного плана-программы социально-экономического развития, состоящий из двух основных частей:

Анализ и оценка существующего в регионе социально-экономического положения.

Оценка природных ресурсов и состояния охраны среды.

Концепция социально-экономического развития региона.

Основные целевые программы.

Механизм осуществления программы.

Ресурсное обеспечение программы.

Координация программных мероприятий.

Расчет и оценка показателей эффективности осуществления программы.

Организация управления программой, формы и методы.

Отдельные части представленного плана – программы содержат необходимые обоснования и разъяснения.

Принципиальное значение имеет связь разработки и процесса принятия плана-программы с необходимостью формирования и осуществления бюджетной политики.

Ключевые слова: фискальная децентрализация, социально-экономическое развитие, самоуправление, бюджетные доходы.

Рецензент: профессор Вагатурия Георгий Шотаевич, Грузинский технический университет.

ს ა მ ა რ თ ა ლ ი

ელა კუსიანი

არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მიზეზები და პრევენცია

ქვეყნის მომავალი სწორედ იმით განისაზღვრება თუ როგორ ახალგაზრდობას აღზრდის ის დღეს. ამ ამოცანის გადაჭრა არ შეიძლება მხოლოდ შინაგან საქმეთა სამინისტროს, სკოლას ან ოჯახს დაეკისროს. მის გადაჭრას სახელმწიფოსაგან კომპლექსური მიდგომა სჭირდება. ამიტომაც აუცილებელი გაირკვეს და გაანალიზდეს ის მიზეზები, რაც განაპირობებს არასრულწლოვანთა მხრიდან დანაშაულისა და სხვა სამართალდარღვევების ჩადენას, რათა აღარ განმეორდეს ძველი შეცდომები და უფრო ხარისხიანად და ეფექტურად მოხდეს დასახული მიზნების განხორციელება.

საზოგადოება ყოველთვის ეძებდა დანაშაულზე რეაგირების ოპტიმალურ საშუალებას, იმისათვის, რომ თავი დაეცვა დანაშაულისაგან, რომელიც ხდებოდა ან შეიძლება მომხდარიყო.

დანაშაულზე სოციალური კონტროლის პირველ ფორმად შესაძლებელია მივიჩნიოთ სისხლის აღება. იგი წარმოიშვა როგორც დამსჯელი ინსტიტუტი, რაც დამახასიათებელი იყო მონათმფლებელური და ფეოდალური საზოგადოებისათვის, მაგრამ შემდგომში დემოკრატიული საზოგადოების განვითარების კვალდეკვალ, სამაგიეროს გადახდის პრინციპი ეჭვქვეშ დადგა. პოპულარული გახდა ფრანგი განმანათლებლების იდეა იმის თაობაზე, რომ უფრო შედეგის მომტანია არა დამნაშავეის დასჯა, არამედ დანაშაულის თავიდან აცილება.

თანამედროვე კრიმინალისტიკური მეცნიერება ორიენტირებულია სწორედ დანაშაულის ჩადენის მიზეზების აღმოფხვრაზე, რომ ადამიანებში, განსაკუთრებით მოზარდებში დამკვიდრდეს კანონმორჩილება, საზოგადოებისათვის მისადები მორალი და ღირებულებები. დანაშაულის პროფილაქტიკის თანამედროვე კონცეფციები მოგვიწოდებენ დამსჯელობითი ზომებიდან სამედიცინო-ფსიქოლოგიურ, ფსიქოლოგიურ-პედაგოგიურ და სოციალურ-სამართლებრივ დახმარებაზე გადასვლისაკენ, განსაკუთრებით რისკ-ჯგუფების და ფსიქოლოგიურ-სოციალურ განვითარებაში გადახრების მქონე მოზარდებისათვის.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია ზოგადი წარმოდგენა შეუქმნას მკითხველს არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის ძირითად მიზეზებზე, რომლებიც დღეს მოქმედებს საზღვარგარეთის ქვეყნებში და საქართველოში. ნაშრომში განხილული იქნება ისეთი საკითხები როგორც: არასრულწლოვნის პიროვნება, არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მიზეზები, არასრულწლოვანთა დანაშაულობის თავიდან აცილების მექანიზმები და საქართველოში არსებული მდგომარეობა აღნიშნული კუთხით.

ასრულწლოვნის პიროვნება და სპეციფიკური ნიშნები

ასრულწლოვნის ან მოზარდის ზოგადი ცნება არ არსებობს. მოზარდობის ანუ არასრულწლოვნობის ასაკი არის ბავშვობასა და ზრდასრულობას შორის პერიოდი. ასრულწლოვნის განვითარება დამოკიდებულია ქვეყნის სოციალურ, კულტურულ, საზოგადოებრივ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაზე და იგი მათი ზეგავლენის ერთგვარი შედეგია(ნაყოფია).

ასრულწლოვანი ასაკიდან გამომდინარე მოსახლეობის ერთ-ერთი ყველაზე სუსტი და სოციალურად დაუცველი ფენაა. ასწორი ოჯახური აღზრდა, შეფერხებები სასწავლო პროცესის წარმართვაში და სხვა ხასიათის ნეგატიური პრობლემები პირდაპირ კავშირშია იმ სოციალურ გადახრასთან, რომლებიც ხშირად ხელს უწყობენ არასრულწლოვნის დანაშაულებრივ გზაზე აღმოჩენას.

არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მიზეზების კვლევისას, უპირველესყოფილსა, აუცილებელია კარგად ვიცნობდეთ არასრულწლოვნის ფსიქოლოდიას, ნებისყოფას, მოზარდის პიროვნებად ფორმირების კანონზომიერებებს. ეს კიდევ უფრო გაგვიადვილებს იმ ფაქტორების გამოკვეთას, რომლებმაც მოზარდს დანაშაულის ჩადენისკენ უბიძგა.

გზა, რომელსაც ბავშვი დასრულებულ პიროვნებად ჩამოყალიბებამდე გაივლის არ მიმდინარეობს სწორხაზოვნად. იგი რამდენიმე ერთმანეთისაგან განსხვავებულ საფეხურს შეიცავს. ზოგ საფეხურზე ბავშვის პედაგოგიური მართვა შედარებით ადვილია, ზოგზე კი ისეთ დაბრკელებას აწყდება რომლის წარმატებით გადალახვა დიდ აღმზრდელობით მუშაობას, საფუძვლიან მეცნიერულ ცოდნას და ფაქიზ პედაგოგიურ ტაქტს მოითხოვს.

11-12 წლის მოზარდებში, პიროვნების სულიერი ცხოვრების განვითარების გზაზე მნიშვნელოვანი გარდატეხა ხდება. გარდატეხის პერიოდში მოზარდში აღინიშნება ენერჯის დიდი მოზღვავება, რომელსაც ყოველგვარი სულიერი და მორალური ნორმების გათვალისწინების გარეშე სურს თავი იჩინოს (დაიხარჯოს). მოზარდი საკუთარი “მე“-ს გამოჩენის მიზნით ხშირად ჩადის ისეთ ქმედებას, რაც სცილდება სოციალური ურთიერთობის ნორმებს და სამართლებრივ პასუხისმგებლობას იწვევს. ბავშვი, რომელიც აქამდე მორჩილი და გამგონი იყო ერთბაშად იწყებს “აჯანყებას” უფროსების, მშობლებისა და მასწავლებლების წინააღმდეგ და ცდილობს მოქმედების სრულ დამოუკიდებლობას მიაღწიოს.

სრული დამოუკიდებლობისაკენ სწრაფვა ამ ასაკის ბავშვებთან სხვდასხვა ძალით იჩენს თავს. ერთთან იგი ზომიერ ფორმაში ვითარდება, მაშინ როცა მეორესთან ნიაღვარივით მოვარდება და უფროსებისდმი მორჩილების ყველა ფსიქოლოგიურ საფუძველს შლის და ანგრევს. მოზარდი განსაკუთრებით მოითხოვს მისი პიროვნებისადმი პატივისცემას, თანაგრძნობას, ანგარიშის გაწევას, მას აბრაზებს და ცუდ განწყობაზე აყენებს მისი პიროვნების დამცირება და გაუფასურება.

როცა მოზარდი ჩაბმულია საზოგადოებრივად სასარგებლო საქმიანობაში, მასში სოციალურად მისაღები ქცევის წესები და ნორმები ფიქსირდება, დადებითი სოციალური შინაარსის ნებისყოფა მტკიცდება. მაგრამ ზოგჯერ მოზარდი სათანადო აღმზრდელობითი ზემოქმედების უკმარისობის გამო ვერ ერთვება საზოგადოებრივად სასარგებლო საქმიანობაში. ვერ მიყვება სოციალურად მისაღებ ქცევის ნორმებს, არ ფიქსირდება მასში დადებითი ზნეობრივი წესები, იწყება საზოგადოებისაგან მისი განსხვავება, წარმოიქმნება ერთგვარი სიცარიელე, რომლის შესავსებად აუცილებელი ხდება საზოგადოებრივი ცხოვრების ნორმებიდან გადახრილ ჯგუფებთან დაკავშირება, გზა ეხსნება მიუღებელი ნორმების ათვისებას, ზნეობრივად გაუმართლებელი აქტივობის უნარის განვითარებას. ასეთ ვითარებაში იქმნება მცირე სოციალური ჯგუფები, მოქმედებათა საკუთარი სტანდარტებით.

ასრულწლოვან დამნაშავეთა ძირითად ბაზას სწორედ ე.წ. რთული ბავშვები შეადგენენ. მათთვის დამახასიათებელია გარემოს მტრულად აღქმა და აღზრდისადმი აქტიური წინააღმდეგობა. მკვეთრად გამოხატული სიჯიუტე,

კაპრიზულობა, ღირებულებებისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება. ისინი ხშირად უხეშები, ცინიკოსები, თავხედები არიან.

ძნელად აღსაზრდელის პროტესტი ძირითადად შემდეგნაირად გამოიყურება: აქვს სწავლისადმი ნეგატიური დამოკიდებულება, პერიოდულად აცდენს გაკვეთილებს, თავშეუკავებელია, აგრესიული, ხმაურობს, ჩხუბობს ამხანაგებთან, არ ერიდება უწმაწურ გამოთქმებს, სიცრუეს, ეტანება ალკოჰოლს, სიგარეტს, ჯიბრზე არღვევს დისციპლინას. ცდილობს ყურადღება მიაქციოს გარეგნული ეფექტებით (თმის ვარცხნილობა, ნაცმის სტილი, სიარულის მანერა, ჟარგონებით მეტყველება). იზიდავს ფუქსავატური, მსუბუქი ცხოვრება, ქუჩაში უმიზეზოდ ხეტიალი, მოსწონს ფილმები სუპერმენებზე, ძალადობაზე, აინტერესებს “შავი სამყაროს” ცხოვრება, უარს არ ამბობს გამოძალვასა და წვრილმან ქურდობაზე. აქედან კი დანაშაულამდე რამდენიმე ნაბიჯია. მარტივად რომ ვთქვათ, ძნელად აღსაზრდელები დამნაშავეთა რეზერვია.

არასრულწლოვანთა დანაშაულობის პრევენციული ღონისძიებანი

პრევენცია ანუ პროფილაქტიკა დანაშაულთან და სხვა სამართალდარღვევასთან ბრძოლის ძირითადი მიმართულებაა. მის მიზანს წარმოადგენს დანაშაულის აღკვეთა-აცილება. დანაშაულის პროფილაქტიკის უშუალო სუბიექტები არიან სამოქალაქო საზოგადოების პირველადი რგოლები: ოჯახი, შრომითი და სასწავლო კოლექტივები. ისინი უშუალოდ ზემოქმედებენ ადამიანზე, ცხოვრებისა და აღზრდის პირობებზე, ანეიტრალებენ კრიმინოგენურ სიტუაციას, ადგენენ და თავიდან იცილებენ კონკრეტული დანაშაულების მიზეზებსა და პირობებს და ახდენენ რეციდივის პროფილაქტიკას.

პროფილაქტიკა გულისხმობს ინფორმაციის შეკრებას და ანალიზს, აღნიშნულის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებას. დანაშაულობასთან ბრძოლის გეგმის შემუშავებას, მის რეალიზაციას, მიღებული შედეგების შეფასებას.

პრევენციული საქმიანობა სამ ძირითად ასპექტს მოიცავს: საგანმანათლებლო, ფსიქოლოგიურს და სოციალურს. საგანმანათლებლო ასპექტი გულისხმობს მოზარდებისათვის ისეთი ინფორმაციის გადაცემას, რომელიც ხელს უწყობს ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრებას. ამავე დროს

დაეხმარება მოზარდებს თვითშემეცნებისა და იდენტურობის ჩამოყალიბებაში. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია ფსიქოლოგიური ასპექტიც, რომლის მიზანია ახალგაზრდისათვის ადეკვატური თვითშეფასების, კონფლიქტების მოგვარების, გადაწყვეტილების მიღების და სხვა ამგვარი უნარების ჩამოყალიბება და ბოლოს, სოციალური, რომელიც გულისხმობს მოზარდის სოციალური ადაპტაციის გაადვილებას.

არასრულწლოვანთა დანაშაულობის პრევენცია საქართველოში

სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია, რომ საქართველოს თანამედროვე სოციალუ-პოლიტიკური მდგომარეობა ვერ პასუხობს სათანადო მოთხოვნებს. მაღალია არასრულწლოვანთა დანაშაულობის ხვედრითი წილი. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სტატისტიკური მონაცემებით 2004 წელს საქართველოში იყო 598 არასრულწლოვანი მსჯავრდებული მათ შორის 10 გოგონა, 2005 წელს 475 (6 გოგო), 2006 წელს 1002 (23 გოგო) 2007 წელს 1060 (34 გოგო), 2008 წელს 1166 (47 გოგო). პროცენტულად დიდია ქურდობის, ხულიგნობის, ნარკოტიკების უკანონო დამზადება, შეძენა, შენახვის პროცენტული მაჩვენებელი, შემდეგ მოდის ისეთი დანაშაულები როგორცაა მკვლელობა და ჯანმრთელობის განზრახ მიძიმე დაზიანება.

საქართველოს პროკურატურასთან ერთად განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ 2010 წელი არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის წლად გამოაცხადა. პროკურატურის წარმომადგენლები სკოლებში ლექციებს ატარებენ სამართლებრივ საკითხებზე, რაც მაღლა სწევს განათლების დონეს და პრევენციის კარგი მექანიზმია. განათლების სამინისტრომ თბილისის სკოლებში დაიწყო ახალი პროექტის პილოტირება, რაც სკოლაში მანდატურის ყოფნას ითვალისწინებს. მანდატურები არ არიან პოლიციელები და არც რაიმე კავშირი აქვთ მათთან. მანდატურს არც იარაღი აქვს და არც ხელბორკილი. ისინი ერთი მხრივ დისციპლინას იცავენ სკოლაში, მეორე მხრივ კი თუ ბავშვს ქცევითი პრობლემა აქვს, მშობლებთან და სკოლის დირექტორებთან იმუშავენ, მისცემენ რეკომენდაციებს, იმსჯელებენ დისციპლინურ სასჯელზე და სხვ.

დადებითი შედეგი უნდა გამოიღოს ასევე უბნის ინსპექტორების ინსტიტუტის აღდგენამ. მითუმეტეს თუ მათ

საპატრულო ეკიპაჟები და ქვეითი პატრულებიც დაეხმარებიან. უბნის ინსპექტორმა აუცილებლად უნდა იცოდეს მის სამოქმედო ტერიტორიაზე რამდენი მოზარდი ცხოვრობს, ვინ სად სწავლობს ან მოღვაწეობს, უნდა იცოდეს რა მისწრაფება აქვთ ამ მოზარდებს, რა აინტერესებთ. ეს ხელს შეუწყობს ე.წ. რთული ბავშვების გამოვლენას.

აღსანიშნავია მართლმადიდებლური ეკლესიის როლიც. მოძღვართან აღსარებაზე სისტემატიური სიარული, რელიგიური წესების დაცვა, წირვა-ლოცვაზე დასწრება, მრევლის წვერებთან ურთიერთობა – თვითდისციპლინას უვითარებს მოზარდებს.

2002 წლიდან საქართველოში მოქმედებს კანონი მაგნეზევაგლენისაგან არასრულწლოვანთა დაცვის შესახებ. ამ კანონის მიზანია არასრულწლოვანთა დაცვა იმ მაგნეზევაგლენისაგან, რომელიც დაკავშირებულია ალკოჰოლური სასმელების და თამბაქოს მოხმარება-გასაღებასა და აზარტულ თამაშობებში მონაწილეობასთან. კანონი ასევე კრძალავს არასრულწლოვანთათვის ალკოჰოლური სასმელების, ლუდისა და თამბაქოს მიყიდვას; არასრულწლოვანთა მიერ ალკოჰოლური სასმელების, ლუდისა და სასმელების რეალიზაციას. აკრძალულია აზარტულ სათამაშო დაწესებულებებსა და აზრტულ სათამაშო ავტომატებთან არასრულწლოვანთა დაშვება; ასეთ დაწესებულებებში მათი მუშაობა.

სკოლებში ხშირია უფროს კლასელების მხრიდან უმცროს კლასელებზე ზეწოლა ფულის გამოძალვის მიზნით. სწორედ ამიტომ უსაფრთხო სკოლის ერთ-ერთი კომპონენტი სკოლის ტერიტორიაზე ნაღდი ფულის ხმარებიდან ამოღებაა. სკოლის სასადილოში აღარ მოხდება ნაღდი ფულის გადახდა, ფულის ნაცვლად ბავშვებს პლასტიკური ბარათები ექნებათ, რომელზეც მშობლები თანხას ჩარიცხავენ. იგეგმება სხვა პროგრამების განხორციელებაც, რომელიც ხელს შეუწყობს ბავშვის ფიზიკურ, გონებრივ, ეთიკურ განვითარებას.

უცილებელია სკოლაში შეიქმნას ფსიქოლოგიური სამსახურები, რომლებიც ხელს შეუწყობს არასრულწლოვანთა შორის კონფლიქტური სიტუაციების წარმოშობის მიზეზების შესწავლას და გაანალიზებას, გააცნობს მოზარდებს მათ უფლებებსა და მოვალეობებს, ხელს შეუწყობს უფროსკლასელებისათვის მორალისა და ეთიკის პრობლემებზე სადისკუსია ცენტრის შექმნას.

ასევე სასურველია შეიქმნას საგანმანათლებლო წრეები, სადაც მოზარდები გაეცნობიან სპეციალურად მათთვის შერჩეულ ლიტერატურას, უყურებენ ფილმებს, რომელთა ირგვლივაც ბავშვებს შორის გაიმართება დებატები. შემუშავებული იქნება მონდომებული მოზარდების წახალისების ფორმებიც.

უმნიშვნელოვანესია, რომ პრევენციულ ღონისძიებათა განხორციელებამ არ შეიღასოს ბავშვთა უფლებები, თუმცა ბავშვმა აუცილებლად უნდა გაიზიაროს რა ზიანი გამოიწვია მისმა დანაშაულმა და გააცნობიეროს თავისი წილი პასუხისმგებლობა.

დასკვნა

არასრულწლოვანთა შორის დამნაშავეობის პროფილაქტიკა არის უმნიშვნელოვანესი ასპექტი საზოგადოებაში დამნაშავეობის აცილებისა. იმისათვის რომ ეს ძალისხმევა იყოს ეფექტური, აუცილებელია, რომ მთელი საზოგადოების ძალისხმევა ბავშვთა ჰარმონიული განვითარების მიზნით წარიმართოს. არასრულწლოვანთა აღზრდის პრობლემა გლობალურად უნდა იქნეს გააზრებული. პასუხისმგებლობა უნდა გაინაწილოს ყველა უწყებამ: სასწავლო დაწესებულებებმა, საგანმანათლებლო, ახალგაზრდულმა, სპორტულმა და კულტურულმა ორგანიზაციებმა.

ამასთან, საჭიროა გათვალისწინებულ იქნეს სხვა ქვეყნების მუშაობის პრაქტიკაში არსებული პრევენციის ფორმები და მეთოდები. მაგრამ ეს უნდა მოხდეს არა მექანიკურად, არამედ ეროვნული თავისებურების გათვალისწინებით.

References:

ლიტერატურა:

1. Rlonti g., kriminologia, Tb. 2008;
2. SalikaSvili m., kriminologia, Tb. 2008;
3. qarumiZe v., dargali., arasrulwlovan, damnaSaveoba da marTlmsajuleba, Tb. 1998;
4. rogava n., arasrulwlovan damnaSaveTa nebisyofo da misi aRzrdis gzebi da saSualebani, Tb. 1988;
5. mosuliSvili m., arasrulwlovanTa samarTaldarRvevis prevencia, Journ. "cxovreba da kanoni", 2008, #1;

6. fxikiZe n., arasrulwlovanTa danasaulobis Taviseburebani. Journ. "saistorio vertikalebi", 2009, #1;

7. saqarTvelos kanoni "mavne zegavlenisagan arasrulwlovanTa dacvis Sesaxeb" 2001 wlis 28 seqtemberi.

Ella Kusiani

Reasons of Juvenile Crime and Prevention

Summary

Crimes of minors - is a multicomponent problem, and correspondingly faults of minors may have many reasons for that. They themselves, as well as their families, society and the state may be guilty of the criminal behavior of minors.

Relations between the parents and children, as well as relations between the parents greatly play their part. The parent must always be aware of his child's friends, where he/she spends his/her spare time and the direction of development of his/her personal qualities.

Family for the teenager is a unique bridge of public and social identification. Social function of the family first of all stipulates rendering of possibilities to the teenager for healthy identification, for him/her to find his place in the public society.

Family violence, parents' drug and alcohol addiction, adults' indifference or hypercare - negatively influence upon a teenager.

One of the varieties of mental effect on a teenager is screening of violent and erotic films on TV channels, pornographic journals and newspapers. All those facts result in devaluation of social valuables of children.

High indexes of crimes of minors of course indicate on unfavorable economic situation of the country. Though, it is worth mentioning that on the basis of undertaken investigations it was revealed that the great part of criminal children are not at all from socially unprotected families, but often their families receive income illegally, that is by law violation.

Preventive programs are aimed to aware parents of healthy children upbringing, assisting teenagers to understand difficult consequences of criminal actions.

Benefit of the recreational programs is the fact that they fill their free time after school. Recreational programs give possibility to children to communicate with other teenagers. The mentioned programs have been created to unite children with different skills and possibilities by means of sport, dances, karate, arts and etc.

There exist preventive programs with anonymous questionings; and those questionings give information on violators, victims and places where such violence takes place in schools. The program creates safe and less inimical environment for students with minimal expenses for him/her.

Some preventive programs are aimed to integrate young people in the society. Different social groups give possibility to teenagers to communicate in the protected social environment.

The time factor is also important here. It is necessary for the teenager to use his/her spare time rightly and favorably. Sparing of time by teenagers in the circles of persons of the same age, that often is connected with the use of alcohol drinks, as well as drug addiction and prostitution, is not only of priority but also they create grounds for new crimes committing. A teenager, who has been expelled from school, or those who are free from the parents' supervision, find shelter with the persons of the same age. A group of teenagers is a means of identification.

On the basis of the above-mentioned facts a teenager either consciously, or unconsciously, even against personal interests and often with the fear of identification loss has to obey the norms of the group. Thus, a group may considerably influence on crimes committing by a teenager.

Prevention of crimes among minors is the most important aspect of crime deliverance in the society. For those efforts to be effective it is necessary to direct the efforts of the whole society to harmonic development of children. The problem of minors' upbringing must earn global consideration. Responsibility should be distributed among all the institutions: educational institutions; as well as training, youth, sport and cultural organizations.

Besides, there should be stipulated other preventive forms and methods, which have been experienced in other countries. But this should take place not mechanically, but taking into consideration national peculiarities.

Keywords: crimes of minors; reasons for crimes, crimes prevention, mechanisms of prevention.

Reviewer: Professor Moris Shalikashvili, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Кусиани Елла Отаровна

Причины преступления несовершеннолетних и превенция

Резюме

Преступления несовершеннолетних - это многокомпонентная проблема, соответственно проступки несовершеннолетних могут иметь много причин. В преступном поведении подростков могут быть виновны как они сами, так и семья, общество и государство.

Большую роль в этом играют как отношения между родителями и детьми, так и отношения между родителями. Родитель всегда должен знать с кем дружит его ребенок, где и как проводит он свое свободное время, и в каком направлении развиваются его индивидуальные качества.

Для подростка семья является мостом общественной и социальной идентификации. Социальная функция семья, в первую очередь, состоит в предоставлении подростку возможности здоровой идентификации, чтобы он смог найти свое место в социальном обществе.

Насилие в семье, привязанность родителей к алкоголю и наркотикам, безразличие взрослых или гиперзабота – отрицательно влияют на подростка.

Одной из разновидностей психического воздействия на подростка является показ насильственных и эротических фильмов по различным каналам телевидения, порнографические журналы-газеты. Все это способствует девальвации социальных ценностей ребенка.

Высокий показатель преступлений несовершеннолетних, разумеется, указывает на неблагоприятное экономическое положение страны. Хотя, следует отметить, что исходя из исследований, основная часть детей преступников отнюдь не из социально незащищенных семей, но часто их семьи получают доход неофициальным путем, т.е. нарушением закона.

Целью превентивных программ является информирование родителей о том, как вырастить здоровых детей, как помочь подросткам осознать/понять тяжелые последствия их преступных деяний.

Полезность рекреационных мероприятий заключается в том, что они заполняют свободное от уроков/школы время. Рекреационные программы дают детям возможность общения с другими подростками. Указанные программы созданы для того, чтобы объединить детей с разными способностями с помощью спорта, танцев, карате, искусства и т.п.

Существуют превентивные программы с содержанием анонимных анкетных опросов, указанные анкетные опросы дают информацию о том, кто совершает насилие, кто из детей является жертвами и, где применяется насилие в школе. Программа создает безопасную и менее враждебную обстановку для студента с минимальными затратами.

Некоторые превентивные программы ставят целью интеграцию молодежи в обществе. Различные социальные группы дают подросткам возможность общаться в защищенной социальной среде.

Важен тут и фактор времени. Необходимо, чтобы подросток правильно и плодотворно использовал свое свободное время. Бесцельное проведение времени подростками в кругу ровесников, что часто связано с применением спиртных напитков, наркомания и проституция не только приоритетны, но и создают основание для совершения новых преступлений. Подросток, исключенный из школы, и свободный от контроля родителей находит приют у сверстников. Группа для подростка является средством идентификации.

Исходя из этого, подростку осознанно или неосознанно, даже против собственных интересов, часто из страха потери идентификации, приходится подчиниться нормам группы. Таким образом, группа может значительным образом повлиять на совершение подростком преступления.

Профилактика преступности среди несовершеннолетних является важнейшим аспектом избавления преступности в обществе. Для того, чтобы эти старания были эффективными, необходимо направить старания всего общества на гармоничное развитие детей. Проблема воспитания несовершеннолетних должна получить глобальное признание. Ответственность нужно распределить между всеми ведомствами: учебными учреждениями, образовательными, молодежными, спортивными и культурными организациями.

Вместе с этим, необходимо предусмотреть другие превентивные формы и методы, существующие в практике работы других стран. Но это должно произойти не механически, а с учетом национальных особенностей.

Ключевые слова: преступность несовершеннолетних; причины преступности; превенция преступления; механизмы превенции.

Рецензент: Шаликашвили Морис Борисович, профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили.

ს ა ზ ო ბ ა დ ო ე ბ ა

ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე ქართულ-აზერბაიჯანული ლექსიკონური შემხვედრები (მოი, მოი)

ამიერკავკასიის ძირძველ მოსახლეობას ყველა დარგში ოდითგანვე მჭიდრო-კულტურული ურთიერთობები ჰქონდათ, მათ შორის კულტურის სფეროში. ცხადია, ამასი ხელს უწყობდა ტერიტორიული სიახლოვე, მეტწილად ისტორიული ბედი, სახალხო მეურნეობის განვითარების დაახლოებით ერთნაირი პირობები. ქართულ-აზერბაიჯანული ზეპირსიტყვიერება, ნაწარმოებთა საერთო მოტივები, საერთო სიუჟეტები, პოეტიკური აზროვნების საერთო ნიშნები ყოველივე ამის დამადასტურებელია [1, 299].

ვფიქრობთ, სწორედ ტერიტორიულ-მეზობლური და გაცხოველებული ეკონომიკურ-სავაჭრო ურთიერთობითი მხარე უნდა ყოფილიყო ეთნიკურ თვითმყობადობასთან ერთად, პირველ რიგში, ქართველთა და აზერბაიჯანელთა კულტურის განმსაზღვრელიც, ქართული და აზერბაიჯანული ენების მჭიდრო კონტაქტები სწორედ ამის მომასწავებელია, ამ ორი ძირძველი ერის კულტურულ ფასეულობებს ენა-მეტყველებაც გამოხატავდა ლექსიკური თუ ფრაზეოლოგიური ნასესხობების სახით (ერთი ენიდან მეორეში და პირუკუ).

ერთ-ერთ ასეთ ლინგვოკულტურული ფასეულობის გამოვლინებად მიგვაჩნია ქართული სიტყვა (ზმნის პირიანი ფორმა) **მოი, მოი**, რომელიც თურქულ-აზერბაიჯანულ ეპოსში „ქერემი და ასლი“-ში გვხვდება.

თურქულ-აზერბაიჯანული დესტანი „ასლი და ქერიმი“ თურქული ეპიკური თქმულების მშვენიერი ნიმუშია თუნდაც იმ მხრივ, რომ პერსონაჟთა სამოქმედო ასპარეზი ამიერკავკასიის სხვა მხარეებთან ერთად საქართველოცაა. ამ ხალხური თხზულების მიხედვით მოქმედი პირები ჩამოდიან საქართველოში (თბილისი, ახალციხე, ჩილდირი, ოლთისი...), ხვდებიან და ესაუბრებიან საქართველოს სხვადასხვა კუთხის წარმომადგენლებს. ს. ჯიქიას შენიშვნით, აზერბაიჯანული ვარიანტის მიხედვით, თითქოს დასახელებულია კონკრეტული პირებიც: თბილისელი თავადი, სტამბოლურ ვარიანტში კი ქართველი ამილახორი (=ამილახვარი). გარდა ამისა, დესტანში აღწერილია საქართველოს ბუნება, დახასიათებულია

საქართველოს მოსახლეობა, მისი ქალიშვილები და ჭაბუკები, ლაპარაკია მათ ჩაცმულობაზე და სხვ. [1,300]. ამ ხალხურ ტექსტში, ერთ ადგილას, ქერემი (სტამბოლური ვარიანტი) ხელში საზით, საქართველოს ერთ-ერთ კუთხეში მყოფი, ქართველებზე გამოთქმულ ლექსს დაამღერებს. სწორედ ამ მონაკვეთში გვხვდება ქართული სიტყვები. მოგვყავს ს. ჯიქიასეული თავისუფალი ქართული თარგმანი თურქულიდან:

1. გურჯისტანის ქვეყანაში გასეირნებით დავტკბი,
2. მხარეებია, ჩვენს მხარეებს არ ჰგავს.
3. დავიარე მისი ბაღები და ბაღჩები,
4. ვარდებია, ჩვენს ბაღებსა არა ჰგავს.
5. ხელები აქვთ, ნაწერს ქმნიან აზრიანს,
6. ვარდები აქვთ, აძლევს შვებას დარდიანს.
7. საამურად ინაწასმულხელებიანი (ქალები),
გამიჯნურებული (ჭაბუკები) [ჰყავთ]
8. დოვლათი აქვთ, ჩვენს დოვლათსა არა ჰგავს.
9. თავზე სიასამურის საბურავს იხურავენ,
10. ერთმანეთს რომ ეძახიან, მოი, მოიო, ამბობენ.
11. ჭამენ ცხოველის ხორცს, ღორის ხორცს,
12. მეტყველება აქვთ, ჩვენს მეტყველებას არ ჰგავს.
13. მათი ბობოქარი მდინარეები გადავლახე,
14. მათი ცივ-ცივი წყაროს წყალი ვსვი.
15. ქერემი ამბობს: მათი ლამაზმანები შევათვალიერე,
16. მიხვრა-მოხვრა აქვთ, ჩვენებისას არა ჰგავს“.

აქ დამოწმებული ქართული სიტყვები **მოი, მოი** არასალიტერატურო ფორმებია, დღეს ისინი ქართული ენის დასავლურ კილოებს, კერძოდ, გურულ-აჭარულ დიალექტებს და იმერული დიალექტის ქვემოიმერულ კილოკავს შემოუნახავს. აკად. ს. ჯიქიას შენიშენით, აზერბაიჯანულ მკვლევართ „ქერემი და ასლის“ სათანადო ადგილი უმართებულოდ **моди, моди** ფორმებით შეუცვლიათ: [2,55], [3, 34]. ჩვენი მხრივ კი დავძენთ, რომ ამ შემთხვევაში სჯობდა, გამომცემელთ ეს უკანასკნელი ლიტერატურული ფორმა შენიშენის სახით სქოლიოში ჩაეტანათ. აღსანიშნავია, რომ **მოი, მოი** ქართული ლექსემები აზერბაიჯანულში მხოლოდ ამ ხალხური ტექსტის ჩვენებით არ ამოიწურება. ვფიქრობთ, ეს ტრადიციაა და საკმაოდ ძველი. როგორც ცნობილია, ამ სიტყვებს ვხვდებით აგრეთვე დიდი აზერბაიჯანელი პოეტის **ხაყანი შირვანელის** ლექსში, რომლის ბოლო სტრიქონი ასე მთავრდება: Приди! приди! (=мои, мои), я стал волосом волоса от грусти по тебе [4,13-14]. დიღარა

აღიევასეული ამ სტრიქონის თარგმანი კი ასეთია: Приди, приди, я превратился в тонкий волосок от безнадежности [5,15].

ხაყანის კარგად სცოდნია ქართული ენა (მისი შემოქმედებიდან საინტერესოა „ქრისტიანული ყასიდა“, რომელშიც ავტორი წერს, რომ „ბაგრატიონთა კარი ღიაა ჩემთვის“. პოეტი ახსენებს ბაგრატიონთა რეზიდენციებს ნაჭარმაგვეს, მუხრანს და ა. შ. საყურადღებოა ისიც, რომ პოეტს, რომელიც კარგად ვერ გრძნობს თავს სამშობლოში – შირვანში, იმედი აქვს, რომ ქართველი მეფეები მიიღებენ და მფარველობას გაუწევენ) და თავის ლექსებში ქართული სიტყვები და ტერმინები ხშირად შეუტანია. პოეტს სპარსულად ასეთი რობაი დაუწერია:

„ხუჭუჭთმიანისა და ნათელსახიანის სიყვარულის გამო,
აფხაზეთის მცხოვრები გავხდი და ქართულად მოლაპარაკე,
იმდენჯერ ვუთხარი მე მას: „მოი, მოი“,
რომ ჩემი ენა თმებად გადაიქცა და თმები კი ენებად
იქცნენ“.

როგორც ნ. სვინტრაძე შენიშნავს, ი. მარი პირველი მკვლევარია, ვინც ეს სიტყვა სწორად ამოიკითხა და „ნათელი გახადა მთელი რობაის შინაარსი. მისი მიხედვით, აქ სარითმო სიტყვებად აღებულია... ორი სხვადასხვა მნიშვნელობის სიტყვა, ერთია ქართული „მოი“ (მოდი), ხოლო მეორე სპარსული „მოი“ (თმა)... ზოგმა მკვლევარმა შეიძლება იფიქროს, რომ ხაყანის დიალექტური ფორმა აქვს გამოყენებული და ეს პოეტის მხრივ დასავლეთ საქართველოს ნაცნობობით აიხსნებოდა. მაგრამ ასეთი ფიქრი უსაფუძვლო იქნება, თუ გავითვალისწინებთ, რომ სპარსული „მოი“ ხაყანის ეპოქაში წაიკითხებოდა არა როგორც მოი, არამედ როგორც მოე (მოდის მნიშვნელობით)[6, 18]. აღნიშნული ფორმა დასტურდება ქართული ლიტერატურის კლასიკური ხანის ძეგლებში („ვისრამიანი“, „ამირანდარეჯანიანი“ და სხვ. [7, 239] ე. ი. როგორც ირკვევა, ხაყანის სპარსული სიტყვა „მოი“-ს სარითმო სიტყვად გამოუყენებია წმინდა ლიტერატურული სიტყვაფორმა მოე. (შდრ. გურულისა და იმერულის (ქვემოიმერული კილოკავის)თვის დამახასიათებელი სიტყვაფორმები: წაი ← წადი; მოი ← მოდი, შეი ← შედი; გამოი ← გამოდი; წამოი ← წამოდი, გადმოი ← გადმოდი; ამოი ← ამოდი).

ამ ლექსის პროფ. აღ. გვახარიასეულ თარგმანში კი ვკითხულობთ:

„თმადანწული სატრფოს ეშხით ვდნები,

წავალ, აფხაზეთში დავსახლდები.

ტკბილქართულით ვუხმობ – **მოი, მოი!**

იმდენგზის, რომ ენად მექცევს თმები“ [8].

აქვე შეიძლება შევნიშნოთ, რომ ამ ლექსში არსებული **აფხაზეთი** შემთხვევით სულაც არაა ნახსენები. როგორც ცნობილია, იმდროინდელ მსოფლიოში, ძველ აღმოსავლურ წყაროებში, ტერმინი **აფხაზეთი** „სრულიად საქართველოს“ აღნიშნავდა, ხოლო **აფხაზი** – ქართველს. ხაყანი „**მოი, მოი**“ ქართულ ლექსელებს კიდევ ერთ ლექსში ხმარობს:

„თმასავით გამაწვრილა შენმა ამდენმა მტარვალობამ,
მოი, მოი, თორემ შენზე ჯავრით ვგოღებ“ (მ. თოდუას თარგმანი).

აკად. ს. ჯიქიას საბოლოო დასკვნით, ჩანს, ეს სიტყვები (**მოი, მოი**) სტანდარტული გამოთქმად იხმარებოდა მეზობელ ხალხებში [1,303].

ჩვენი აზრით, **მოი, მოი** ცოცხალი მეტყველებისათვის (resp. ქართული ზეპირმეტყველებისათვის), ძველადვე დამახასიათებელი უნდა ყოფილიყო. სწორედ ეს ცოცხალი მეტყველების ნიმუში აქვთ გამოყენებული აზერბაიჯანელ პოეტებს. ჩვენს ვარაუდს და მტკიცებულობას მხარს უმაგრებს შოთა რუსთაველის უკვდავი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“, რომელშიც პოეტი პოემის შესავალში (პროლოგში), კერძოდ, მეშვიდე სტროფში, ამბობს:

„მო დავსხდეთ, ტარიელისთვის, ცრემლი გვდის არ-
შეშრობილი;

მისებრი მართ დაბადებით ვინმცა ყოფილა შობილი!

დავჯგუ, რუსთველმან გაგლექსე, მისთვის გულ-ლახვარ-
სობილი,

აქამდის ამბად ნათქვამი, აწ მარგალიტი წყობილი“ [9, 10].

„ვეფხისტყაოსნის“ რუსულ ენაზე მთარგმნელს, პოეტს, ნ. ზაბოლოცკის ეს ადგილი ასე უთარგმნია:

Сядем, братья, и восплачем о несчастном Таризле!

Скорбь о нем копьем печали ранит сердце мне доселе.

Это древнее сказанье я, чье имя Руставели,

Нанизал как цепь жемчужин, чтоб его стихами пели [10, 12].

როგორც ჩანს, მთარგმნელს, ნ. ზაბოლოცკის, **მო** (←-მოდ) მარცვალებოლომოკვეცილი ზმნის პირიანი სიტყვაფორმა არ უთარგმნია.

ამრიგად, **მო**, რომელიც წარმოშობით ზმნისწინია (მომდინარეობს მოდი ბრძანებითი კილოს ფორმისაგან, სადაც **დი** მარცვალი გაუწინარებულია), შოთა რუსთველის პოემაში პოეტური ლიცენცია კი არაა, არამედ იმდროინდელი ქართული ცოცხალი მეტყველების ნორმა. ანალოგიური სურათი გვაქვს (მხოლოდ ზმნისწინით გამოსატული ზმნის მოქმედებისა) ამავე პოემაში სხვა ადგილას, ოღონდ ამავე ზმნის ფუძის წინ **მო**ს ნაცვლად **წა** პრევერბია გამოყენებული:

„**წა**, შეები ხატაელთა, ილაშქრე და ინაპირე;

ღმერთმან ქმნას და გაგიმარჯვდეს, მორჭმულიმცა ჩემ კერძ ირე!“ (სტროფი 420),

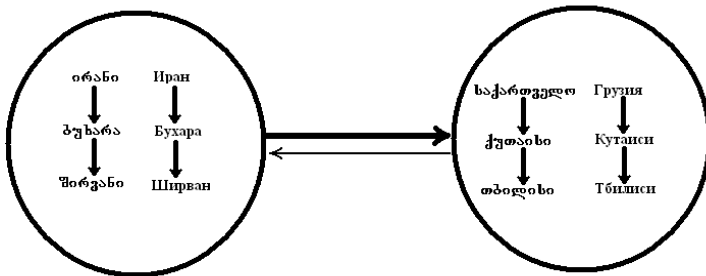
ან კიდევ:

„**წა** შეები ხატაელთა, თავი კარგად გამაჩვენე,

გოჯობს ცუდად ნუღარა სტირ, ვარდი კვლამცა რად დასტენე?“ (სტროფი 385);

წა = <- **წადი!** (მდრ. შუაიმერ. **წლ** -**წა** =იტყვიან ბავშვები „წავიდე!“ ბანქოს თამაშის დროს).

არაა სინამდვილეს მოკლებული, რომ აზერბაიჯანელი პოეტები ქართულ ენას, მშობლიურ აზერბაიჯანულთან, სპარსულთან ერთად, სალაპარაკო დონეზე მაინც ფლობდნენ. ეს ხომ ის ეპოქაა (XII-XIII სს.), როცა სპარსული კულტურის ცენტრმა ბუხარიდან შირვანში გადაინაცვლა. ნიზამი განჯელისა და შოთა რუსთაველის ეპოქა ცნობილი აღმოსავლეთმცოდნის, ირანისტის, ნომადი ბართაიას თქმით, ასე წარმოიდგინება:

სწორედ ასეთმა კულტურულმა სიახლოვემ წარმოშვა შესანიშნავი სპარსულენოვანი აზერბაიჯანელი პოეტები **ხაკანი შირვანელი**, **შეიხ ნიზამ-ად-დინ აბუ მუჰამედ ილიას იბნ იუსუფ ზაჟი**, რომელსაც მკითხველი **ნიზამით** იცნობს და სხვ. სპეციალურ ლიტერატურაში ცნობილია, ეთნოკულტურული ფასეულობის ამსახველი მხატვრული ნაწარმოებები შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ და ნიზამი განჯელის „ლეილი და მაჯნუნი“, ერთ დროით-სივრცულ და გეოგრაფიულ არეალშია შექმნილი. როგორც ზოგი მკვლევარი (ე. ბერტელსი, კ. კეკელიძე, შ. ნუცუბიძე...) ფიქრობს, ნიზამის არაბულ-სპარსულთან ერთად სომხური და ქართული ენებიც უნდა სცოდნოდა. სწორედ ეს ტრადიციაა დასაფასებელი, ფასეული, ფასდაუდებელი, რომელიც ძირძველ კავკასიელ ხალხებს, მათ შორის აზერბაიჯანელებსა და ქართველებს, დღემდე კვებავს.

PS. აღსანიშნავია, რომ (აზერბაიჯანულ-თურქულიდან) ქართულ თარგმანებში „მო“ სხვა შემთხვევაშიც გამოუყენებიათ. მაგ., თურქოლოგ ელიზბარ ჯაველიძის მიერ გამოქვეყნებულ წიგნში, რომელიც XVI საუკუნის ცნობილი აზერბაიჯანელი მწერლის, აღმოსავლეთის ერთ-ერთი საუკეთესო პოეტის **ფუზულის** ცხოვრებასა და შემოქმედებას ეხება [13], ერთ ადგილას „მო“ ზმნური გამონათქვამია გამოყენებული (კერძოდ, იმ ადგილას, სადაც ერთ-ერთ ღხინზე აღიღებენ თურქ პოეტებს, რომლებმაც კალამი სცადეს მესხევის უანრში. ფუზულის თქმით, აღიღებდნენ და იგონებდნენ შეიხისა და აჰმედის, მეორენი ქებას ასხამდნენ ჯალილის და ნიზამის. მაგრამ მათ იცოდნენ, რომ სიტყვის მშვენიერების ძალოვანება მე საკმარისად გამაჩნდაო“ და ამიტომ:

„რიდითა მკადრეს: „სიტყვის მოხხველო, გახსენი კვანძი,
საჩინო ჰყავი ჩვენთვის ქვეყნის ფარული განძი.
ლეილ-მაჯნუნზე ამბავია სპარსში მრავალი,
თურქებს არა გვაქვს ეს ამბავი, მო, დაგვაავადე, –
ჩვენც გვიბაღნარე ის ბაღნარი ძველთუძველესი,
მათი ტანჯული სიყვარულის გააწყვე ლექსი.
იყო გამოცდა ესე ჩემთვის, ვიცოდი, ძნელი, –
ლექსად გამართვას მისას მაინც მიყვავი ხელი“ [13, 91].

ეს სალექსო ამონარიდი (საერთოდ, სალექსო ნაწევრები და ციტატები ამ წიგნიდან), როგორც ელ. ჯაველიძე მიგვანიშნებს (ამ წიგნის პირველსავე გვერდზე), ბჭკარედული თარგმანია გალექსილი ახალგაზრდა ნიჭიერი მთარგმნელისა და პოეტის ზეზვა მეღულაშვილისაო, თუმცა მისივე შენიშვნით,

„მთარგმნელი ხშირად არ იცავს აზერბაიჯანული ლექსის ფორმას და თავისუფლად ექცევა მას, მაინც მის თარგმანში ფუზულის ლექსის განწყობა და ინტონაცია დაცულია და აზრიც ზუსტად არის მოცემული“ [1, 5, შენ. 1]. ამიტომ, ვფიქრობთ, აზერბაიჯანული დედნის (პირველწყაროს) შედარების გარეშე ძნელია იმის თქმა, ამ ნაწყვეტის სათანადო ადგილი, სადაც „მო“ არის ნახსენები (თურქებს არა გვაქვს ეს ამბავი, მო, დაგვაფაღე...), ფუზულისეულია თუ მთარგმნელისეული, მაგრამ ორივე შემთხვევაში მაინც საგულისხმოა ის, რომ ეს პოეტური ტრადიცია შენარჩუნებულია (ან ქართველი მთარგმნელის, ან ფუზულის მიერ)...

ლიტერატურა

Referenses:

1. jiqia s., Turqul-azerbaijanuli eposis _ `qerimi da aslis~ Sesaxeb. dabeWd. sauibileo krebuli al. baramiZis dabadebis 70 wlisTavze, Tb., 1974 (Georgian)
2. Азербайжан халг дастанлары. I. Баку, 1961; (Azerbaijanian)
3. Азербайжан халг дастанлары. II. Баку, 1966 (Azerbaijanian)
4. Marr J.N., K voprosu o pozdneishix tolkovaniax xaksni „,xakani, nizami, Rustaveli“ , Leningrad, (Russian)
5. Alieva D., Iz ictorii azerbaijansko-gruzinskix literaturnix cviazei, Baku, 1958 (Russian)
6. svintraZe n., `SoTa rusTvelis `vefxistyaosnisa~ da nizami ganjelis `leili da majnunis~ tipologiuri urTierTmimarTeba~ Tb., 2008 (sadisertacio naSromi doqtoris akademiuri xarixxis mosapoveblad) (Georgian)
7. kobiZe d., sparsuli literaturis istoria, Tb., 1975 (Georgian)
8. gazeTi `Tbilis universiteti~, #23, 1963 wlis 28. IX. (Georgian)
9. rusTveli SoTa, vefxistyaosani. mesame saskolo gamocema. teqsti gamosacemad moamzada, Sesavali, ganmartebani, komentari da bolosityva daurTo n. naTaZem. al. WinWaraulis redaciiT, Tb., 1986 (Georgian)
10. Rustaveli Sota, vitiaz v tigrovoi skure. perevod s gruzinskogo nN.zabolockogo, Tbilisi, 1987 (Russian)
11. jiSkariani n., xayanis werilebi da maTi mniSvneloba qarTuli kulturis istoriisaTvis. macne, enisa da literaturis seria, #2, 1978 (Georgian)
12. lolaSvili i., fragmentebi, armoRweuli Zeglebi da ucnobi avtorebi, wignSi: `qarTuli literaturis istoria, 2, Tbilisi, 1966 (Georgian)
13. javeliZe el., fuzuli (gamoCenil adamianTa cxovreba, 48), Tb., 1972 (Georgian)

Badri Tskhadadze, Eka Tskhadadze
Georgian-Azerbaijani Lexical Meetings (moi, moi = “come”)

S u m m a r y

Territorial-neighbourly and commercial-economic relationships, along with ethnical originality should be determinative for Georgian and Azerbaijanian culture. Close contacts between the Georgian and Azerbaijanian languages is a clear evidence of this fact.

Language and oral speech were also an expression of cultural value of these ancient nations in the form of lexical and phraseological borrowings.

We suppose that one of the clear manifestations of such lingvo-cultural values is a Georgian word (personal form of verb) **moi, moi**, which is found in the Turkish- Azerbaijanian epos “Asli and Kerem”.

In the authors’ opinion, in Azerbaijanian poetic-linguistic tradition the Georgian lexems **moi, moi** should be characteristic for Georgian live oral speech of that time. This example of live speech is the one, used by Azerbaijanian poets. This consideration is supported by the immortal poem of Shota Rustaveli “The Knight in the Panther’s Skin”, in which two initial letters **mo-** are used instead of **moi, moi** in the meaning of “come”. Accordingly, **mo** ← **moi** ← **modi** (=come) (the norm of standard literary Georgian language).

This cultural-linguistic tradition is the one, which should be valued now, as up to the present this tradition has been feeding the relations between ancient Caucasian nations, including the Azerbaijanians and Georgians.

Keywords: **Georgian-Azerbaijani Lexical Meetings**, Georgian and Azerbaijanian culturological area, Georgian and Azerbaijanian language, lexical and phraseological borrowings, Turkish- Azerbaijanian epos “Asli and Kerem”, Georgian lexems **moi, moi**, Georgian literary language, Azerbaijanian poets, the poem of Shota Rustaveli “The Knight in the Panther’s Skin”.

Reviewer - Professor – Soso Sigua, Georgian Technical University.

Цхададзе Бадри Андреевич

Цхададзе Ека Гурамовна

Грузино-азербайджанские лексические встречи (мои, мои = «Приди»)

Резюме

У грузин, азербайджанцев и турок давняя история и культурологические взаимоотношения. Поэтому, как мы считаем, что территориально-соседские и экономические и торговые отношения между ними, наряду с этнической самобытностью, должны были также определять культуру грузин и азербайджанцев. Об этом свидетельствуют тесные контакты между грузинским и азербайджанским языками. Отражением культурных ценностей этих двух древних народов являлись их языковые контакты и возникшие в результате всего этого лексико-фразеологические заимствования.

Одним из примеров такой лингво-культурологической ценности является грузинское слово (личная форма глагола) **мои, мои**, которое встречается в турецко-азербайджанском эпосе «Асли и Керим».

По мнению авторов, по азербайджанской поэтико-языковой традиции грузинские лексемы **мои, мои** в грузинском языке Восточного Ренессанса должны были быть характерными для живой устной речи. Образец именно этой живой речи восприняли и используют азербайджанские поэты. Подспорьем для данной точки зрения служит бессмертная поэма Шота Руставели «Вепхисткаосани» («Витязь в тигровой шкуре»), где вместо **мои-** мы имеем начальные буквы **мо-**, что означает «моди» (=Приди). Таким образом, **мо <_ мои <_ моди** («приди» - норма грузинского литературного языка).

Именно эта языко-культурологическая традиция заслуживает оценки, поскольку она и в настоящее время питает взаимоотношения древних кавказских народов, в т.ч. азербайджанцев и грузин.

Ключевые слова: грузинский и азербайджанский лингво-культурологический ареал, Шота Руставели «Витязь в тигровой шкуре», турецко-азербайджанский эпос «Асли и Керим», кавказские народы, Грузия, Азербайджан, Кавказ.

Рецензент: профессор Сигуа Сосо Ильич, Грузинский технический университет.

CONTENTS

EARTHQUAKE IN JAPAN. THE WORLD TRAGEDY-----4

THEORY

Tamar Revazishvili
Public Administration for Ecology -----12

Marina Tabatadze
Election Strategy – New political offer to society-----23

Otar Kochoradze, Nino Shamanadze
Psychology of business relations-----30

Otar Kochoradze, Nino Chikobava
The Statehood-----36

HISTORY

Tengiz Grigolia, Nachkepia Shalva
European Unions on eastern partnership policy and Georgia-----44

Alexander Cherkasov
Civil war in Russia: creation of Committee of deliverance of the
Black Sea Province and its armed forces (1919-1920)-----50

ECONOMICS

Maia Guntsadze, Nino Jgamadze
Types and Sources of Risks-----63

Maia Guntsadze
Definition and Management of Value at Risk-----70

Nodar Tsanava
Problems of Local Social-Economic Planning and Control-----75

LAW

Ella Kusiani
Reasons of Juvenile Crime and Prevention-----85

SOCIETY

Badri Tskhadadze, Eka Tskhadadze
Georgian-Azerbaijani Lexical Meetings (moi, moi = “come”) -----96

СОДЕРЖАНИЕ

ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ В ЯПОНИИ. ВСЕМИРНАЯ ТРАГЕДИЯ--4

ТЕОРИЯ

Ревазишвили Тамара Николаевна Государственное управление в сфере экологии-----	12
Табатадзе Марина Петровна Избирательная стратегия-политическое предложение социуму--	23
Кочорадзе Отар Георгиевич, Шаманадзе Нино Бадриевна, Психология делового общения-----	30
Кочорадзе Отар Георгиевич, Чикобава Нино Ревазиевна Государственность-----	36

ИСТОРИЯ

Григолия Тенгиз Бондоевич, Начкебия Шалва Роланлович Политика расширения Европейского союза на восток и Грузии--	44
Александр Черкасов Гражданская война в России: образование Комитета освобождения Черноморской губернии и его вооруженных сил (1919–1920 гг.)--	50

ЭКОНОМИКА

Гунцадзе Маиа Михайловна, Джгмадзе Нино Отаровна Типы и источники рисков-----	63
---	----

Гунцадзе Маиа Михайловна Определение и управление грани и стоимости риска-----	70
--	----

Цанава Нодар Иродионович Проблемы местного социально-экономического планирования и управления-----	75
---	----

ПРАВО

Кусиани Елла Отаровна Причины преступления несовершеннолетних и превенция-----	85
--	----

ОБЩЕСТВО

Цхададзе Бадри Андреевич, Цхададзе Ека Гурамовна Грузино-азербайджанские лексические встречи (мой, мои = «Приди»)-----	96
---	----

აგტორები

თენგიზ გრიგოლია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მაია გუნცაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ელა კუსიანი	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მაგისტრანტი
შალვა ნატყებია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
თამარ რევაზიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მარინა ტაბატაძე	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ოთარ ქოჩორაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ნინო შამანაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
ალექსანდრე ჩერკასოვი	ტურიზმისა და საკურორტო საქმის სოჭის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ნინო ჩიქობავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ნოდარ ცანავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ბადრი ცხადაძე	საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ეკა ცხადაძე	საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ნინო ჯღამაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

Authors

Aexander Cherkasov	Professor of Sochi State University for Tourism and Recreation Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Nino Chikobava	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Maia Guntsadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tengiz Grigolia	Professor of Georgian Technical University
Nino Jgamadze	Professor of Georgian Technical University
Otar Kochoradze	Professor of Georgian Technical University
Ella Kusiani	Undergraduate student of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Shalva Nachkebia	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tamar Revazishvili	Professor of Georgian Technical University
Nino Shamanadze	Undergraduate student of Georgian Technical University
Marina Tabatadze	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Nodar Tsanava	Professor of Georgian Technical University
Badri Tskhadadze	Professor, Shota Rustaveli Theatre and Film State University
Eka Tskhadadze	Professor, Shota Rustaveli Theatre and Film State University

Авторы

ГриголияТенгиз Бондоевич	Профессор Грузинского технического университета
Гунцадзе Мая Михайловна	Докторант Грузинского технического университета
Джгмадзе Нино Отаровна	Профессор Грузинского технического университета
Кочорадзе Отар Георгиевич	Профессор Грузинского технического университета
Кусиани Елла Отаровна	Магистрант Тбилисского государственного университет им. Ив.Джавахишвили
Начкебия Шалва Роланлович	Докторант Грузинского технического университета
Ревазишвили Тамара Николаевна	Профессор Грузинского технического университета
Табатадзе Марина Петровна	Профессор Тбилисского государственного университет им. Ив.Джавахишвили
Цанава Нодар Иродионович	Профессор Грузинского технического университета
Цхададзе Бадри Андреевич	Профессор Тбилисского государственного университета театра и кино им. Шота Руставели
Цхададзе Ека Гурамовна	Профессор Тбилисского государственного университета театра и кино им. Шота Руставели
Черкасов Александр Арвелодович	Профессор Сочинского государственного университета туризма и курортного дела
Чикобава Нино Ревазиевна	Докторант Грузинского технического университета
Шаманадзе Нино Бадриевна	Магистрант Грузинского технического университета

ჟურნალის რედაქცია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ეკვიპტეში საქართველოს საელჩოს დესპანი (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეფუფე აბრაამი (გარმელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო)
ვეგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
გიორგი ბალათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბალათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური გორიციკი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვასტანგ გურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, სახელმწიფო მართვის მიმართულების ხელმძღვანელი (საქართველო)
ელუნ დრაკე	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი)
ჰარალდ ვერტცი	სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და სამართლის საერთაშორისო გერმანულენოვანი ინსტიტუტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
სერჯო კაშივი	“ლა საპიენცა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი. (იტალია)

რინარდ მასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)
როინ მეტრეველი	საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, უცხო ენებისა და კომუნიკაციების დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, Counselor-envoy of Georgia in Egypt (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Doctoral Candidate of Georgian Technical University (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of Georgian Technical University , Head of the Department of Foreign Languages and Communication (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council (France)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, Head of Public Administration Department (Georgia)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Academy of Sciences of Russia (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the International German Institute (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“ (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration (Georgia)
OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of Business-Engineering faculty (Georgia)

RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam (The Netherlands)
ROIN METREVELI	Academy of Science of Georgia, Academician (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kanzas State University (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8" (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Посол по особым поручениям МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ) РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Митрополит Западной Европы (Грузия) Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, докторант Грузинского технического университета (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-привольжья АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив. Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ ШОТА ДОГОНАДZE	Эксперт Совета Европы (Франция) Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, руководитель направления государственного управления (Грузия)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДZE	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета (Грузия)

РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжинеринга (Грузия)
РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам (Нидерланды)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ ИОШИКА МИЦУИ	Академик АН Грузии (Грузия) Профессор национального университета Йокогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ) Эксперт Совета Европы (Испания) Профессор университета Паджаджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента иностранных языков и коммуникации (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель Международного Германоязычного института экономики и права (Грузия)